

olemattoman arvonsa tuntevia. Sillä mitä syytä on ylvästelyyn ihmisillä, joilla ei ole mitään.

Sitapä saivat jäädä arvailemaan Kuusimäen alkuasukkaat nyt, kun karjalaisperhe toisensa jälkeen lähti pyrkimään entisille asuinsijoilleen.

Jonkinlainen kaiken katoavaisuudesta muistutava tunnelma häivähteli muutamia päiviä silläkin köyhällä pihamaalla, jonka tannerta Norpan Tommo ja hänen emäntänsä olivat pari vuotta polkeneet. Heihin oli jo ennätetty tottua. Heidän harmaantuneilla vanhuksenkuvioillaan oli jo ollut oma osuutensa tämän, kolme kahden kerroksen puutaloa käsittävän vuokrakorttelin tunnelmassa. Nyt heitä ei ollut, ja nyt tuntui näiltä pihoilta puuttuvan jotakin. Isännöitsijäeukkokin — leski-vaimo, jonka tehtäväksi tämän pihan talojen omistaja oli uskonut vuokrien perimisen — tunsivat olonsa ihan omituiseksi. Vaikka hän ei suinkaan ikävöinyt lähteneitä, hänen ajatuksensa pyrkivät väkisin askaroimaan näitä kahta vanhaa ihmistä koskevissa asioissa: Poika niiltä oli kaatunut jo talvisodassa — no, monet muutkin pojat olivat kaatuneet — ja nyt oli pojanpoika rintamalla. Lomalla ollessaan se oli käynyt näitä vanhuksia katsomassa. Sen äiti ja sisar kuuluvat elävän äidin kotitalossa, joka oli juuri ja juuri jäänyt rajan tälle puolelle. Mutta mikseivät nämä sinne jääneet? Siitä ei saatu selvää kysellenkään. — Ja mitäpä se muille kuuluikaan, päätteli eukko puolittain harmistuneena, sillä kysymys oli koko ajan kiusannut häntä, ja monella tavalla hän oli yrittänyt saada tämän arvoituksen selväksi.

Nyt hänellä oli kädessään Tommo Norpalle osoitettu kirje. Se oli tullut juuri äsken. Se olisi lähetettävä niiden perästä, mutta eiväthän olleet jättäneet osoitettaan. Kyllähän pitäjän nimi oli tiedossa, mutta kaipa tässä olisi tarvittu tarkempi osoite. Se kelpasi joka tapauksessa aiheeksi jäädä odottamaan. Kirje jäi siis eukon huostaan. Parina päivänä hän sitä käänteli ja katseli valoa vasten, sitten hän sen avasi ja luki.

»No niin — no, kylläpä tuon ennättävät tietoonsa saada», hän mutisi tekostaan puolustellen, mutta ilmeisesti hämillään.

Useina seuraavina päivinä hän suunnitteli kirjeen sievää sulkemista, mutta koska kuori avatessa oli hiukan revennyt, hän vihdoinkin, aikansa aprikoituaan ja harmiteltuaan, luki kirjeen uudelleen ja sitten poltti sen.

*

Pahoin olivat paikat sekaisin Tommo Norpan kotona.

Vanha mies menetti monet päivät kierrellen pihatantereita ja päivitellen. Kaikki oli niin pahasti paikkailun tarpeessa, ettei aluksi ymmärtänyt, mihin tarttua. Harmillista lisäksi, että kaikki työkalut olivat kävelleet sen tien. Onneksi naapurin isäntä oli ennättänyt hankkia yhtä ja toista — kirvestä, sahaa, poraa ja höylää, vasaraa ja naulaa — sieltä sai toki lainata, ettei heti huolinut lähteä peninkulmaiselle kaupunkimatkalle.

Hankalaa oli näissä oloissa alkaminen. Eikähän mitään jos olisivat olleet voimat entisellään ja terveys taattu. Mutta kun pienikin hiukan lujempi ponnistus pyrki salpaaamaan hengityksen ja vaatimaan yhtämittaista levähtelyä.

Tommo oli kuitenkin pitkän elämänsä aikana oppinut, että hiljaisellakin ahertelulla saadaan ihmisiä aikaan, kun sitä vain hellittämättä päivästä päivään jatketaan ja kun takana oli tieto siitä, että mikään muu ei auttanutkaan. Ja tässä ei auttanut. Talo oli saatava kuntoon tänä kesänä. Toivo, pojanpoika, tulee sitten kun pääsee, ja siihen mennessä täytyy kaiken olla jälleen järjestyksessä. Pojan täytyy nähdä, miten mikäkin kohta oleva. Nuoret helposti unohtavat asiat, joista eivät vielä ole perinpohjin selvillä olleetkaan.

Niin tuumiskelee vanhus jatkaessaan itsepin-taista nyyriskelyään talon kaikilla nurkilla. Vähitellen on oppinut oikean tahdin, sellaisen, mikä ei niin helposti ja usein salpaa henkeä. Siinä hän nyt, kohennellessaan taloa, jonka pelloista puolet on itse aikoinaan raivaillut ja rakennukset kaikki itse suunnitellut, muistaa tuhansittain yksityiskoh-tia, asioita, jotka yhtämittaisen myötäkäymisen päivinä oli unohtanut. Merkillisen selvästi siinä palautuu mieleen näillä tantereilla kuluneen elämän juoksu kuin virran juoksu, kuin hiekan valunta sormien läpi. Paljon oli sellaista, minkä olisi tehnyt samalla tavalla, jos olisi päässyt uudelleen päättämään, mutta vielä enemmän sellaista, jonka nyt ymmärtäisi paremmin päin. Pojan naimisiin meno oli ollut niitä asioita, joissa hän oli erehtynyt. Hän olisi tahtonut mieleisensä ihmisen taloon nuorikoksi, ja kun tuli tämä, hän oli sanonut sanoja, jotka olisi pitänyt jättää sanomatta ja joiden vihainen sydämettämyys oli ruoskinut täältä hänen oman lapsensa, hänen poikansa, joka nyt oli kaatunut ja jonka kanssa lopullinen sovinto oli jäänyt tekemättä.

Vanhan miehen punaluomiset silmät kiertävät vettä. Ei ole enää luonto entisellään. Ei ole ollut enää moniin vuosiin. Aikoja sitten hän olisi ollut valmis sovintoon, valmis ehdottamaan, että poika perheineen muuttaisi jälleen tänne — kotiinsa. Mutta poika oli näiden kahden vuosikymmenen aikana juurtunut sinne — vaimonsa kotiin, taloon, jonne Tommo ei ollut koskaan suostunut menemään vieraisille. Omalla tavallaan Tommo oli poikansa ymmärtänyt: kun ihminen parin vuosikymmenen ajan viljelee ja rakentelee ja saa tehdä kaiken oman halunsa mukaan, hän on sieluineen ruumiinensa kiinni sellaisessa ympäristössä. Hän on osa sitä ja se on osa häntä itseään. Sillä tavalla pojan olisi pitänyt saada olla ja rakentaa täällä syntymäsjöillaan. Niin on ihmisen oikea osa ja arpa. Mutta tämän Tommo oli oppinut ymmärtämään liian myöhään. Hän oli näihin asti ollut itse niin kiinni omissa suunnitelmissaan ja teoissaan, ettei hän muistanut antaa poikansa tahdolle ja tarmolle, tämän itsenäiselle elämänsuuntaukselle mahdollisuuksia. — Mutta pojanpoika — hän on luvannut tulla ottamaan haltuunsa kaiken täällä. Harmi vain, ettei hän saa sitä siinä kunnossa kuin se oli ennen näitä sotien melskeitä. Siksi tahtoi Tommo nyt kiristää riutuneen elinvoimansa viimeiset rippeet saadakseen kaiken edes jonkinlaiseen järjestykseen. Näin hän tahtoi edes hiukan sovittaa tuonnoista erehdystään, jonka uskoi koituneen heille kaikille vielä talollekin jo ennen sotaa ilmenneeksi vahingoksi, suorastaan kiroukseksi.

Kirouksen hän tunsivat vetäneensä päällensä ja tämän paikan päälle. Sen hän oli vuosia sitten itselleen myöntänyt, vaikka ei ollut ajoissa saanut luontoaan niin paljon lannistaneeksi, että olisi pojalle ja miniällekin erehdyksensä tunnustanut. Mutta nythän kaikki kääntyy jälleen parhain päin. Täytyy vain ahertaa, täytyy jaksaa. Täytyy kestää.

»Eikös Tommon olisi jo aika löysätä?» kysyi naapurin isäntä eräänä iltana.

»Ei vielä!»

»Tässä nuorempaakin miestä pyrkii jo ramaisemaan», naapuri jatkoi tarjoten tupakkakukkaronsa.

»Se on sillä tavalla», selitteli Tommo täytellessään vapisevin käsin piippuaan, »että väsymys on niinkuin painikaveri. Kun tunnet olevasi lähellä loppua, niin sekin on lähellä loppua. Ja silloin kun urmistaudut vielä vähäksi aikaa, niin jo hävisi

väsymys. Sitkeydellä sen mies voittaa, väsymyksen.»

*

Myöhästyneinä tulivat sanomalehdet nykyisin monille takaisin vallatun alueen syrjäisemmille kulmille. Mutta yhtä uusilta niiden tiedot tuntuivat.

Välipä tuolla, milloin nuo luki, arveli Tommo, kun emäntä taas kerran pahoitteli lehtien myöhästymistä. Eipä tässä jäänyt liikoja aikoja lueskelemaan. Paljon oli paikattavaa. Ja kun vanhuus ei enää sallinut tahdin tihentämistä eikä askeleen pidentämistä, niin päivää oli jatkettava aamusta sekä illasta. Sillä tavalla sai ikäloppukin ihmeitä aikaan. Piti vain muistaa olla hellittämättä. Kun teki mieli edes vähäksi aikaa pysähtyä, heittäytyä levähtämään, silloin täytyi muistaa tenästä: Ei vielä, ei vielä! Eikä vielä sittenkään, kun olit kuukahtamassa työsi ääreen, ei vielä silloinkaan saanut myöntyä.

Nyt oli muori kutsunut korvikkeelle. Tommo on riihitien rumpusilta korjailemassa. Hankalaa hommaa, kun viemärikin on sen kohdalla ummessa. Maata ja kivenlohkareita täynnä. Mutta kuntoon on tämäkin kohta saatava. — Korvikkeelle. Mikäpä korvikkeen aika tämä oli? Eukko pahan käy ikäväksi tietoenkin. Ja väsymys voittaa naisen helpommin kuin miehen. Toista kertaa se kävi ja rapuilla huutelemassa.

Vainvoin ja varovaisesti saa Tommo jäykistyneen selkänsä oikenemaan sen verran, että askelten ottaminen lähtee sujumaan. Ja siinä hän nyt — ajatusten alkaessa irtautua tärkeästä ahertelusta — tavoittelee muistinsa pohjalta muorin äskeisessä huutelussa jotakin outoa äänensävyä. Ikäänkuin peiteltyä hätäytymistä. Muta mistä syystä? Tommo on ymmällä sitäkin paremmin, kun ei saa itselleen selväksi, oliko hänen otaksumansa vain kuvittelua vai olisiko toisaankin jotain hullusti. — Paljokos niille naisille, vanhoillekaan, toisinaan tarvitsee mielialojen muuttumiseksi, hän kuitenkin päättelee riisuskellessaan rapuilla saventuneita saappaitaan.

Mutta tupaan tultuaan hän huomaa heti, että emäntä on itkenyt ja että hänen mielensä on pahasti tolaltaan.

»No mikäs nyt?» hän kysyy hiljaisesti, melkein hellästi, niinkuin hänen tapanaan on ollut aina tällaisissa tapauksissa.

Emäntä pyyhkii esiliinan kulmalla silmiään, kaataa varovaisesti korviketta ja sanoo:

»Ukko rukka.»

Tommo ryhdistäytyy. Ukko rukka! Höpsis! Mitä se nyt? — Kummastellen hän katsoo pörhöisten kulmiensa alitse vaimoaan tämän ojentaessa hänelle viimeksi tulleen sanomalehden.

Vihdoin hän on saanut silmälasit paikoilleen, ja hetken kuluttua alkaa lehti vavahdella hänen kuhmuraissa kourissaan.

— — —

Rakas poikani, kersantti
Toivo Norppa
kaatui Itä-Karjalassa — —

Monenlaisia kolauksia oli Norpan Tommo saanut elämänsä aikana, mutta ei näin raskasta milloinkaan. Vaikeata oli ollut silloinkin, kun kotinsa ja kontunsa menetettyään sai tietää poikansa kaatumisen. Ensimmäisinä päivinä oli tuntunut mahdolltomalta toipua. Mutta vähitellen mieli mukautui, sydän tyyntyi — olihan pojanpoika, oli vielä mies hänen omaa juurtansa. Jos olikin mennyt kaikki, aina tuntui olevan tärkein jäljellä: suku eli.

Mutta nyt — sama vaikka olisi aurinkokin samunut. Nyt ei ollut enää mitään eteenpäin viittovaa, ei mitään tulevaisuuteen ulottuvaa. Ja turhalta, tarpeettomalta, tarkoituksettomalta tuntui tällä hetkellä kaikki sekin, mikä oli jossakin takana, olleena, elettynä, mitättömiltä näyttävien muistojen riekaleina.

*

Sinä päivänä naapuri ei nähnyt Tommoa tavallisilla työmailla ja hyvin hän arvasi syyn. Teki mieli mennä käymään, sanomaan muutamia sanoja, mutta eipä voinut: mitä osaat sanoa toiselle tuollaisessa tapauksessa.

Seuraavan päivän illansuussa, kun naapurin isäntä taas sattui katshtamaan Norpan pihoille, hän näki Tommon eilen keskeytyneen työn ääressä. Ukko näytti entistä kyyryisemmältä, entistä jäykemmältä ja hitaammalta, mutta kuntoon näkyi vain rumpusilta kohentuvan.

»Tulin tupakalle», sanoo naapuri tarjoten pansa mukaan kukkaroaan. »Ikävä tieto se oli, se Toivon kaatuminen», hän jatkaa yksinkertaisesti. »Olisit tässä nuoremman miehen tarvinnut.»

»Niin», myöntää Tommo eikä siedä sillä hetkellä katsoa naapurin silmiin. »Ei täällä mene aina mieltä myöten. Mutta tässä yön seutuna tulin ajatelleksi niinkin, että ei kai minustakaan olisi valmista saatu ilman tätä viimeistelyä. Sitä tahtoo ihminen aina olla liian paljon minä itse. Vasta kun kaikki on pyyhkäisty pois, niin silloin vasta jaksaa ymmärtää, että muuhan se on sittenkin tärkeämpää. Ja ettei tässä ole lupa hylätä hommiaan, vaikka ei näekään niistä enää koituvan itselleen iloa eikä pojalleen — taikka poikansa pojalle — hyötyä. En minä osaa sanoa, enkä selittää, mutta jollakin tavalla minulle valkeni, että ei tässä ole lupa itseään ajatella eikä sukuaan. Täytyy vain tehdä, mitä on pantu tekemään. Tehdä niin hyvin kuin taitaa ja niin kauan kuin jaksaa.»

Kypärä tiukkaan, sotamies!

*Kiinnitä kypärä tukevam-
min voiton jälkeen.*

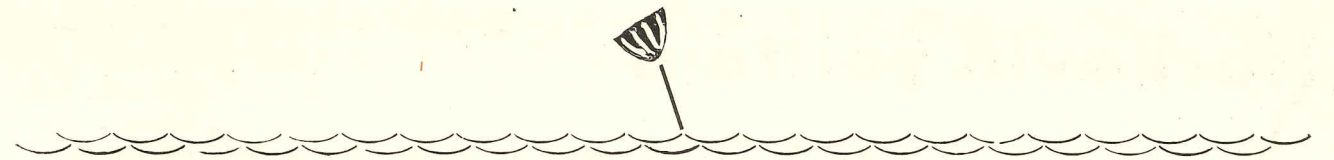
Japanilainen sananlasku.

ON SAATU VOITTO, SOTAMIES.
TYÖN TUIMAN TEIT, OOT VÄSYNYT.
LEPOA KAIPAAT, SOTAMIES.
MUT ETHÄN SUINKAAN LÖYSÄILLYT
VAIN KYPÄRÄÄSI, SOTAMIES —
TAAS TAISTOON KÄY SUN TIES.

ON SAATU VOITTO, SOTAMIES.
SIKS' TIUKKAA HIHNA KYPÄRÄN
TAAS TUKEVAKSI, SOTAMIES.
JOS LAAKEREILLES HETKEKSKÄÄN
LASKEUDUT LEPOON, SOTAMIES,
ON POIKKI VOITONTIES.

VAIN TUOKIOKSI, SOTAMIES
VOIT ASKELTASI LYHENTÄÄ,
JA SENKIN, KELPO SOTAMIES,
VAIN TIUKENTAAKSES KYPÄRÄÄ.
MUUTEN SUN VOITTO, SOTAMIES
EI PYSYVÄKSI JÄÄ.

VILJO KOJO.

Väinö Kanervo:

SUOMENLAHDELLA

(28. 3. 42.)

Oi, Suomenlahti, vuosisatain maine
sun nimeäsi suurta kaunistaa!
Kun lepää pintas' taikka velloo laine,
se haastaa Pohjan kansan kunniaa!
Jo ajat sitten käyntiin taisteluita,
Suursaaren nimi kulki maailmaan.
Ja sitten Ruotsinsalmi, ennen muita,
taas nousi kruunuasi kantamaan.

Oi, uljaat, kiehtovaiset satusaaret,
te, kiinnekohta aikaan kaukaiseen!
Siell' ylväät missä nousee rantapaadet,
sai suojan suomalainen retkilleen,
kun sodan soihtu häntä itään johti,
ja vaaraan syösty oli kansa, maa,
kun keihäs miekkaa käyrää kulki kohti,
ja aika työtä vaati ankaraa. — — —

Niin tuli päivä vuosisadan uuden,
taas sodan liekki yli maiden lyö.
Se veren punaisen luo kajon suuren,
ja koko ihmiskuntaa uhkaa yö.
Taas tuliputket tuntee Suomenlahti,
sen jäätä hyökkää teräsarmeija,
ja omat ulappansa Pohjan vahti
taas valloittaa ja omat saarensa.

Mut alla tykistö kun kylvää surmaa,
niin yllä teräslinnut kamppailee.
Ne hyökkää, väistää, uhoo taiston hurmaa,
kas, Suomen kotka voittaa, hallitsee!
Ja yksinvalti on eetterissä
mies hakaristin puhtaan, sinisen.
Ikuisen päivän kultasätehissä
hän jalons voittaa ilman herruuden!

Ja turhaan ryntää suuri jättiläinen,
kun teräseinä nousee korkeuteen.
Niin lyötynä on peto tuhatpäinen,
sen kynnet tavoita ei kohteeseen.
Kas, konekauden joka hermojanne
on Pohjan sankarilla paikallaan!
Ei aron rutto enää tule tänne,
jo miekka käyrä taittuu itämaan!

Ne vaipuu, vaipuu haukat tähtipäiset,
ne syöksyy surmaan suurin laivuein,
ja alla armoton kentät jäiset
jo aukee vainoojalle turman tein. —
Oi, kansa kalevainen, uusi aika
sun joukkojasi viepi taisteluun!
Ja uuden vapauden suuri taika
sua johti päivä nyt maaliskuun.

Harkovin voittaja ja Pietarin saartaja

*Tuhoamissodan mestarit, kenraalisotamarsalkat
von Bock ja von Leeb.*

Nykyisen sodan aikana on monasti puhuttu Cannaeista aivan yleisnimenä, tarkoitettaessa taisteluja, joissa vastustaja tuhotaan täydellisesti. Historiallisena esikuvana siinä on tietenkin Hannibalin kuuluisa totaalinen voitto roomalaisesta armeijasta v. 216 e.Kr. Cannan luona, mutta kyllä samanlaisia saarto- ja tuhoamistaisteluja tunnetaan — tosin eri mittakaavoissa — sotahistoriasta koko joukko. Ennen kaikkea nykyinen suursota on kuitenkin näiden tuhoamistaistelujen kultaista aikaa, sillä yksinomaan viime vuoden kesä- ja syyssotaretkeltä Itä-Euroopasta tunnetaan vähintäinkin tusina sellaisia tuhoamistaisteluja, joista jokainen vetää vertoja Hannibalin kuuluisalle saavutukselle, mitä tuhotujen vihollisten lukuihin tulee.

Kesäoperatiot myöhästyivät idässä tänä vuonna tuntuvasti kevään tulon myöhäisyyden vuoksi ja vielä toukokuun viimeisinä päivinä Saksan sodanjohto on erityisesti varoitellut, ettei ole mitään syytä pitää kahta jo käytyä tai parhaillaan käynnissä olevaa suurta tuhoamistaistelua paljon puhutun kevät-hyökkäyksen alkuna. Joka tapauksessa *Kertshin niemimaan* puhdistus sinne keskitetystä vahvasta neuvostolaisesta iskuarmeijasta, joka menetti 170.000 miestä yksinomaan vankeina ja lähes 1.400 tykkiä, useita satoja panssarivaunuja ja lentokoneita, veti jo vertoja viime vuoden suurille saarto- ja tuhoamisoperatioille. Ja taas Itä-Ukrainassa alkoi samaan aikaan todellinen jättiläistäistelu, Timoshenkon vahvan armeijaryhmän hyökkäys *Harkovia* vastaan 20 jv. divisioonan, 3 ratsuväkidivisioonan ja 15 panssariprikaatin voimin. Siis erityisen suuri voimainkestyksen sangen ahtaalle alueelle. Tämä neuvostolainen hyökkäys raukesi kumminkin joittenkin alkumenes-tysten jälkeen tyhjiin ja kääntyi aivan vastakohdakseen. Siitä tulikin lukuisten neuvostodivisioonien hauta tuhoamistaistelussa, johon Saksan sodanjohto aloitteen käsiinsä ottaen pakotti Timoshenkon joukot.

Kertshin niemimaan puhdistanutta saksalais-romaniaista armeijaa johti kenraalieversti von Mannstein, mutta sanotaan hänen toimineen erään toisen tuhoamissodan suuren asiantuntijan päällikkyyden alaisena, nimittäin kenraalisotamarsalkka *Fedor von Bockin*, joka myös kantaa ylipäällikkövastuun Ukrainan operatioista. Viime vuonna kenraalisotamarsalkka von Bock taasen Saksan keskisen suuren, Moskovaa kohti hyökänneen armeijaryhmän ylipäällikkönä kävi sarjan koko sotahistorian suurimpia tuhoamistaisteluja, niin että häntä jos ketä voi nimittää todelliseksi tuhoamissodan asiantuntijaksi.

Historian suurin kaksoistaistelu.

Hitler saapui Berliiniin viime lokakuun 3. päiväksi aivan yllättäen salaperäisestä päämajastaan itärintamalta avatakseen talviapukeräyksen, mutta tehdäkseen samalla kansalleen sekä koko maailmalle tiliä Saksan armeijan ja sen asetovereitten saavutuksista taistelussa koko Euroopan perivihollista, bolshevismia vastaan. Kohta puheensa alussa hän teki ilmoituksen, joka sävähdytti uusia tietoja idästä jännittyneenä odottanutta maailmaa. Saksan armeija oli alkanut uuden suurhyökkäyksen, viimeisen ennen talvea, niinkuin Hitler päiväkäskyssään lausui. Tämän operaatio-sarjan piti tuhota punaisen armeijan vielä koskemattomat osat ja masentaa bolshevikkien vastustuskyky, niin että ratkaiseva voitto olisi idässä taattu.

Tämä hyökkäys oli alkanut varhain lokakuun 2. päivän aamuna maailmanhistorian suurimpana yhte-näisenä sotatoimena, varsinkin mitä siihen osallistuvien panssarivoimien ja tykistön vahvuuksiin tulee. Tykistön ja syöksypommittajien lyhyen, mutta tavattoman voimakkaan, hirmumyrskyn kaltaisen tuliskun jälkeen panssarimuodostelmat alkoivat vyöryä kohti vihollisen asemia jalkaväkirivistöjen seuraamana. Punaisen armeijan keskisen, marsalkka Timo-

shenkon johtaman armeijaryhmän vastarinta murskattiin, läpimurtoja tapahtui 500 km:n levyisellä rintamalla Valdain etelärinteillä aina Pohjois-Ukrainaan Konotopin koillispuolelle saakka. Neljä tai viisi saksalaista panssariarmeijaa, lukuisia jalkaväkidivisioonia ja useampia tuhansia lentokoneita osallistui viiden neuvostoarmeijan murskaamiseen. Pohjoisin saksalainen panssarikiila nimittäin murtautui Rzhevin eteläpuolitse Vjazman itäpuolelle ja samaan aikaan tapahtui tavattoman voimakas läpimurto hyökkäyslohkon keskustassa Roslavl'n seuduilla. Tänne keskitetyt panssaridivisioonat heittivät nurin neuvostojoukkojen vastarinnan ja kaksi panssarikiilaa työntyivät tavattoman nopeasti punaisen armeijan selustaan koilliseen ja itään täydentämään saarroituksia. Koillinen kiila saavutti kosketuksen Vjazman itäpuolelle ehtineeseen saksalaiseen panssarikärkeen ja taas Orelin seuduilla yhtyivät Roslavlista edenneet panssarivoimat saksalaisten eteläisimpään voimaryhmään, joka oli Konotopin pohjoispuolelta iskenyt Orelin suuntaan.

Marsalkka Timoshenkon kaikki taistelusuunnitelmat olivat nyt perusteellisesti sekaisin ja hän teki vielä lisäksi suuren virheen. Hän työnsi reservinään aivan Moskovon ympäristössä pitämiään divisioonia kauemmaksi länteen niiden joukkojen tueksi, jotka nyt olivat joutumassa rautaiseen puristukseen Moskovon länsi- ja lounaispuolella, ja koetti vastaikuin viivyttää saksalaisten etenemistä. Hän laski kuitenkin voimansa väärin ja tuloksena oli vain yhä uusien massojen puristuminen saksalaisiin saarroksenkaisiin, jotka yhden vuorokauden kuluttua sulkeutuivat lopullisesti. Näin oli syntynyt kaksi jättiläismottia, nimittäin *Vjazman ja Brjanskin seuduilla* ja niissä kohtasi marsalkka Timoshenkon päävoimia tuho kaikista rai-vokkaista ulosmurtautumisyrityksistä huolimatta. Reservien puutteen vuoksi taas Timoshenkolla ei ollut mahdollisuuksia kyllin tehokkaasti tukea noita läpimurtohyökkäyksiä ulkoa päin. Kahden viikon kuluttua oli kaikki selvää. Satoja tuhansia neuvostosotilaita virui taistelutantereilla kaatuneina ja haavoittuneina ja 658.000 miestä oli antautunut vangeiksi. Saksalaiset korjasivat saaliikseen noin 1.200 hyökkäysvaunua ja lähes 5.400 tykkiä, muusta aseistuksesta ja valtavista varastoista puhumattakaan.

Nuo Moskovon länsipuolella ja lounaispuolella käydyt valtavat saartotaistelut olivat saksalaisen tuhoamistaidon loistonäytteitä, vieläpä oikeastaan suuremmassa määrin kuin itärintaman aikaisemmat samantyyppiset suuret tuhoamistaistelut. Nyt käytiin nimittäin kaksoistaistelu, johon operatioalueen leveys

Kenraalisotamarsalkka Fedor von Bock.

pakotti, mutta jonka kummatkin osat siitä huolimatta muodostivat yhden ainoan kiinteän ja suuren kokonaisuuden. Sen pääelementit olivat läpimurto keskustassa ja molemmilla sivustoilla, keskustakiilan haarautuminen viuhkamaisesti kahtia sivuille tungettujen vihollisvoimien selustaan kahdessa pääsuunnassa, samalla kun Timoshenkon armeijaryhmän sivustojen vyörytys ja saarrostus täydensi työn.

Vjazman—Brjanskin kaksoistaistelu oli kenraalisotamarsalkka *Fedor von Bockin* armeijaryhmän kolmas tämänkaltaisen suursaavutus idän sotaretkellä. Tämä tuhoamistaistelujen mestari oli jo kaksi kertaa aikaisemmin johtanut kesäkuun 22. päivän jälkeen sotatoimia, jotka päättyivät punaisen armeijan vahvojen osien tuhoamiseen. Kun Saksan armeija alkoi hyökkäyksensä Neuvostoliittoa vastaan, olivat Saksan armeijan ylipäällikön, kenraalisotamarsalkka *von Brauchitschin* alaiset päävoimat keskitetyt Itä-Preussista Karpaateille kolmeksi armeijaryhmäksi, joista kukin edusti tärkeää iskusuuntaa. Pohjoisimpana

»Ristiretki» on alkanut, viisi minuuttia sodan alkamisesta on ensimmäiset seitsemän venäläistä hyökkäysvaunua tulossa.

oli Itä-Preussin raja-alueilla kenraalisotamarsalkka Ritter von Leebin armeijaryhmä, jonka painopistesuunta oli koillinen: Baltian eristäminen Neuvostoliitosta ja Pietarin tärkeän teollisuusalueen valloitus, jotta bolshevikkien vallasta Itämerellä tehtäisiin loppu. Lublinin seudulta Karpaateille oli Kenraalikuvnöörikuunnan kaakkoisosissa valmiina kenraalisotamarsalkka von Rundstedtin armeijaryhmä, jonka operatioiden painopistesuunta oli kaakko: Ukraina. Sitä vastoin keskustassa johti Saksan vahvinta armeijaryhmää kenraalisotamarsalkka von Bock, joka oli saanut osalleen iskun itse Neuvostoliiton sydämeen kohti Moskovaa.

Bialystokin—Minskin jättiläistaistelu.

Kaksi viikkoa ehti kulua sotatoimien alkamisesta, kun Saksan päämaja saattoi julkaista tiedon ensimmäisen valtavan tuhoamistaistelun päättymisestä. Kenraalisotamarsalkka von Bockin armeijaryhmän sivustat olivat murtautuneet Itä-Preussin ja Kenraalikuvnöörikuunnan rajoilta Minskin itäpuolelle sulkien Grodnon—Bialystokin—Minskin aluekolmioon kaksi erittäin vahvaa neuvostoarmeijaa, jotka tuhottiin

tuossa teräksisessä kuolemanrenkaassa. Jättiläismotti pirstottiin pienemmiksi ja ne puhdistettiin ja heinäkuun 9. p:nä oli kaikki selvää. Tulos: yli 320.000 vankia ja suunnaton sotasaalis, johon kuului mm. yli 3.200 tuhottua tai eheänä vallattua hyökkäysvaunua sekä saman verran tykkeitä.

Sitten seurasi itärintaman operatioiden toinen vaihe: Stalin-aseman läpimurto Witebskin—Orshan—Mohilevin seuduilla ja Smolenskin valloitus heinäkuun 16. p:nä. Taaskin suljettiin useampia kymmeniä venäläisiä divisioonia jättiläismottiin, jonka perkaus kesti kolme viikkoa, sillä neuvostojoukkojen vastarinta oli nyt epätoivoisempi ja sitkeämpi kuin ehkä koskaan muulloin. Vasta elokuun 6. p:nä Saksan sodanjohto saattoi ilmoittaa: »Itärintaman keskustassa on kenraalisotamarsalkka von Bockin armeijaryhmä voitollisesti päättänyt suuren taistelun Smolenskin luona. Tämän taistelun laajuus, aika ja kovuus antavat sille erikoisen historiallisen merkityksen valtavana bolshevistisen armeijan tuhoamistaisteluna.»

Smolenskin tilinteko ym. iskuja.

Smolenskin taistelun mittasuhteet olivat tosiaan olleet taas jättiläismäiset: 310.000 vankia, 3.205 eheänä tai tuhottuna vallattua panssarivaunua, 3.210 tykkiä ja 1.098 lentokonetta — nuo numerot puhuvat puoles-

Saksalainen kaukutykki.

taan. Ja näihin saavutuksiin voitaisiin lisätä itärintamalta vielä eräitä muita, joista kukin kilpailee Hindenburgin ja Ludendorffin kuuluisan triumfin, Tannenbergin voiton kanssa: Nevelin, Roslavlín ja ennen kaikkea Homelin voitot sekä sitten marsalkka Timoshenkon armeijaryhmän elo-syyskuussa tekemien, puolentoista kuukautta kestäneiden hyökkäyksien voittoisa torjunta, joka aiheutti neuvostojoukoille useampien satojentuhansien miesten, mm. yli 91.000 vangin menetyksen.

Näiden sotatoimien johtajana, armeijaryhmän ylipäällikkönä, olikin mies, joka jo aikaisemmalta oli saavuttanut maineen tuhoamisstrategian erikoistuntijana. Kenraalisotamarsalkka Fedor von Bockin ansiot jo Puolan ja Ranskan sotaretkillä olivat niin suuret, että ne oikeuttivat itsestään hänet kunnia-tehtävään ryhdyttäessä taisteluun massoiltaan maailman suurinta sotilasvaltaa vastaan, suuntaamaan Saksan miekan iskun suoraan vihollisen sydämeen.

Saksan armeijan nykyiseen korkeimpaan johtajistoon kuuluu miehiä maan kaikista osista. Niiden kahdentoista ansioituneimman sotapäällikön joukossa, joille Hitler heinäkuun 19. p:nä 1940 Ranskan sotaretken päätyttyä antoi kenraalisotamarsalkan sauvan, on etelä-saksalaisia, Sleesian miehiä, mutta myöskin Preussin vanhojen, suurten sotilastraditioiden edustajia. Kolmas valtakunta todistaa tässäkin suhteessa yhtenäisen kansallisvaltion olemustaan. Kenraalisotamarsalkka von Bock puolestaan on preussilainen, syntynyt joulukuun 3. p:nä 1880 Küstrinin vanhassa kuuluisassa varuskuntakaupungissa Pomerissa ja on vanhan sotilassuvun jäsen. Sukunsa perinteiden mukaisesti hän meni Potsdamin kadettikouluun ja suoritettuaan sen kurssin hänet nimitettiin 18-vuotiaana luutnantiksi keisarillisen kaartin 5. jalkaväkirykmenttiin, jonka adjutanttina hän myöskin toimi. Kapteeniksi ylennettynä hänet sitten v. 1912 siirrettiin yleisesikuntaan ja hän kunnostautui maailmansodan eri rintamilla, mm. Ludovan alueen taisteluissa syyskuussa 1916 sekä Metsä-Karpaateilla. Kapteeni, joulukuusta 1916 majuri Fedor von Bock osoittautui erinomaisen rohkeaksi ja päättäväiseksi komentajaksi, taitavaksi yleisesikuntamieheksi, jota käytettiin vaikeilla paikoilla. Niinpä hän oli yleisesikuntaupseerina 200. jalkaväkidivisioonassa, johon kuului sekä saksalaisia että itävaltalaisia joukkoja. Ansioistaan maailmansodan rintamilla hän saikin Pour le Méritetä.

Maailmansodan päätyttyä ja Saksan suuren demobilisoinnin jälkeen majuri von Bock jäi edelleen

Panssarikärki etenee (ensimmäinen aalto).

valtakunnan puolustusvoimien palvelukseen ja ensin hänet määrättiin 3. divisioonan esikuntapäälliköksi Berliniin, mutta everstinä hän sitten vastaanotti 4. jalkaväkirykmentin päällikyyden v. 1925 joutuen taas kenttäpalvelukseen. Kenraalimajuriksi hänet ylennettiin helmikuun 1. p:nä 1929 ja kenraaliluutnantiksi tasan kaksi vuotta myöhemmin ja hän oli vuosina 1929—1931 I. ratsuväkidivisioonan komentajana, mutta siirrettiin sitten vuoden 1931 lopulla 2. divisioonan komentajaksi sekä Saksan II sotilapiirin päälliköksi. Jalkaväenkenraali hänestä tuli toukokuussa 1935 ja samalla hänet nimitettiin Dresdenin armeijakunnan päälliköksi. Itävallan Anschlussin tapahtuessa hän 8. armeijan ylipäällikkönä komensi Itävaltaan marssivia joukkoja ja pani sitten alkuun työn Itävallan armeijan yhdistämiseksi Saksan

valtakunnan sotavoimiin, mutta luovutti kenraali-eversti Listille huhtikuun alussa Itävallan joukkojen ylipäällikkyyden ja palasi takaisin Dresdeniin kenraalieverstin arvoisena.

Kenraalieversti von Bockin oleskelu Dresdenissä ei kuitenkaan jäänyt pitkäaikaiseksi, sillä häntä tarvittiin Berlinissä ja hänet siirrettiin sinne Saksan 1. armeijaryhmän komentajaksi. Kun sitten Puolan sotaretki alkoi, niin von Bock johti Saksan pohjoista armeijaryhmää, johon kuuluivat von Klugen ja von Kuchlerin armeijat. Näistä ensinmainittu meni yli Veikselin ja eristi Puolan Merialueen sisämaasta, kun taas von Kuchlerin armeija tunkeutui Itä-Preussista Narewin ja Bugin ylitse Varsovan itäpuolelle vaikuttaen siten olennaisesti Puolan päävoimien saartamiseen sekä murskaamiseen. Ansioistaan Puolan sotaretkellä von Bock sai Rautaristin ritariristin.

Kun sitten Saksan suurhyökkäys länsirintamalla alkaa, me tapamme kenraalieversti von Bockin taas armeijaryhmän johdossa ja osallistumassa suuriin saartotaisteluihin. Hän komensi Saksan pohjoisinta armeijaryhmä B:tä, joka tunkeutui Hollantiin ja Pohjois-Belgiaan muodostaen sitten Saksan armeijojen pohjoisen siiven Flanderin jättiläismäisessä tuhoamistaistelussa. Ja tuskin oli Dunkerquen katastrofi päättynyt, kun kesäkuun 5. p:nä alkoi »Ranskan taistelu», hyökkäys itse Ranskan sydämeen. Taaskin von Bockin armeijaryhmä oli mukana ja sen osaksi tuli tunkeutua Sommen linjalta Seinen linjalle Parisin eristämiseksi merestä sekä myöskin hyökkäys Parisin itäpuolelle Marnen alajuoksulle. Nämä sotatoimet onnistuivatkin aivan suunnitelmien mukaisesti, Sommen linja murrettiin, saksalaiset panssarijoukot ja niitä seuraavat panssaridivisioonat vyöryivät yli Seinen ja kun von Rundstedtin armeijaryhmä keskustassa lähti liikkeelle Aisnen linjalta murtautuen Sveitsin rajalle, oli Ranskan kohtalo ratkaistu. Ansioistaan lännen sotaretkellä sotamarsalkka von Bock sai kenraalisotamarsalkan arvon.

Kenraalisotamarsalkka Fedor von Bock on täten saksalaisen tuhoamisstrategian loistava edustaja, lujapiirteinen, mutta samalla hienostunut sotilas, jolla on tavaton tarmo ja kaikkien tilanteiden erehtymätön hallintakyky. Hänen tehtävänsä idässä eivät ole vielä lopussa, sillä taistelu on kesken ja tuhoamisstrategialla on Venäjän avarilla lakeuksilla tilaa.

Pietarin piirittäjä — kenraalisotamarsalkka Wilhelm Ritter von Leeb.

Saksalainen järeä tykistö jymisee Nevan varrella ja Inkerin rannikolla, kranaattisade jauhaa murskaksi bolshevikkien kenttäasemia, tehtaita ja asuinkortteleita, raskaat ammukset iskevät punaisen laivaston aluksiin Kronstadtin lahdella ja sotasatamassa tuhoten neuvostolaista merimahtia päivä päivältä. Jättiläistulipalot luovat punaisen loimunsa yötaivaalle ja pakkaneen ja nälkä kouristavat yhä armottomammin viimeistä kamppailuaan käyvää suurkaupunkia. Puolustusvoimat tekevät epätoivoisia yrityksiä murtaakseen Pietaria saartavan tulen ja teräksen vyön, mutta hyökkäysmassojen tukemat jalkaväen tiheät rivistöt heitetään kerta kerralta takaisin hirvittävin tappioin. Tuhansien sotilaiden veri punaa Nevan vettä, kymmenien alusten jätteet ajelehtivat ruumiiden mukana pitkin jokea alas Pietariin ja mereen joka kerta, kun aamuvarhainen yritys pureutua kiinni Nevan etelärannalle on taas lyöty takaisin. Ja kauempana pohjoisessa, kolmen neljän peninkulman päässä näiltä kuoleman ja tuhon tantereilta Suomen sarkatakkinen armeija pitää vartiota asemissaan valmiina, sulkien Pietarin jättiläismotin pohjan puolelta kuin korkki pullon.

Tällainen oli koko viime talven se kokonaiskuva, joka linnunsilmällä katsoen avautui yli saarretun Pietarin. Sotahistoriassa ainutlaatuinen tapaus: yli kolmen miljoonan asukkaan jättiläiskaupunki piirittynä kuukausimääriä. Tosin saksalaiset piirittivät Parisia talvella 1870—1871 ja Varsovakin oli Puolan sotaretken aikana saarrettuna viikkokausia, mutta saartorenkaseen suljettujen voimien ja ihmismassojen lukuisuudessa ei vuoden 1870 Pariisia eikä vuoden 1939 Varsovaa voi ollenkaan verrata Pietariin. Espanjan sisäisessä sodassa oli Madrid kyllä ollut taistelun kohteena kolmatta vuotta, mutta tätäkään tapausta ei voi verrata Pietarin näytelmään. Francon sota-voimien ei nimittäin koskaan onnistunut saartaa Madridia läheskään täydellisesti, vaan huoltotiet itään ja kaakkoon Välimeren rannikolle olivat koko ajan avoinna. Madrid oli punaisen Espanjan puolustusjärjestelmän eräs kulmatorni, mutta ei suinkaan yksinäinen, saarrettu varustus vihollisalueella.

Kenraalisotamarsalkka Wilhelm von Leeb.

Pietarin saarto sitävastoin ylittää mittasuhteiltaan kaiken, mitä sotahistoria tähän saakka on tuntenut. Suur-Pietarissa, kaupungissa lähimpine ympäristöineen, oli jo ennen suursotaa noin 3.300.000 asukasta, eräitten laskelmien mukaan enemmänkin. Kaikesta päättäen vain suhteellisen pieni osa tätä väestöä pääsi poistumaan kaupungista Sisä-Venäjälle, ennenkuin taistelut vyöryivät jo Pietarin alueelle. Punaisen armeijan johto ei kerta kaikkiaan uskonut saksalaisten pääsevän Pietariin saakka, ja kun sitten hyökkäys kehittyi niin pitkälle, että kaupunkia uhkasi eristyminen, ei evakuointiin enää ollut kovin suuria mahdollisuuksia. Sitäpaitsi Pietarin puolustaja marsalkka Voroshilov esikuntineen oli bolshevistisen »kansalaisodan koulukunnan» miehiä. Bolshevismi antaa ihmisjoukoille arvoa ainoastaan, mikäli niitä voidaan käyttää systeemin hyväksi tavalla tai toisella. Kaiken inhimillisyyden hylkäävä, miljoonien ihmisten kärsimyksille aivan tunteeton neuvostokomento tahtoi noita Pietariin ahtautuneita miljoonamassoja käyttää kansalaissodan tyyliin barrikadeilla, tykinruokana saksala-

laisia konearmeijoja vastaan. Siksi väestöä estettiin lähtemästä pois, vieläpä Pietariin raahattiin satoja tuhansia ihmisiä Kannakselta, Muurmannerannikolta, Baltiasta, jopa Valko-Venäjältä saakka.

Täten on selitettävissä, että Pietarin motissa laskettiin olevan noin 25 neuvostodivisioonan lisäksi siviiliväestöä niin tavattomia määriä, että tuohon jättiläismottiin olisi ollut suljettuna 4—5 miljoonaa ihmistä. Saksalaisten päästyä syyskuun alkupäivinä Laatokan etelärannikolle ja Nevan varrelle Pähkinänlinnasta puoliväliin Pietaria, katkesivat kaikki maayhteydet Pietarista muualle Neuvostoliittoon. Suomen armeijahan oli taas pitänyt huolen pohjoisessa saarron täydentämisestä. Vieläpä Pietari samoihin aikoihin eristettiin Inkerin rannikolla Oranienbaumin ja Yhymäen välimailloja rannikkolinnoitusten suojassa taistelevista neuvostojoukoista, jotka täten jäivät omaan rannikkomottiinsa. Ainoastaan Pohjois-Inkeri säilyi vielä bolshevikkien hallussa ja heillä oli yhteys Laatokan ylitse Olhavanjoen suistoalueelle. Mutta tämäkin huoltotie menetti suurimman osan merkitystään Saksan ilmavoimien valppaan vartiointin johdosta, niin että Pietarin saarto oli tosiaan lähimain täydellinen.

Saksan sotavoimien pohjoinen, kenraalisotamarsalkka Wilhelm Ritter von Leeb johtama armeijaryhmä oli täten 2½ kuukauden taistelujen jälkeen saavuttanut päätavoitteensa. Bolshevikkien vallasta Baltiassa oli tehty loppu ja nyt venäläisen Itämerenvallan viimeinenkin tukipilari oli eristettynä murtumassa. Neuvostolaivasto menetti tukikohtansa ja joutui kodittomana tuomituksi aikaa myöten tuhoon. Saksa oli saavuttanut Itämeren piirissä ratkaisevan voiton vastustajasta, joka tavoitteli tämän meren valtiutta itselleen.

Kohtalo asettaa soturin usein maansa miekkana paikalle, jolle häntä oikeastaan vähimmin odottaisi. Niinpä kenraalisotamarsalkka von Leeb joutui taistelemaan Saksan puolesta idässä alueella, joka on mahdollisimman kaukana niistä eteläsaksalaisista intressipiireistä, joita Ritter von Leebin pitäisi syntyperänsä puolesta edustaa. Baijeri on etäällä Itämerestä eivätkä baijerilaisten harrastukset koskaan ole suuntautuneet erikoisesti pohjoiseen, vaan pikemminkin aina itään ja kaakkoon, Tonavan laaksoon päin. Ja samoin kuin kuuluisa saksalainen tuhoamistaistelujen sankari, Tannenbergin voittaja von Hindenburg, on kenraalisotamarsalkka von Leeb saanut suorittaa suurimman työnsä sotapäällikkönä vasta sitten, kun hänen sotilasuransa näytti jo päättyneen.

Kenraalisotamarsalkka von Leeb kuuluu nimittäin

Stukat ovat iskeneet.

Kolmannen valtakunnan sodanjohtajien vanhimpaan polveen, hän on syntynyt Landsbergissa Lechin varrella syyskuun 5. p:nä 1876, joten hän on nyt 65 vuoden ikäinen. Hän alkoi sotilasuransa lippujunkkarina Baijerin 4. kenttätykistörykmentissä v. 1895 ja ylennettiin pari vuotta myöhemmin luutnantiksi. Sitten hän kävi sota-akatemia, ja kun maailmansota syttyi, hän oli yleisesikuntakapteeni. Maailmansodassa hän kunnostautui loistavasti, niin että hän sodan lopulla majurin arvoisena hoiteli Baijerin kruununprinssin Rupprechtin armeijaryhmän päämajoitusmestarin tehtäviä ja sai monia huomattavia kunnianosoituksia. Niinpä hän oli saanut Preussin Hohenzollern-ristin ja Baijerin Max Joseph-ristin, johon saamalla liittyi myöskin henkilökohtainen aatelisuus. Sodan päätyttyä hän jäi Reichswehriin palvelukseen, yleni v. 1920 everstiluutnantiksi ja toimi ensin 2. divisioonan esikuntapäällikkönä Stettinissä. Tämä palvelus Pohjois-Saksassa ei kuitenkaan muodostunut kovin pitkäaikaiseksi, sillä v. 1925 hänet everstinä siirrettiin 7. (baijerilaisen) tykistörykmentin komentajaksi Nürnbergiin ja v. 1929 kenraalimajuriksi ja vuoden lopussa kenraaliluutnantiksi ylennettynä 5. sotilaspiirin tykistökomentajaksi Cannstadtin Württembergiin. Jo vuoden kuluttua me kuitenkin tapaamme hänet taas Münchenissä, nimittäin kuuluisan 7. (Baijerin) divisioonan komentajana ja samoin Saksan 7. sotilaspiirin päällikkönä sekä Baijerin maakomendantina.

Ritter von Leeb'n nousu sotilasuralla oli siis ollut

melko nopeata ja sitä jatkui seuraavina vuosina samaa vauhtia. Lokakuun 1. p:nä 1933 hänet määrättiin kenraali, vapaaherra von Lötzenin seuraajaksi 2. AK:n johtoon Kasseliin jalkaväkikenraalina ja tällä paikalla hän pysyi aina helmikuun 4. päivään 1938 saakka, jolloin hänet kenraalieverstinä vapautettiin palveluksesta ja siirrettiin reserviin.

Saksa tarvitsi kuitenkin pian miehiään, sillä ukospilvet kasaantuivat jo kesällä 1938 uhkaavina taivaanrannalle. Ennen Sudeettimaan miehitystä kenraalieversti von Leeb kutsuttiin jo takaisin aktiiviseen palvelukseen vain seitsemän kuukauden levon jälkeen ja hän johti saksalaisten joukkojen marssia Sudeetti-maahan lohkon I komentajana.

Ehkäpä muuan jo pari vuotta aikaisempi tapahtuma vaikutti siihen, että uuden suursodan alkaessa kenraalieversti von Leeb ei komennettukaan itään, vaan hän sai tehtäväkseen Saksan länsirajan turvaamisen. Hän oli syksyllä 1936 johtanut Saksan armeijan suurimpia rauhanaikaisia taisteluharjoituksia maailmansodan jälkeen Reinin laakson ihanissa vuoristoissa Rhöniin—Spessartin—Mainin välillä. Hän oli siis Saksan länsirajan erikoistuntija ja hänet määrättiin johtamaan armeijaryhmää, joka Länsivalliin nojautuen vartioi Reinin rajaa Ranskaa vastaan Saksan päävoimien taistellessa Puolassa. Taitavasti voimansa ryhmittäen hän tämän tehtävän suorittikin, niin että Saksan armeijan johto saattoi rauhassa käydä Puolan sodan loppuun. Lokakuun puolivälissä sitten pakotettiin vastaiskuin ranskalaiset joukot luovuttamaan

takaisin kaikki se länsivallin etumaasto, joka puoleltoista kuukauden aikana oli varovaisin operaatioin vallattu.

Länsirajan vartiiossa kenraalieversti von Leeb pysyi tämänkin jälkeen pitkän aikaa ja kun Saksan päävoimat ryhmitettiin suurhyökkäykseen länsirintamalla toukokuun alussa 1940, von Leeb komensi armeijaryhmä C:tä, joka oli keskitetty Maginot-asemaa vastaan Moselin ja Reinin rajan välille. Tähän ryhmään kuuluivat Dollmannin 1. ja von Witzlebenin 7. armeija, joiden tehtäväksi tulisi Ranskan taistelun loppuvaiheessa Maginot-aseman murtaminen ja vyörytys kahdelta suunnalta, nimittäin yli Reinin ja Saarín alueelta käsin. Nämä sotatoimet suoritettiin samanaikaisesti, kuin von Rundstedtin armeijaryhmän panssarikiila tunkeutui Aisnelta aina Sveitsin rajalle ja leikkasi Maginot-aseman irti selustayhteyksistään. Ranskan koillisarmeija tuhoutui ja kaikki toiveet vastarinnan jatkamisesta raukesivat.

Ansioistaan Ranskan sotaretkellä kenraalieversti von Leeb sai kesäkuun 28. p:nä Raftaristin ritaristin ja heinäkuun 19. p:nä Hitler ojensi hänelle kenraalisotamarsalkan sauvan.

Lähes vuosi oli kulunut lännen sotaretken päättymisestä Saksan armeijan ehdottomaan menestykseen. Nyt oli taas alkamassa uusi sotaretki, vieläpä mittasuhteiltaan valtavampi kuin mikään aikaisempi: sotahistorian suurin voimainmittely Saksan ja sen asetovereiden sekä toisaalta Neuvostoliiton välillä. Kenraalisotamarsalkka Ritter von Leeb'n tehtäväksi tuli johtaa tässä taistelussa Saksan pohjoisinta armeijaryhmää, joka Itä-Preussista hyökkäsi Liettuan kautta koilliseen kohti Pietarin aluetta. Painopistesuunta oli Vilnan—Väinänlinnan—Pihkovan—Pietarin suuri rautatie, joka emäratana yhdistää Pietarin alueen Neuvostoliiton läntisiin osiin.

Kenraalisotamarsalkka von Leeb on vilkasverinen herra, niinkuin etelä-saksalaiset yleensä, mutta samalla sodanjohtajana kylmäverisen tyyni ja nopeaotteinen. Hänen armeijaryhmänsä menestys todistaa myöskin tätä. Saksan panssarivoimien isku johti jo operatioiden toisena päivänä, kesäkuun 23. p:nä Kanasin ja Vilnan miehitykseen ja Keski-Liettuan tasangoilla Kedainain ja Ponewezysin välillä käytiin valtava panssaritaistelu. Kaksi panssariarmeijaa iski täällä vastakkain kuin muinaiset ritarijoukot, mutta saksalaisten loistava koulutus, aseitten laadun paremmuus ja nerokas johto toivat täydellisen voiton venä-

läisistä raskaista kone- ja ihmismassoista. Hyökkäys vyöryi eteenpäin. Viikon kuluttua oli jo Väinäjoen linja jäänyt von Leeb'n päävoimien selän taakse. Väinänlinna ja Riika valloitettiin, Kuurinmaalle sulkeuksiin jääneet neuvostojoukot tuhottiin tai otettiin vangeiksi ja punainen laivasto menetti eteläisimmät satamansa Itämeren rannikolla: Libaun, Vindaun ja Riian. Vielä viikko, niin saksalaiset divisioonat olivat jo saavuttaneet Peipusjärven eteläkärjen Pihkovassa ja olivat Stalin-aseman etumaastossa. Tällöin von Leeb'n armeijaryhmä jakautui jo kahtia. Kenraalieversti von Kuchlerin armeija hyökkäsi Etelä-Viroon, satoi sinne työnnettyt suuret punaisen armeijan voimat Emajoen linjalle ja puhdisti sitten elokuussa Pohjois-Viron. Bolshevikit sananmukaisesti työnnettiin mereen ja syys-lokakuussa seurasi sitten myöskin Viron saariston vuoro.

Punainen laivasto oli täten menettänyt kaikki tukiasemansa Baltiassa ja Hankoa sekä Suomenlahden ulkosaaria lukuunottamatta bolshevikkien käytettävänä oli lopuksi vain Suomenlahden äärimmäinen perukka Kronstadtin ja Pietarin välillä. Neuvostolainen Itä-meren-valta supistui täten aivan Pietarin lähirannikkoihin. Mutta samalla tuli myöskin Pietarin itsensä vuoro, sillä elokuun puolivälissä alkoi kenraalisotamarsalkka Ritter von Leeb'n päävoimien vastustamaton hyökkäys Peipusjärven—Ilmajärven linjalta Nevalle ja Laatokalle.

Ensi kerran olemassaolonsa kahteen vuosisataan Venäjän entinen pääkaupunki nyt näki ulkoisen vihollisen aivan porteillaan, vieläpä armottomampana ja pelättävämpänä kuin mikään aikaisemmin Venäjää uhannut vaara. Noita vastustamattomia hyökkäysarmeijoja johti jo harmaantunut, mutta vielä ryhdikäs ja reipas soturi. Hän on ohjannut Pietarin ympärillä esitettyä suurta näytelmää loistavasti kuin kokenut teatterimies, mutta tuon draaman toiminta ei tapahdu parrasvalossa, vaan pohjoisen syksyn ja talven synkeässä, valjussa kajossa, jota palavan Pietarin loimut punerruttivat. Sotahistorian suurin piiritys, hirvittävin murhenäytelmä, jonka teki välttämättömäksi bolshevistisen sodanjohdon julmuus. Sillä selvää oli, ettei Saksan sodanjohto voinut luopua taistelusta Pietaria vastaan sen johdosta, että tämä miljoonien asukkaiden väestökeskus muutettiin varustetuksi, sotilaallistetuksi kaupungiksi, todelliseksi linnoitukseksi, jonka kaikki massat mobilisoitiin taisteluun. Sodan lait ovat ankaran kovia.

V. J. Vatanen.

SUOMEN VAPAUDENRISTIN
MANNERHEIMIN-RISTIT

Jo vuonna 1918 maaliskuun 4 päivänä perustettiin Suomen vapaudenristi ja tämän antaminen lopetettiin tammikuun 28 päivänä 1919. Talvisotamme alussa perustettiin joulukuun 8 päivänä 1939 Suomen vapaudenristi 1939, mutta edelleenkin erillisenä kunniamerkkinä. Vasta joulukuun 16 päivänä 1940 annetulla asetuksella perustettiin virallisesti Suomen vapaudenristin ritarikunta ja määrättiin sen toiminnan perusteet. Samalla asetuksella perustettiin myös nykyisessä sodassamme jaetut vapaudenristin korkeimmat kunniamerkit 1. ja 2. luokan Mannerheimin-ristit. Niiden antamisen perusteista säättää mainittu asetus:

»Erinomaisen urheuden, taistellen saavutettujen erittäin tärkeitten tulosten tai erikoisen ansiokkaasti johdettujen sotatoimien palkinnoksi voidaan Suomen puolustusvoimain sotilas hänen sotilasarvostaan riippumatta nimittää Vapaudenristin 1. tai 2. luokan Mannerheimin-ristin ritariksi.»

1. luokan Mannerheimin-risti on kooltaan ja ulkonäöltään muuten samanlainen kuin 1. luokan vapaudenristi, hakaristi ja miekkakuvio ovat siis kultaiset, mutta ristin emalji on valkoisen asemesta musta ja ristin keskellä oleva valkoinen kultakoristeinen ruusuke on mustalla pohjalla. Risti kiinnitetään kaulusaukon alapuolelle valkoraitaisella punaisella nauhalla, jonka leveys on 41 mm., punaisten reunojen leveys 1.9 mm ja valkoisten raitojen leveys 1.3 mm.

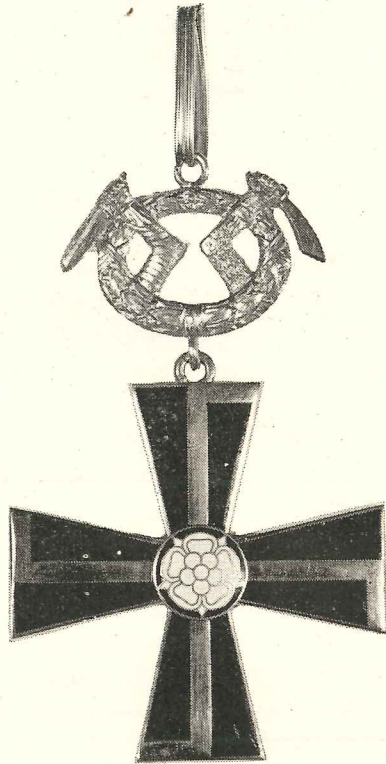
2. luokan Mannerheimin-risti on ilman nauhaa rinnan vasemmalle puolelle rintatähtien yläpuolelle kiinnitettävä kupera risti, jonka halkaisija on 40.5 mm. ja siipien leveys kärjestään 15 mm. Ristissä on mustalla emaljipohjalla kultainen hakaristi sekä ristin päälle kiinnitettynä kultainen miekkakuvio, jonka keskellä on valkoinen kultakoristeinen ruusuke mustalla pohjalla.

Molempien Mannerheimin-ristien kääntöpuolella on niiden juokseva numero, 1. luokan ristissä kultaisin numeroin upotettuna ja 2. luokan risteissä kaiverrettuna.

1. luokan Mannerheimin-ristejä on annettu vain yksi kapale, nimittäin tasavallan presidentin antamana sotamarsalkka Mannerheimille.

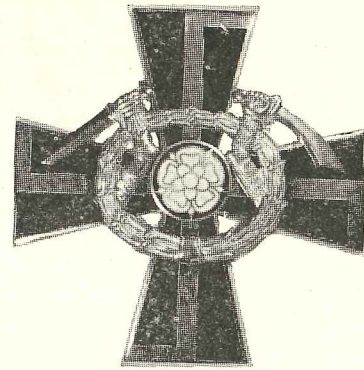
Sensijaan 2. luokan Mannerheimin-ristejä on 19. 5. 1942 mennessä annettu seuraaville henkilöille tunnustuksena siitä, että yksityisenkin miehen henkilökohtainen uljuus ja taito on ratkaisevalla tavalla vaikuttanut kunniakkaan sotamme valtaviin saavutuksiin:

eversti	Ernst Ruben Lagus	22. 7. 1941
kenr.maj.	Paavo Talvela	4. 8. 1941
eversti	Erkki Johannes Raappana	»
sotamies	Vilho Rättö	»
eversti	Antero Johannes Svensson	16. 8. 1941
vääpeli	Oiva Emil Kalervo Tuominen	18. 8. 1941
luutnantti	Juho Pössi	29. 8. 1941
korpraali	Valde Matias Sorsa	1. 9. 1941

1 luokan Mannerheim-risti.

kapteeni	Eero Olavi Kivelä	8. 9. 1941
luutnantti	Olli Remes	12. 9. 1941
eversti	Aarne Leopold Blick	14. 9. 1941
»	Aaro Olavi Pajari	14. 9. 1941
korpraali	Olavi Onni Mantere	16. 9. 1941
sotamies	Emil Pasanen	26. 9. 1941
alikers.	Veikko Kalevi Vehviläinen	26. 9. 1941
vänrikki	Pentti Iisalo	1. 10. 1941
kenr.maj.	Taavetti Laatikainen	3. 10. 1941
lääk.ev.	Simo Brofeldt	7. 10. 1941
eversti	Kaarlo Aleksanteri Heiskanen	»
alikers.	Eino Ilmari Mallila	»
eversti	Einar August Vihma	12. 10. 1941
alikers.	Antti Väinö Sokka	»
korpraali	Tauno Toivo Savolainen	»
sotamies	Valdemar Kosonen	16. 10. 1941
vänrikki	Matti Varstala	»
sotamies	Ahti Heino	19. 10. 1941
vänrikki	Torsten Einar Korkkinen	»
luutnantti	Arvo Veikko Pentti	»

2 luokan Mannerheim-risti.

eversti	Hans Olof von Essen	22. 10. 1941
luutnantti	Soini Armas Mikkonen	»
kersantti	Oiva Vilho Rönkä	»
lentomestari	Viljo Fritiof Salminen	5. 11. 1941
kapteeni	Tauno Johannes Viiri	13. 11. 1941
alikers.	Paavo Armas Korpi	13. 11. 1941
»	Aarne Alfred Voutilainen	19. 11. 1941
jääkäri	Veikko Saarelainen	»
korpraali	Eino Edvin Venäläinen	»
alikers.	Yrjö Alfons Tamminen	»
luutnantti	Albert Räsänen	»
jääkäri	Taavi Armas Törmälehto	»
kersantti	Viljo Erik Laine	»
korpraali	Arvid Mikael Janhunen	27. 11. 1941
vääpeli	Vilho Suokas	13. 12. 1941
eversti	Werner August Viikla	15. 12. 1941
majuri	Jouko Untamo Hynninen	14. 1. 1942
majuri	Toivo Nikodemus Häkkinen	»
lv.kenraali	Axel Erik Heinrichs	5. 2. 1942
luutnantti	Jorma Hämäläinen	27. 2. 1942
luutnantti	Ilmari Kalervo Honkanen	»
eversti	Pietari Aleksanteri Autti	1. 3. 1942
ev.luutn.	Johannes Aho	»
kornetti	Teppo Kalevi Hirvikunnas	26. 4. 1942
luutnantti	Paavo Elias Kahla	26. 4. 1942
»	Rolf Robert Winqvist	26. 4. 1942
lentomestari	Eino Ilmari Juutilainen	26. 4. 1942
ylikers.	Jooseppi Moilanen	15. 5. 1942
sotamies	Mikko Olavi Matilainen	»
alikers.	Yrjö Kilpinen	»
ev.luutn.	John Volter Valdemar Nordgren	»
kapteeni	Osmo Tapio Laakso	19. 5. 1942
korpraali	Johannes Hartikainen	»
kapteeni	Ahti Kalervo Vuorensola	»
kersantti	Jaakko Ilmari Kolppanen	»

SADEPILVI

Asemiehelle Martti Jukola.

Myöhään pohjatuuli... etelähän
tänään kääntyi... lämpimämpää vähän.
Maamies taivahalle päässä saran
orastavan katsehen luo aran:
tuliskohan pilvi armon vesin
kuten ennen tuli jyvärikkain kesin?

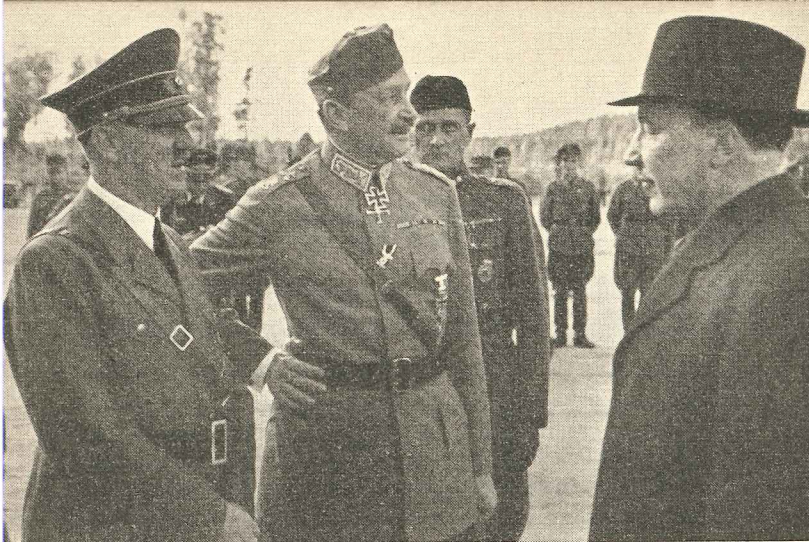
Etelästä tuulee, päivä paistaa...
Tuskin kukaan huomaa pientä kaistaa,
joka järven takaa niinkuin varkain
nousee yli rantapeltain sarkain
kasvaen jo eteen auringonkin...
Sadepilvi — siinähan se vihdoin onkin!

Kädet ristiin liittäin mennään latoon.
Nyt taas kestetään jo ensi satoon!
... Tulee pisaroita yksi, kaksi...
sadeverho vain käy tiuhemmaksi...
Pilvi levittyypi peltain yli
hedelmällisyyttä täynnä syli.

Sataa iltapäivän, sataa yönkin,
sataa vielä aamun, jättäin työnkin
monen kesken, vaikka kiire kyllä
tässä olis! Pilvi päämme yllä
pysyy siunaustaan jakain yhä.
Kaikilla on niinkuin suuri kirkkopyhä.

Toisen illan tullen pilvi kerää
märät harsonsa ja luonto herää
uuteen eloon läpi uuden ehtoon.
Linnut palanneet on lähilehtoon:
peippo, rastas, sirkku kiittelevät
kera viklan, että vihdoin on kevät!

Halki yön soi soitto ihmeellinen
väräyttiin himmeähhön sinen,
joka tuoksuu elon voimaa syvää
siittäin rakkautta enentyvää.
— Kulkija! Sä ihmeen nähnyt olet!
Riisu jalkinees', kun tätä maata polet!

Adolf Hitler

Suomessa

Suomen Marsalkan 75-vuotispäivä oli maallemme historiallinen merkkipäivä siinäkin suhteessa, että Saksan Johtaja Adolf Hitler vieraili täällä esittäen onnittelunsa marsalkka Mannerheimille. Vasemmalla ylhäällä: Hitler, Mannerheim ja tasavallan presidentti Ryti. — Vas. keskellä: Hitler ja Mannerheim seurueineen Suomen kesäsessä luonnossa. — Vas. alhaalla: Vilkasta keskustelua. Taustalla presidentti Ryti ja kenraalisotamarsalkka Keitel. — Alhaalla: Kolme suurta soturia keskustelee: Hitler, Keitel ja Mannerheim.

Yllä: Lounaalta ravintolavaunussa: Hitler, pääministeri Rangel, Ryti ja Mannerheim. — Yllä oikealla: Hitler ja Suomen marsalkka laskeutuvat junasta. — Oikealla keskellä: Ryti, puolustusministeri, kenraali Walden ja Suomen marsalkka keskustelevat. — Alla vas.: Mannerheim, Hitler ja Ryti hyvästelevät.

Suursodan ilmasotaa keväällä 1942

„Taistelussa Englantia vastaan . . .“

Suursodan saadessa jatkuvasti yhä laajemmat mittasuhteet sotatoimien levitessä yhä uusille rintamille alkaa yleis-tilanteen seuraaminen käydä vastavasti vaikeammaksi, minkä vuoksi lie-nee asiallisinta tyytyä käsittelemään kerrallaan vain jotain osaa kokonaisuudesta. Sotatoimet voidaankin sopia-vasti eroitella elementtien mukaan maa-meri- ja ilmasotatoimiin, joista tällä kertaa otamme tarkasteltavaksemme viimeainitun osan.

Näillä sanoilla alkavat Saksan päivittäiset tilannetiedotukset sotatoimista lännessä. Vaikkakin ne käsittelevät etupäässä jatkuvasti kiihtyvää vedenalaisten käymää upotussotaa saadaan usein kuulla myös ilma-aseen saavuttamista menestyksistä samoissa puuhissa tonniston tuhojana. Kaukana Atlantilla asti saalistavat suuret kaukopommitajat Focke-Wulff-Condor'it Englannin »uivia ruumisarkkuja». Niiden toimintaa edeltävät kaukotiedustelukoneet, jotka partioiden kukin omalla suunnallaan kutsuvat saattueen havaittuaan pommitajat paikalle. Koska oma hävittäjäsuoja pitkien etäisyyksien takia on mahdotonta, joutuvat pommi- ja tiedustelukoneet retkillään usein jännittäviin yhteenottoihin vihollisen hävittäjäkoneiden kanssa. Niinpä kerran on sattunut seuraavanlainen ihmeellinen tapaus. Paluulennolla joutui eräs pommikone yllättäen vihollisen hävittäjien hyökkäyksen alaiseksi päästen pakene-maan pilvikerroksen turvin ammuttuaan sitä ennen alas yhden ahdistajistaan. Kahakassa haavoittui ohjaaja kuitenkin niin pahoin, että kadotti tajuntansa. Kun koneessa ei ollut ketään muuta ohjaajakoulutuksen saanutta asettui tähyistäjänä toiminut yliluutnantti Münter ohjaajan paikalle ja toi pelkkien teoreettisten tietojensa ja äärimmäisen keskittymisen avulla koneen kotikentän yläpuolella. Sinne päästyä

oli varsinainen ohjaaja senverran toipunut, että pystyi puolestaan suorittamaan vaikeimman osan — laskeutumisen.

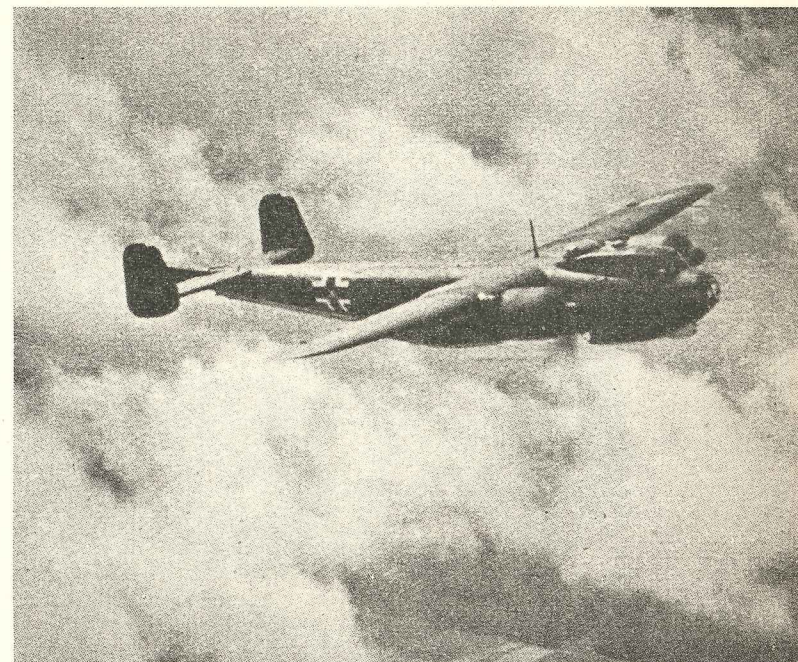
Useimmat Saksan ilma-aseen suorittamat upotukset tapahtuvat kuitenkin aivan Englannin lähivesillä ja satamissa. Tämän toiminnan tekee mahdolliseksi Saksan ilma-aseen mainio *sisälinja-asema*. Tässä yhteydessä lie-nee paikallaan lyhyesti selostaa mitä sillä samoin kuin sen vastakohdalla *ulkolinja-asemalla*, jolla Englannin ilma-ase taistelee, tarkoitetaan. Sisälinja-asemaan sisältyvät edullisen maantieteellisen aseman luomat lyhyet, turvalliset yhteydet, joilla on suuri sekä taktillinen että strateginen merkitys. Ne tekevät mahdolliseksi ilmasodan hyökkäys- tai tarvittaessa puolustuksen painopisteen nopean siirtämisen kulloinkin tarvittavaan rintaman kohtaan. Samoin on koko ilma-aseen huolto tehokkaammin ja turvallisemmin järjestettävissä kuin esim. ulkolinja-aseman omaavan Englannin, jonka huolto ensikädessä on riippuvainen pitkistä, epävarmoista meriyhteyksistä. Saksan lisäksi on esim. Italialla tyypillinen sisälinja-asema. Ulkolinja-aseman varjopuolet myöntävät englantilaiset avoimesti itsekin suhtautumatta liian optimistisesti liittolaisensa Amerikan valtavaan lentokonerakennusohjelmaan. Niinpä parlamentin sotaministeriön alivaltiosihteeri lordi Croft lausui eräässä puheessaan: »Laivoja täytyy meidän saada, muuten ei yksikään kone saavu joukoillemme.» Tässä yhteydessä juolahtaa useimpien mieleen varmasti ajatus, että voivathan koneet itse lentää meren yli niinkuin osaksi on tapahtunutkin, mutta asia ei ole niin yksinkertainen: Elintärkeä huoltopuoli jää tällöin kokonaan huomioimatta. Esimerkin vuoksi mainittakoon, että saksalaisten asiantuntijoiden laskelmien mukaan tarvitaan sadan hävittäjä- tai tiedustelukoneen ja niiden huoltohenkilöstön ja -kaluston sekä 1000 tonnin polttoaineen (10 pvn arvioitu kulutus) kuljettamaan varovastikin laskien noin 40 000 tonnia laivoja. Samalla tonnistolla voitaisiin vaihtoehtoisesti kuljettaa

50 pommituskonetta ja 1000 kg. pommeja, jotka riittävät 10 päivän käyttöön. Tässä mainitut kone-määrät ovat kuitenkin mitättömän pieniä nykyisen ilmasodan pyörteessä varsinkin, kun otamme huomioon, että koneista tavallisesti vain 1/3 on yhtäaikaa täysin käyttökunnossa. Näin ollen ei Rooseveltin uhkaus 125 000 koneen rakennuttamisesta vuoden 1943 loppuun mennessä ole sen mahdollisesti toteutuessaakaan niin vaarallinen kuin alussa saattoi luulla. Sitäpaitsi ei vastapuolenkaan tehtaissa suinkaan pyörät vastaavana aikana seiso.

Välimeren alue.

Välimeren alueella ja Libyassa on ilmatoiminta molemminpuolin ollut jatkuvasti vilkasta akselivaltojen pysyessä edelleen kuitenkin painostavana puolena. Erikoista huomiota on herättänyt saksalaisten taukoamaton, murhaava Maltan saaren pommittaminen, jonka kautta tämä vahvasti varustettu ja hallitsevan asemansa takia erittäin tärkeä tukikohta on melkein kokonaan menettänyt merkityksensä, vaikkei lienkään vielä kypsä maihinnousulle ja valtaukselle. Joka tapauksessa on Maltan eliminointi varmistanut akselivaltojen kuljetusyhteydet Pohjois-Afrikkaan, joiden katketessa Rommelin armeija olisi ennenpitkää tuhoon tuomittu. Libyassa ovat akselivaltojen ilmavoimat herkeämättä pommitaneet brittien huoltoiteitä ja -keskuksia suorittaen myös tärkeää ilmatiedustelua tuolla »liikkuvan sodankäynnin» alueella. Pelkästään teknilliseltä kannaltakin katsoen on ilmatoiminta mainitulla rintamalla hyvin vaikeata sillä vihollisen ohella saavat lentäjät taistella jatkuvasti myös suurta kuumuutta ja rajuja hiekkamyrskyjä vastaan.

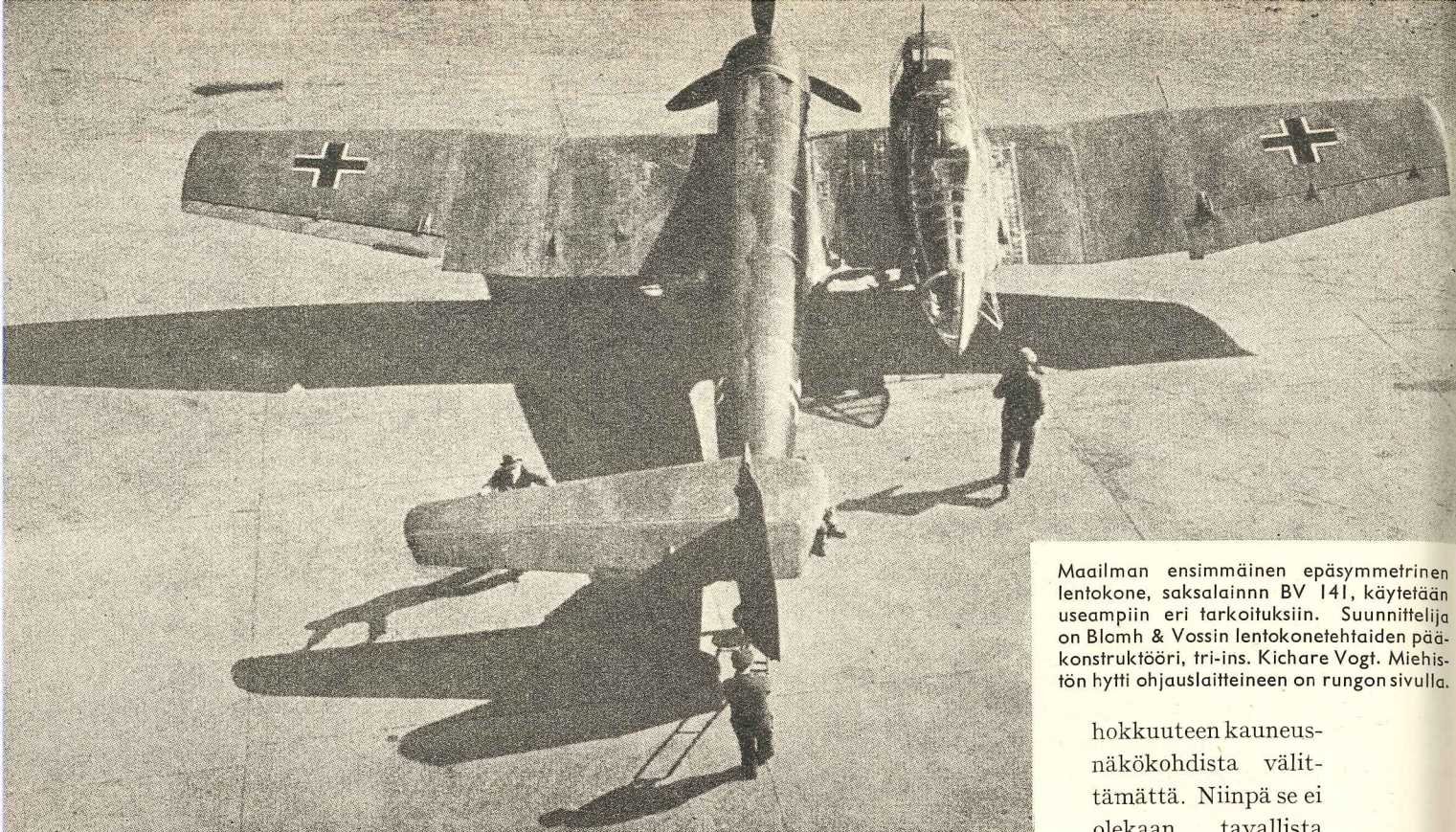
Kuten aikaisemmin jo mainittiin on Italian ilma-aseella tyypillinen sisälinja-asema kaikkine siihen liittyvine etuineen. Muotonsa puolesta muistuttaa Italia tavallaan suurta lentokoneiden tukialusta, jolta sopii pyrähtää mihin ilmansuuntaan tahansa. Kreikan ja Kreetan valtauksen jälkeen parani akselivaltojen ilmastrateginen asema huomattavasti ja sen mukana myös saavutukset. Niinpä on saksalaiselta taholta hiljattain ilmoitettu akselivaltojen ilmavojien marraskuun 1941 ja huhtikuun 1942 välisenä aikana tuhonneen yhteensä 1424 englantilaista konetta, mikä osoittaa, ettei tälläkään rintaman osalla ole toimetomina oltu, vaikkei mitään suurempia sotatoimia ole ollutkaan tekeillä.

Uusi saksalainen syöksypommitaja Do 217, Dornier-Werken tuote, on varustettu kahdella BMW-kaksoisähtimöcöttöörillä ja on miltei yhtä nopea kuin uusimmat vihollishävittäjät.

Itärintama.

Itärintaman ilmasodalle on ollut tunnusomaista saksalaisten maasotatoimien tarmokas tukeminen vihollisen hyökkäysryhmitysten ja huoltoteiden jatkuvalla pommittamisella. Päivittäisissä ilmataisteluissa ovat vihollisen tappiot kohonneet keskimäärin 70 koneeseen päivässä. Saksalaisten it. joukkojen tähän verrattuna suhteellisen heikot saavutukset viittaavat siihen, ettei viholliskoneita paljoakaan esiintynyt rintamalinjan saksalaisella puolella, vaan käydään useimmat ilmataistelut vihollismaan yläpuolella, minne saksalaisen it. tykistön vaikutus luonnollisestikaan ei ylety. Sensijaan on sitä menestyksellä käytetty maa-taisteluihin, varsinkin panssaritorjuntaan, johon erikoisesti raskas it. tykistö on osoittautunut sopivaksi varsinaisten panssaritorjunta-aseitten osoittauduttua liian heikoksi vihollisen suurimpia hv. tyyppejä vastaan. Tähän viittaa myös saksalaisten siirtyminen uuden, 15 sm:n pst. tykin käyttöön, jonka tuhoisasta vaikutuksesta on kerrottu jo Kertshin niemimaan valtauksen ja Donetsin ankarien torjuntataistelujen yhteydessä, missä venäläiset ovat yhteensä menettäneet noin 400 raskasta ps. vaunuaan. Kertshin niemimaalla kunnostautuivat erikoisesti saksalaiset syöksypommitajat, joita keskitettiin mainitulle »bunkkerikannakselle» enemmän kuin koskaan aikaisemmin

Maailman ensimmäinen epäsymmetrinen lentokone, saksalainen BV 141, käytetään useampiin eri tarkoituksiin. Suunnittelija on Blomh & Vossin lentokonetehaiden pääkonstrukööri, tri-ins. Kichare Vogt. Miehistön hytti ohjauslaitteineen on rungon sivulla.

hokkuuteen kauneusnäkökohdista välittämättä. Niinpä se ei olekaan tavallista virtaviivaista tyyppiä vaan tylppänokkainen ja tavallista suuremmalla

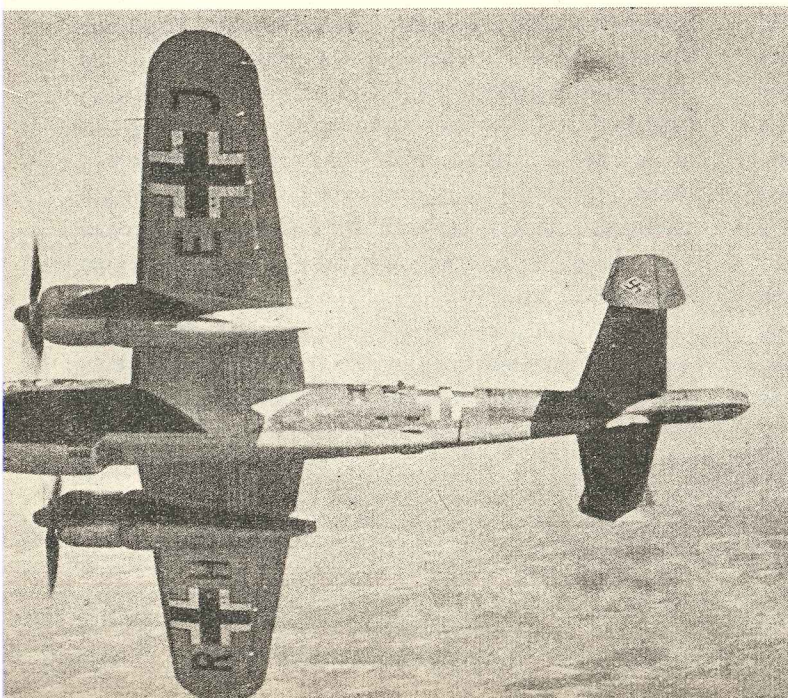
hevosvoimamäärällä varustettu. Tähänastisten ilmatistelujensa perusteella väitetään sitä ylivoimaiseksi vastustajiinsa verrattuna. BV 141, maailman ensimmäinen epäsymmetrinen kone on ins. tri Vogtin konstruoima ja on se sarjatuotannon alaisena Blom Vossin lentokonetehaissa. Se on varsin oudon näköinen oikeaan tasoon sijoitetun rungon suuntaisen lasi-
hytin takia. Lisäksi on oikea taso vasenta pitempi ja korkeusperäsin taas puolestaan vasemmalle pitempi. Koneita väitetään nopeaksi ja helposti ohjattavaksi. Lasihytti, jonka päät ulottuvat tason reunojen ulkopuolelle tarjoaa hyvät tähtystysmahdollisuudet kaikkiin suuntiin, joten kone lieene suunniteltu tavallista nopeammaksi tiedustelukoneeksi. Toivottavasti kuuluu siitä pian tarkempia tietoja.

Heinkel 123 taas on uusi tehokas maataistelukone, joka on jo toiminnallaan ehtinyt luoda käsitteen »lentävä jalkaväki», jota aikaisemmin tosin on käytetty lännen sotaretken aikana lentokoneilla kuljetettavista iskujoukoista. Kone on hyvin nopea, ketterä ja tulivoimainen sekä ilmeisesti myös hyvin panssaroitu, koska se taistelee melkein maanpinnassa alttiina konetuliaseiden tulelle. Sitä on menestyksellä käytetty hyökkäävän jalkaväen sekä tulipesäkkeiden tuhoamiseen.

vastaavan suuruiselle alueelle. Aalto aallon jälkeen paiskasivat ne murskaavan kuormansa bunkkerilinjoihin, joiden tiheydestä lentäjät väittivät koituneen sen edun, ettei pommeja juuri pudonnut hukkaan.

Suurta mielenkiintoa ovat herättäneet hiljattain julkisuuteen annetut ennakkotiedot saksalaisten uusista lentokonetyypeistä, joista mainittakoon hävittäjäkone Fokke-Wulff, epäsymmetrinen tiedustelukone BV 141 sekä uusi maataistelukone Heinkel 123. Fokke-Wulff-hävittäjää väitetään maailman nopeimmaksi, joskaan maksiminopeutta ei ole ilmaistu. Koneen rakennuksessa on pyritty mahdollisimman suureen te-

Syöksypommittaja Do 217 altapäin.

Pommikoneet hyökkäyslennolla vihollisalueella.

Parhaillaan keskittyvät Saksan ilmavoimat suurella jännityksellä odotettuun keväthyökkäykseen, jonka yhteydessä ne varmasti saavat julistaa ehkä kaikkien aikojen suurimman hyökkäyksen avatuksi.

Kaukoit.

Kaukoidässä, missä taistellaan pitkillä etäisyyksillä, on ilma-aseella jatkuvasti ollut suuri merkitys sotatoimien kehityksessä. Japanin lentoase, jota sen vastustajat ennen sotaa kertakaikkiaan väheksyivät niin lukumäärään kuin laatuun nähden on molemmissa suhteissa täysin vapauttanut vastustajansa harhaluuloistaan. Viimeksi Korallimeren meritaistelussa antoivat »kuolemanlentäjät» jälleen osoituksen kansansa vertaansa vailla olevasta rohkeudesta ja uhrautuvaisuudesta tuhoamalla vihollisen laivoja »suoralla suuntauksella». Amerikkalaisten lentokonetukialusten sekä noin 240 lentokoneen menetys oli korvaamaton tappio avaten osaltaan tietä Austraaliaan. Toinen upotetuista tukialuksista »Saratoga» oli laatuaan maailman suurin ja sen sisarlaiva »Lexington» tuhoutui jo sodan alkaessa. Hiljattain japanilaiset tekivät tähän asti ankarimman ilmahyökkäyksen Uuden-Guinean eteläosassa sijaitsevaan tärkeään Port Moresbyn laivastotukikohtaan viitaten mahdollisesti uusien suurién sotatoimien alkavan mainitulla suunnalla ylikansoitetun Japanin taistellessa itselleen pääsyä »tyhjään maanosaan».

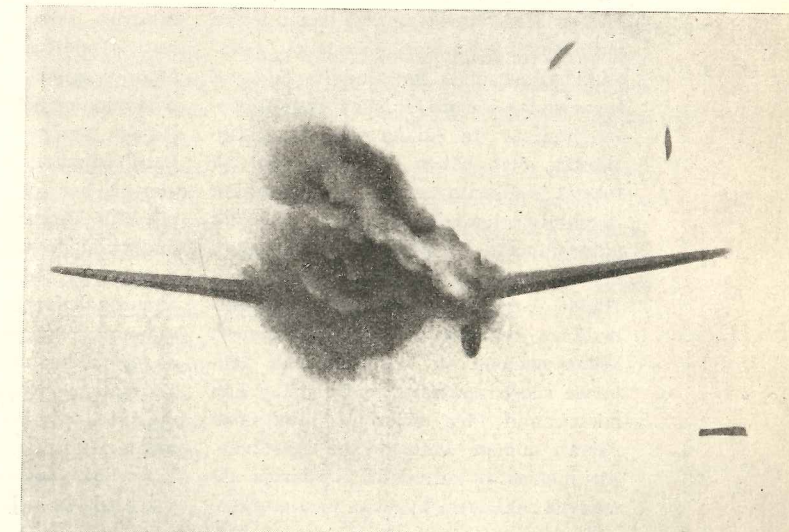
Amerikkalaisten ilmavoimien suorituksista on suurin sensatio huhtikuussa suoritettu Tokion pommitus ei niinkään tulostensa vaan moraalisen vaikutuksensa

vuoksi. Hyökkäyksen arvellaan tapahtuneen emälaivoilta käsin, mutta puhutaan myös »lentävistä linnoituksista», jotka olisivat toimineet kiinalaisilta lentokentiltä käsin. Joka tapauksessa osoittaa hyökkäyksen jääminen toistaiseksi ainoaksi, että se oli tarkoitettu etupäässä liittovaltojen masentuneen mielialan kohentamiseksi, koska heillä ei tähän astisista sotatoimista juuri liikoja ilonaiheita ole ollut tarjottavana.

Kesän, ilma-aseen parhaimman toimintakauden koittaessa voidaan varsinkin Euroopan rintamalla odottaa molemmin puolin yhä kiihtyvää ilmatointia taistelevien suurvaltojen keskittyessä kaikkien aikojen valtavimpaan voimienmittelyyn — ratkaisutaisteluun.

Gamma.

Hävittäjän matkan pää.

Se ei ollut ensimmäinen retki vihollisen selustaan, jolta vänrikki Paltion partio varhaisena keväämmuna palasi. Tosin se oli partion johtajan tähänastisista raskain. Ei niinkään suuresti ruumiillisten ponnistusten vuoksi, kuin sen henkisen kuorman takia, jota hän tämän partioiretken aikana oli saanut kantaa. Partionjohtajan sielullinen rasitus ei johdunut siitä, että hänellä nyt kuten joskus aikaisemmin, olisi ollut tappioita, vaan aiheutui se kokonaan hänen yksilöllisistä asioistaan.

Juuri partioon lähdön hetkellä hän, vänrikki Paltio, oli saanut vaimoltaan kirjeen, jossa kerrottiin, että hänen pikku tyttärensä, kaksivuotias Leila oli vakavasti sairastunut; kotiseudulla liikkuva lavantautiepidemia oli iskeytynyt myöskin häneen. Ja vaikka vänrikki Paltio tiesikin, että hänen vaimonsa Siiri oli tekevä kaikkensa perheen ainoan lapsen ja yhteisen lemmikin hyväksi, jäi häntä painostamaan se seikka, että sittenkin voisi tapahtua pahinta, mitä odottaa voi. Hänen velvollisuudentuntonsa ja sotilaallinen ryhtinsä esti häntä kuitenkin kieltäytymästä jo vastaanotetun tehtävän suorittamisesta, jonka sijaan hän mieluummin olisi halunnut muutaman päivän loman kuin viikon kestävän, äärimmäisiä ponnistuksia ja vaaroja uhmaavaa rohkeutta kysyvän partioiretken.

Majapaikkaan palattuaan vänrikki Paltio huolehti ensimmäiseksi siitä, että hänen miehensä ja alijohtajansa saivat pitkästä aikaa lämpimän aterian ja kuumaa juotavaa ja että miehistö asetui ansaitsemaansa lepoon korsuihinsa. Itse hän ei erikoisemmin välittänyt sen paremmin ruoasta kuin juomastakaan ja lepokin tuntui tarpeettomalta.

Komentokorsuun ehdittyään hän ryhtyi laatimaan ilmoitusta retkellään tekemiensä muistiinpanojen ja mieleenpainamisiensa perusteella. Saatuaan kertomuksensa valmiiksi hän herätteli komppaniansa päällikön, jolle teki ilmoituksensa sekä suullisesti että kirjallisesti. Todettuaan, että tehtävä oli loppuun suoritettu, ja otettuaan vastaan komppanianpäällikön miehekkään kiitoksen hyvin suoritetusta tehtävästä, Paltio kiirehti omalle lavitsalleen, jonka viereen hän oli siirtänyt äsken korsupöydällä kärynneen myrskylyhdyn. Sen puolittain savuttuneen lasin läpi tunkeutuvassa himmeässä valaistuksessa hän alkoi syventyä partioiretken aikana saapuneeseen postiin. Lähetyksiä oli useampiakin, mutta vain kaksi kotoa saapunutta kirjettä kiinnosti häntä siinä määrin, että hän vaivautui ne lukemaan.

Ensiksi vänrikki Paltio avasi viimeiseksi tulleen kirjeen, josta tiesi saavansa

HEIKKI RISTILÄ:

SILMÄT

tuoreimmat tiedot. Siinä mainittiin aikaisemmasta postista ja valitettiin, ettei mitään vastausta ollut isältä saapunut, vaikka tilanne oli kotona varsin tukala. Nyt potilaan — pikku Eilan — tila oli kuitenkin parempi, mutta isää toivottiin joka tapauksessa lomalle. Olisihan se virkistävää sekä sairaalle itselleen että myös lapsen äidille, joka oli saanut viettää monia unettomia öitä sairaan vuoteen vierellä. Tutustuttuaan vielä kotoa aikaisemmin postitetun kirjeen sisältöön, vänrikki Paltio heittäytyi lavitsalleen hyvin tietoisena siitä, ettei uni häntä tänä aamuvarhaisena enää saavuta. Mutta saisivathan pitkistä hiihtomarsseista rasittuneet jäsenet kuitenkin levätä, vaikka hermoston kuormitus yhä jatkuisikin.

Levottomat mielikuvat alkoivat kiihkeän vaelluksensa vänrikki Paltion aivoissa ja tapahtumat kotona saivat ajatusten askartelussa moninaisia muotoja, jopa aiheetonta värytystäkin. Silmäluomia painoi, mutta uni ei ottanut tullakseen. Lepuuttaakseen silmiään hän sulki ne. Siitä ei kuitenkaan ollut toivottua apua, vaan näky toisensa jälkeen työntyi esiin. Kuin elokuvana kulkivat ohi suhteen syntyminen Siiriin, sodan jo kahdesti katkaisemat onnelliset aviovuodet, Leilan maailmaantulo, joka oli täydellistänyt kaiken sen, mitä kaksi

toisiinsa kiintynyttä, eri sukupuolta edustavaa ihmistä voi elämältä odottaa.

Mutta toisenlaisetkin mielikuvat ottivat väkivaltaisesti paikkansa vänrikki Paltion ajatuksissa. Nuoruudenaikaisten vaellusvuosien joskus tahdittomuuksia-kin hipovat tempaukset palautuivat liiankin selvinä esiin. Vapautuakseen niiden aiheuttamasta kiusallisesta tunteesta hän avasi silmänsä ja koetti kaikin voimin palata ajatuksiinsa kotiin ja siellä ankaran taudin kanssa kamppailevien, hänelle maailmassa kaikkein rakkaimpien pariin.

Ponnistelut olivat kuitenkin turhia. Avatuin silmin hänen oli yhä seurattava niitä kuvia, jotka kiusallisina, nyt korsun savun harmaantamaan kattoon piirtyvinä, kulkivat ohi. Kuin varjokuvina silmäpari toisensa jälkeen kuvastuivat katosta. Hän koetti sovittaa niitä sekä vaimolleen että tyttärelleen. Mutta aina niissä, vaikka olivatkin olevinaan tuttuja, ilmeni jokin peräti vieras piirre. Näistä piinaavista harhakuvista kiusaantuneena ja niistä vapautuakseen vänrikki Paltio sulki jälleen silmänsä. Ja ihme tapahtui: vieraat silmäparit katosivat, mutta tilalle ilmestyi entistä selvempänä kirkas, kyynelöitynyt silmäpari. Ne olivat tutut ja rakkaat. Ne olivat hänen tyttärensä Eilan silmät. Ne olivat täsmälleen sellaiset, millaisina hän oli ne viimeksi nähnyt. Se tapahtui useita viikkoja sitten hänen lähtiessään paluumatkalle lomaltaan. Ja se oli ensimmäinen kerta, kun Eila oli itkenyt isän hyvästä, hänelle heittäessä.

Niin. Silmät olivat samanlaiset ja kyynelöt valuiivat niistä yhtä vuolaina kuin silloinkin. Mutta yhä selventyvät kasvat eivät olleet itkun vääristämät kuten silloin. Nyt niillä karehti lapsen onnellinen hymy. Ja se hymy teki isänkin onnelliseksi. Sillä isä, uskoi, että nyt hänen lapsellaan oli jälleen hyvä olla. Sen täytyi merkitä sitä.

*

Komentokorsun puhelin soi. Se keskeytti vänrikki Paltion onnelliset ajatukset kodista, vaimosta ja lapsesta, joka hänen käsityksensä mukaan oli voittanut taudin vallan.

Päivystäjä vastasi puhelimeen. Saamansa käskyn perusteella hän saapui vänrikki Paltion luo ja nykäisi häntä varovasti hihasta herättääkseen. Sillä hän luuli ja piti luonnollisena, että äsken partiosta palannut mies nukkuu sikeästi.

Ällistyksekseen päivystäjä kuitenkin havaitsi, että herätettävää ei tarvinnutkaan herättää, vaan että vänrikki Paltio yhä oli valveilla, vaikka kello oli jo ehtinyt lähemmäksi yhdeksää.

Odottamatta päivystäjältä enempiä selityksiä vänrikki Paltio meni puheliin. Pataljoonan komentajan adjutantti siellä soitti ja ilmoitti, että hänen olisi klo 11—12 välillä saavuttava pataljoonan komentajan puheille.

Palaamatta enää vuoteelleen vänrikki Paltio ryhtyi kirjoittamaan loma-anomusta, jonka liitteeksi hän päätti panna kotoa viimeksi saamansa kirjeen. Sillä hän tiesi, että näin toiminnan aikana ei lomaa syyttä suotta annettu, vaikka mies mitenkä olisi kunnostautunut. Saatuaan paperinsa kuntoon hän ryhtyi siistiymään, sillä partioiretken aikana pitkäksi venynyt parransänki oli ajettava pois ja retkillä räjähtäneet varusteetkin kaipasivat myös kohennusta, ennenkuin voi esittäytyä oman yksikön päällikköä korkeammille esimiehille. Se oli vänrikki Paltion henkilökohtainen käsitys sotilaallisesta esiintymisestä. Ja vielä oli saatava jotakin tyydykettä murisevalle vatsalle, joka aikaisemmin aamulla itsepintaisesti oli kieltäytynyt vastaanottamasta mitään ravintoa.

Täsmälleen klo 11 saapui vänrikki Paltio pataljoonan komentajan koosuun. Sinne jo saapuneen kirjallisen raporttinsa lisäksi hän antoi esimiehelleen ly-

hyen suullisen selostuksen toiminnastaan partion johtajana. Sen tehtyä hän aikoi esittää loma-anomuksensa, mutta pataljoonan komentaja keskeytti hänet ilmoittamalla, että koska hän, vänrikki Paltio, lyhyen ajan kuluessa oli tehnyt kaksi, vihollisen selustaan ulottunutta onnistunutta partiomatkaa, niin oli hänelle pataljoonan taholta esitetty myönnettäväksi kahden viikon loma, joka parhailaan oli rykmentin komentajan ratkaistavana. Oli vain odotettava jonkin aikaa rykmentistä tulevaa vastausta, muuten olivat paperit jo kunnossa.

Pataljoonan komentokorsun nurkassa oli radio viritettynä kotimaan lähetystä varten. Kun vänrikki Paltio ei viikkoon ollut kuullut mitään sen paremmin kotimaan kuin ulkomaankaan tapahtumista, istuutui hän radion ääreen odottelemaan rykmentinkomentajan ratkaisua loma-asiansaan.

'Huomio! Huomio! Täällä Lahti. Asemiestiedoituksia.' kuuluttaja selosti. Ja jatkoi: — Vänrikki Veikko Paltio, Kpk. 9, 8372, ottakaa kiireesti yhteys kotiinne, tyttärenne Eila on tänä aamuna äkkiä kuollut!

Kuinka bolshevikit kasvattavat lapsista „neuvostoihmisiä“

Muutamia otteita venäläisistä koulukirjoista.

TK-artikkeleissa on joskus mainittu, että pahimpia vihollisiamme taistelussamme Neuvostoliittoa vastaan ovat 15—35 ikävuosien välillä olevat itäisen naapurimaamme kansalaiset, olkootpa he sitten sotilaita tai siviilejä. Tätä väittämää, joka muuten pitää paikkansa, on tietenkin tarkasteltava ensi sijassa kasvatusopilliselta kannalta, ja kun sen olemme tehneet, huomaamme, että vain edellä mainittu toteamus voi olla luonnollinen. Sillä jos kerran ne, jotka muistavat parempiakin aikoja, ovat huomanneet uuden järjestelmän niin kehnoksi, ettei sen eteen kannata rikkua ristiin panna, niin miksi he silloin tahallaan lisäisivät kurjuuttaan ryhtymällä taistelemaan sellaisen aatteen puolesta, joka jatkuva hiekkale rakentamista harrastaen ei kuitenkaan kauan menestyisi. Ja kuinka taas lapset, jotka eivät vielä edes käsitä, mitä heille on opetettu, voisivat vihata tai peljätä suomalaista sotilasta. Sen sijaan juuri koulusta päässyt nuoriso, tai bolshevikkien aikana koulun käynyt, jota on aina 35. ikävuoteen saakka, ja joka arvostelee asioita niitten tietojen perusteella, mitä sille koulussa on määrättyjä tarkoituksia silmällä pitäen annettu, ottaa vastaan suomalaisen valloittajan vihamielisesti. Luonnollisesti on myöskin sellaisia poliittisia henkilöitä, joitten elämä ja toimeentulo on ollut neuvostomaassa tavallisen kansalaisen elämää ja toimeentuloa ja he tietenkin pitävät viimeiseen asti kiinni eduistaan. Suuresta maasta riittää tällaisiakin sodan jalkoihin paljon, varsinkin kun venäläiset eivät näytä pitävän väliä siviiliväen siirtämisestä pois taistelualueeseen joutuvilta paikkakunnilta.

Esitän seuraavassa venäläisistä koulukirjoista muutamia otteita, jotka ovat tyypillisiä esimerkkejä siitä, kuinka lapsen sielu turmellaan ja tiedonjanoa ohjataan kommunismin tarkoituksien hyväksi. Tsaarin ajan Venäjän talonpoikaissäestön kurjuus on ollut erittäin haluttua kuvattavaa kaikissa oppikirjoissa heti ensimmäisillä sivuilla. Lainaamalla venäläisten kirjailijojen teoksista näitä kurjuuskuvia on niitä tarkoituksenmukaisesti sijoitettu

Venäläinen valokuva kolmesta lapsesta koulumatkalla. Merkille pantava on lasten väittelevä ja arka katse sekä ryysyinen, köyhä asu.

harjoitusesimerkeiksi, samalla aina rinnan kehuen nykyisiä oloja sekä kuvaten toisten kansojen työläisten elämä vieläkin kehnommaksi. Niinpä esim. »Suomen kielen oppikirjassa», joka on painettu Petroskoissa »Karjalan Valtion Kustannusliikkeessä» 1940 »Karjalan Tieteellisen Kulttuurin Tutkimusinstituutin» toimesta, on heti ensimmäisellä sivulla harjoitus n:o 2:ssa mukaelma P. Päivärinnan »Puutteen Matista»:

»... Saavutin toisenkin matkustajan kuorman. Sen omistaja kävellä taapersi kuormansa jälessä. Minulla oli nyt hyvä tilaisuus lähemmin tarkastella tuota matkustajaa. Hänen hevosensa oli laiha ja kuormana oli kaksi tynnyriä tervaa. Miehen päällysvaatteet olivat kuluneet ja repaleiset...»

Ja edelleen seuraavalla sivulla Gogolin teoksesta »Kuolleet sielut»:

»...

Kuules, kuinka monta talonpoikaa minulta on kuollut jälkeen henkikirjoituksen?

Niin, quinkako monta? Kyllähän niitä on kuollut monta.

Mutta kuinka monta?

Kukapa niitä olisi laskenut.

— — —»

Esimerkkejä löytyisi vaikka kuinka paljon, mutta koska tähän ei kuitenkaan voida ottaa kirjojen koko sisältöä, siirrymme toisiin, vaikkapa puna-armeijaa kehuskeleviin esimerkkeihin. Samassa oppikirjassa on sivulla 8 lause Furmanovin »Punaisesta maihinousujoukosta»:

»Sillä aikaa punaiset ratsumiehet tiivistyivät renkaaksi vihollisen tiedusteluryhmän ympärille.»

Ja taas seuraavalla sivulla:

»Paraadi päättyi, mutta kansaa tulvehti vielä kaduilla. Kaikki tervehtivät iloisesti puna-armeijalaisia, paraadin osanottajia. Ohi kulkee jalkaväki. Rummunlyöjä lyö selvästi tahdin, ja taistelijat marsivat reippaasti. Tuolla tulevat rohkeat tiedustelijat sekä pelkäämättömät parachutistit. Jo jyriävät tankit, lähenevät tykistöosastot. Kaikki taistelijamme kulkevat reippaina, iloisina, varmoin askelin. Kansamme on ylpeä armeijastaan ja auttaa sitä.»

Puna-armeijasta puheen ollen jäljennän vielä yhden esimerkin niinkään samasta kirjasta sivulta 16, jonka harjoitus 27 kuuluu seuraavasti:

»Meidän politiikkamme on rauhan politiikkaa. Mutta rauhallisten suhteiden säilyttäminen kapitalistimaiden kanssa ei riipu vain meistä. Kapitalistit voivat millä hetkellä hyvänsä käydä jälleen aseelliseen hyökkäykseen Neuvostoliittoa vastaan. Me haluamme rauhaa, mutta viholliset pakoittavat meidät sotimaan. Siksi onkin lujitettava Punaisen armeijan voimaa, siksi tulee olla valmiit sotimaan.»

Tällaista luettavaa harjoitusesimerkkien muodossa tarjotaan bolshevikkimaassa koululaisille. Eivätkä nämä esimerkit ole läheskään räikeimpiä. Räikeimmät esimerkit sisältyvät nim. pitkiin kertomuksiin »lahtarien» ja »kapitalistien» »konnamaisuudesta», jo-

Äänislinnasta valloituksen jälkeen. Pelko on kadonnut ja asukkaat hymyilevät luottavaisina valokuvaajalle.

ten niitä ei tilanpuutteen ja lisäksi vielä karkeakielisyytensä tähden voida tässä yhteydessä julkaista. Sellaisia ovat mm. Antikaisen kirjoittamat kuvaukset Kiimasjärven taisteluista ja Pääkönnien kahakasta, joissa ei ole sanoja valittu.

Ennen edellä mainittuja kauhukertomuksia on kuitenkin lapsille annettu muutamia läksyjä ja tehtäviä, joissa ei ole jätetty huomioon ottamatta eräitä psykologisia momentteja, jotka vaistomaisesti ovat ohjanneet lapsen ajatusta määrättyyn suuntaan. Yhtenä esimerkkinä lainaan tähän sanotusta oppikirjasta harjoituksen 15:

»Kirjoittakaa alla olevat sanat aakkosjärjestyksessä.

I. luokka, asia, kirja, ympyrä, pysäkki, onki, maa, työläinen, uljas, isku, johtaja, sanomalehti, riemu, punainen, valo, nuoriso, ääni, lanka, kumina, elämä, öljy.»

Sanat »luokka» ja »asia» ovat sopivasti rinnakkain, niin että lapsi voi lukea ne helposti yhteen: »luokka-asia». Kirjassa nim. myöhemmin mitä raaimmalla tavalla kiihoitetaan luokkavihaan. Edelleen sanat »maa» ja »työläinen» jäävät mieleen »maatöyläisenä», mikä kolhooseissa vallinneen huonon työtehon täh-

den olikin tarpeellista korostaa, varsinkin kun näitten sanojen jälkeen seuraavat »uljas» ja »isku». Sanat »johtaja» ja »sanomalehti» ovat rinnakkain tehtävässä ikäänkuin vakuuttaen jo varhain lapselle, että juuri nämä ovat ne kaksi mahtia, joita hänen tulee seurata myöhemmin läpi bolshevistisen elämänsä. »Riemu» taas esiintyy yhdessä »punaisen» kanssa, ja kun samassa yhteydessä mainitaan »valo», voidaan yhteen menoon sanoa, että »nuorison» on »ääni», ja epäilemättä se nuorison onkin silloin, kun se on omaksunut elämänohjeekseen vain sen, mitä sille näissä kirjoissa on opetettu. Lopuksi vielä sanotaan että »öljy» on »elämää» ja sekin pitää paikkansa, jos kerran elämä on sidottu »punaiseen armeijaan», sillä nykyaikaiselle armeijallehan juuri öljy on elämisen ensimmäinen ehto.

Kuten sanottu, omien olojen kehuminen on näissä oppikirjoissa ylenpalttista. Kaiken muissa maissa vallitsevan kurjuuden vastakohtaksi tuodaan rinnalle ylistäviä kertomuksia suorasanaista ja runoasuista Neuvostoliiton hyvinvoinnista ja sen kansojen vapaudesta. Hyvin irvokas värssy on mm. seuraavakin sivulla 16 oleva:

»Laaja on mun kotimaani kallis,
metsät, joet, pellot peittää sen.
Maata muuta en mä tiedä lainkaan,
Miss niin vapaana ois ihminen.»

Kaiken itsensäkehumisen jälkeen luottavat kirjan tekijät kuitenkin vielä niin paljon lasten arvostelukyvyn puutteeseen, että uskaltautuvat lainata erälle sivulle J. A. Krylovin säkeen:

»Harvoin on sen töillä mitään merkitystä,
joka aina laulaa omaa ylistystä.»

Kun selailee bolshevikkien laatimia koulukirjoja, ei voi olla hämmästyttä sitä julkeutta, jolla kehitysiässä olevien lasten ajatusmaailmaa on johdettu valheen pettäville teille. Edesvastuuttomien raakalaisten säälimättömissä käsissä on koko Neuvostoliiton koululaitos määrätty palvelemaan bolshevismiin inhoittavia aatteita. Edellä esitetyt otteet, jotka eivät ole tarkoitettut miksiäkään tieteelliseksi tutkielmiksi, antavat vain vähäisen käsityksen siitä todellisesta tilasta, mikä siellä vallitsi.

Heikki Rantala.

Vepsäläispoika Äänislinnasta. Pojan ilme on rohkea ja avoin.
Huom. luistimien omalaatuinen kiinnitystapa.

Saksan soturit iskevät itärintamalla

Toimittaja V. J. VATASEN
teokset

Saksan satureita ja Ukrainan valloittaja

esittelevät parikymmentä nykyisen sodan mainehikasta sotilasta. Ilmestyneet OTAVAN kustannuksella.

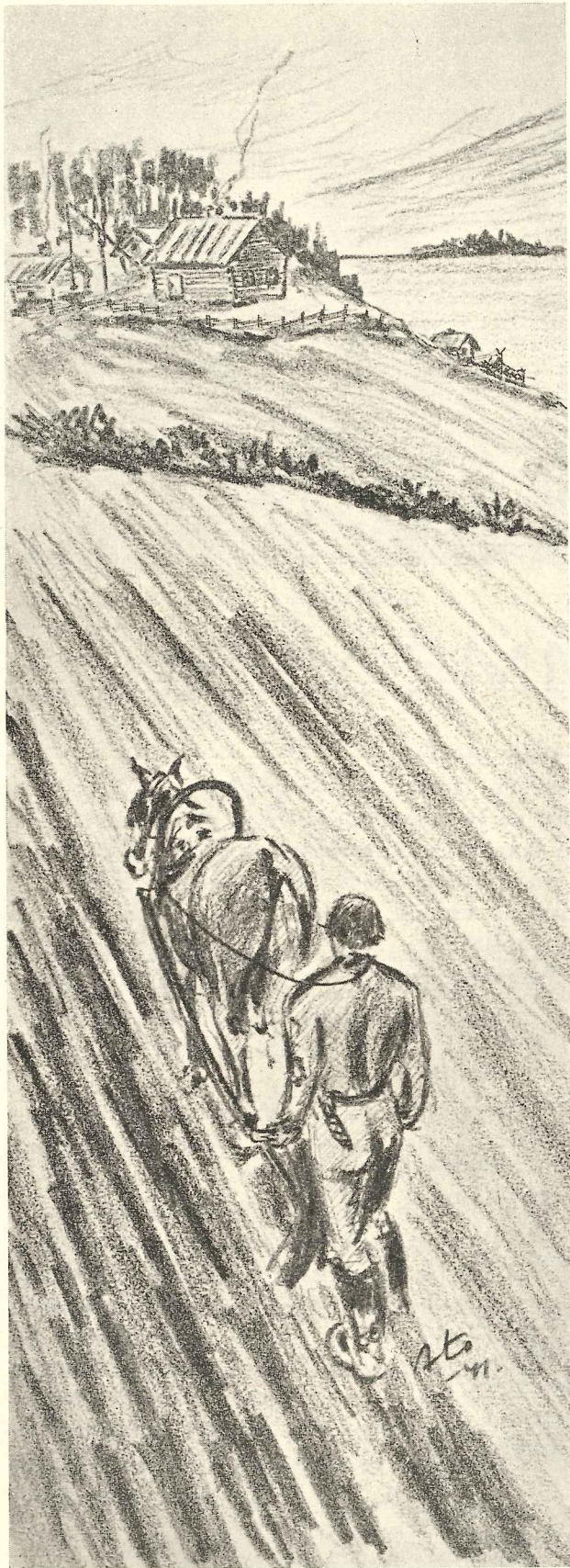

VAPAUTEMME VIIRI

Kohtalos sun, kansa, kirjoitettiin tähtiin,
aluss' aikain piirsi Kaitselmus sen sinne.
Mit' on tänään nähty, ammuin se jo nähtiin.
Muistot menneet, — huomen haastaa hautoihinne.
Kärsimys ja onni kasvaneet on kahden.
Ain' on aherrettu synnyinmaamme vuoksi,
vapauden tähden sydänhurme juoksi
hiekkiaan tällä puolen laajan Suomenlahden.

Raskaat kohtalos on, viiri siniristi.
Alhoiss' olet ollut, vaimennettu vaivoin.
Oas usein kansas sielun juuriin pisti,
rannoillesi sousi sorto sotalaivoin.
Laulus, Suomen leivo, kaikui kaihoisasti.
Kesän maa ei meille kyllin vihannoinut.
Vainovirren ääni viiltäen on soinut
ajatuksist' aina hamaan tuntoon asti.

Musta surma kulki, eellä astui viha.
Vainon saapas tallas teitä, vainioita.
Hiiltyi nurmen nukka, autioitui piha,
jäljelle jäi yksin yöhön raunioita.
Mutta säkeneitä syttyi joka puolla,
sydämissä hehkui, lieskat ilmaan nousi.
— Käteen tappara ja toiseen taistojoussi!
Paremp' orjan osaa kunnialla kuolla!

Piilopirteissänsä naiset, lapset, vaarit
odottivat rauhaa köyhään elämäänsä.
Saapui sodan mailta sankareitten parit,
vaiti murehtivat vaimot ikäväänsä.
Mutta murhe sammui, talttui voimat vihan.
Elon peltomaahan pantiin siemen sadon
uhall' ahnaan hallan, uhall' uuden kadon;
rakennettiin tuvat tuhkaan kotipihan.

Viel' ei ollut aika viirin nousta salkoon,
viel' ei aika päivän päästä pilven alta.
Tuskin kesän herne kasvoi täyteen palkoon,
kun jo alkoi uuden uhman, vaivan valta.
Vainolainen astui kotitantereille,
jälleen kaatui aitat, talot tuli ahmi;
kalman sirppi heilui, kaiken kalma kahmi,
raunioita jäi vain isiemme teille.

Mut ei tuosta hevin vielä lannistuttu,
polvi polven jälkeen kärsimykset kesti.
Emot, taatot, teille tuska oli tuttu,
sitkeys ja tarmo taittumasta esti.
Ken ei nimeänne täällä kunnioittais.
Ken ei kiittäis teitä kipeästä työstä.
Nousitte kuin nousee aamunkoitto yöstä.
Turhaa elo ois, jos oikeus ei voittais!

Kallihimmat vaati vapaus viel' lunnaat,
uhrin uhrin jälkeen kansani sai maksaa;
hautapaasin harmin koristettiin kunnaat.
Isät elää jaksoi, pojat elää jaksaa!
Alusta on alkaa vielä uskallusta,
joskin vieras viepi henkemme tään hauraan,
uudet kourat tarttuu jälleen kyntöauraan;
leipäviljan kasvaa pellon multa musta.

Rakkaat ennen meitä raivionsa raivas,
kirves korvet kaatoi, kylvö pantiin kaskeen;
vuoroin paisteen antoi, vuoroin vettä taivas,
tuulen sormet koski viljatähkään vaskeen.
Mutta viiris, Suomi, vaikenä kuin vanki;
Oudot, vieraat värit välkkyi silmäteriin;
kylmät, kyiset viimat vihmoi hyytä veriin,
haaveet, toiveet hautas kaikki aikain hanki.

Pohjan maassa mielin, hermoin, sydänjuurin
miesten parhaat astui vainoojaansa vastaan;
luvultansa pienin, hengeltänsä suurin
kamppailunsa kalliin alkoi kunniastaan.

Alla valkeutta, yllä siniaava
sarkatakit astui ylhän marssin tahtiin,
vapauden vuoksi varmistuttiin vahtiin,
otsill', ohimoilla usein avohaava.

Viiris, Suomi, verin tääll' on lunastettu;
rakkahasti liehut nyt sa rannoillamme.
Ruokanamme ollut monasti on pettu.
Murheit' ällös muista, sinivalkeamme.
Valvo, kallis vaate, vapahda ja nosta
sydänsuven maassa alla avaruuden,
kunniaksi kansan, huomenvastaisuuden.
Masennettu päästä pimennosta!

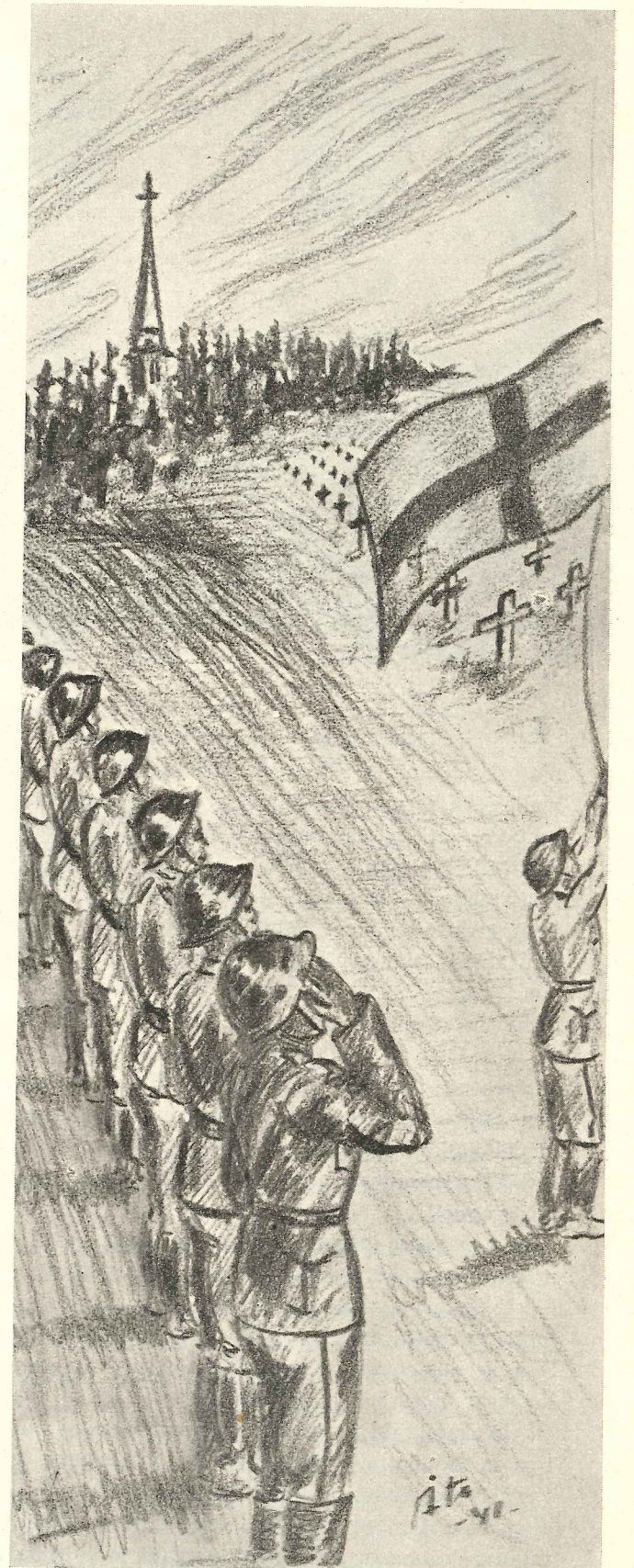
Siniristis sini vetten sinerrystä,
sinisyyttä taivaan kaukorantamilla;
valkeutes säihky valon säteilystä,
talvikuiden hanki, poutapilven villa.
Kesän maassa kukat ojentavat kättään,
kesän maassa tehdään työtä yhteistalkoon.
Nouse, Suomen lippu, vapautemme salkoon
kunnaill', laaksomailla tuoksuessa mättään!

Kuljettihin kauan eri teitä täällä,
tuntenut ei täysin veljeänsä veli;
harmaat pilvet riippui päiviemme päällä,
toinen toisellensa usein kyräeli.
Ahdistus ja murhe kutsui yhteen perheen.
Nyt on kansani mun yhtä, ylhää mieltä.
Poiketa ei enää syrjään valtatieltä.
Aamunnousu koittaa jälkeen yön ja erheen.

Sitkeys ja tarmo sortumasta estää.
Tääll' ei epätoivoll' ole sijaa, majaa,
Pohjan mies ja nainen vaivan, vaaran kestää,
vartioidaan aina kotikonnun rajaa.
Ken ei käten työllä maataan kunnioittais,
ken nyt yksin jäisi, jääksi jähmettyysi;
ken sois että päivä illaks hämärtyisi?
Turhaa elo ois, jos oikeus ei voittais!

Suomen vjiri, katsees aina kuuluu meille,
niinkuin liekki hulmuu sinivalkeasi.
Allas astuu askel uurastuksen teille,
annat lämpöä ja voimaa voimastasi.
Miehet miehiin yhtyy lippus liehuessa,
vannoo kansas valan, jok' ei hyrskyyn huku:
Vapaa, itsenäinen ain' on Ilkkain suku,
kaunein, korkein kasvu versoo vapaudessa!

Antero Kajanto.

Kevään iloa valaistussa kaupungissa. Suomalaisia sotilaita harjoittamassa jalkapalloilua Äänislinnan urheilukentällä. Tk-Aavikko.

Sotakesän urheilutoiminta

Urheiluliittojemme tunnetut periaatteelliset päätökset, etteivät ne tämän kesän kuluessa aio järjestää mitään maaotteluja, todistavat sen ajatuskannan voimakkuutta, että meillä on rintamalla sekä kotosallakin hoidettavanamme niin suuria tehtäviä, että rauhan oloissa vapaaseen kansalaistoimintaan kiinnitetyt voimat nyt on suunnattava kansakunnan olemassaolosta käytävään kamppailuun, keskitettävä muutamiin harvoin rajoitettuihin, mutta sitä täydemmän panoksen vaativiin päämääriin. Tämä on sääntö. Mutta tiedämme, että on olemassa sääntöjä vahvistavia poikkeuksia, ja niin on laita tässäkin tapauksessa. Henkinen keskittyminen ei saa mennä tuijotukseksi, fyysillinen keskittyminen voimat herpaannuttavaksi saman punnuksen vänkäämiseksi. Ihminen ei ole sellainen kertakaikkinen akkumulaattori, joka yhdellä latauksella toimii loputtomiin.

Tämän takia urheilutoimintaa ei voida jättää lamaan. Ne sadattuhannet Suomen miehet ja nuorukaiset, jotka ovat tottuneet rauhanvuosina latautumaan vireeseen urheilun avulla, tarvitsevat sitä yhä. Sitä he kaipaavat ja hakevat tulilinjalta tultuaan, korsusta noustuaan, selkensä kotirintaman töistä oikaistuaan. Sitä parempi, mitä moninaisempia muotoja on tarjolla, mitä täydellisemmän irtaantumisen se vaatii, mitä ehdottomammin se täyttää kaiken sen ajan, minkä muutoin nielisi hengen voimia jäytävä tuijotus, ruumista rapauttava oleskelu ja kuljeskelu.

Nyt jo hyvässä menossa olevan sotakesän urheilutoiminnan mahdollisuuksia tarkasteltaessa ne eivät ole niinkään heikot, sillä vaikka eräillä tahoilla vastukset näyttävät olevan seinänä vastassa, niin toisaalla on suorastaan avautunut uusia mahdollisuuksia.

Kilpailutoiminta täysin mahdollista.

Eniten on puhuttu kilpailutoiminnan vaikeuksista. Ne ovatkin suuret. Kentät ja kilpailupaikat ovat monin paikoin rappiokunnossa, toimihenkilöistä on puutetta, urheilijain lomansaanti vaikeaa, matkat epävarmoja ja kuntoa horjuttavia, yleisöä tavallista vähemmän ja kilpailujen taloudellinen kannattavuus kyseenalainen. Kilpailu on kuitenkin urheilun suola ja mauste, nykyoloissa jopa suuremmassa määrässä kuin tavallisesti. Se on parhain kiihoke kunnon ylläpitämiseen niin rintamalla kuin kotiseudulla. Harjoittelu tuntuu tarkoituksettomalta, kun sitä ei voi tiettyyn tehtävään ja ajankohtaan keskittää, harjoittelu ilman kohdetta ei jaksa tempaista miestä niin ajatuksiltaan kuin elintavoiltaan kokonaan ja ehyesti mukaansa, irroittaa häntä ajattelemasta päivittäistä taakkaansa kuten tarkoituksena toki pitäisi olla. Taloudellisista riskeistä huolimatta ja yleisön arvostelua pelkäämättä olisi kilpailutoimintaa tämän takia mahdollisimman laajassa määrässä ylläpidettävä. Järjestelykuluja voidaan supistaa, matka-, majoitus-, palkinto- y.m. menoista voidaan nykyoloissa huomatta-

vastikin tinkiä ja eräissä tapauksissa lienee menojen peittämisestä hankittavissa takauskin joko kannattajien kesken muodostettavalla tukirenkaalla tai ehkäpä Veikkaustoimistonkin taholta, joka näinä vaikeina aikoina on tunnustusta ansaitsevalle tavalla järjestäjäimme auttanut. Yleisön mielenkiintoa lamauttavan tulostason mahdollisen epätasaisuuden voi kiertää sopivalla luokituksella tai eräjaolla, jota paitsi nyt on erinomainen tilaisuus järjestää tasoituskilpailuja, joiden jännittävyyttä kilpailujemme järjestäjät rauhanoloissa ovat itsepäisesti aliarvioineet. Kilpailujen vetävyyttä voidaan monellakin tavalla tehostaa, esimerkiksi järjestämällä ne joukkueottelujen luontoiseksi.

Kilpailujen järjestäminen ei nykyoloissakaan ole mahdoton jos ne suunnitellaan huolella ja niistä tiedoitetaan ajoissa, jotta niin rintamamiehet kuin kotosalla olijat voivat sen mukaan järjestää vapaa-aikansa. Vaikkapa vain paristakin kilpailusta kesän mittaan on aktiiviurheilijalle se suunnaton hyöty, että hänellä tosiaan on kuntoaan ylläpitäessään kannustimena tieto, milloin ja missä hänellä on sitä tilaisuus kokeilla ja vastukseen verrata. Erityisen tärkeä tekijä tämä on poikien mielialassa ja heidän harjoittelusitkeytensä ylläpitämisessä. Vanhempi urheilija kestää juonessa uskollisemmin sen takia, että harjoittelu ja kunnostaan huolehtiminen on jo tullut hänelle elintavaksi, mutta pojat väsähtävät helposti, heille on lakkaamatta toimitettava uutta virikettä. Poikatoimintaan onkin kaikissa urheilujärjestöissämme erityistä huolta kiinnitetty.

Harjoittelua tehostettava.

Harjoittelutilaisuuksien järjestämisessä on aina näihin aikoihin saakka paljon laiminlyöty. Tavallisina aikoina sanomalehtien urheilupalstoilla suorastaan vilisi pikkutiedoituksia harjoitteluaajoista ja paikoista, mutta nyt säännöllistä harjoittelutoimintaa näyttää ylläpidettävän vain perin harvoilla tahoilla. Rintamalta lomalle saapunut urheilumies kuitenkin erittäin mielellään jo tovereitaan tavataksaan pistäytyisi kentällä tai harjoitusluonnetilassa kun vain tietäisi, onko siellä ketä ja milloin. Jotkut paikat ymmärrettävästi pakostakin ovat kylmillään, mutta ne, jotka toimivat, voisivat pitää toimintansa näkysällä ja suorastaan kutsua kaikkia muitakin tulemaan mukaan jos suinkin halutta. Kyllä maaseudun yleisurheilija Helsingissä käydessään pistäytyy esimerkiksi HKV:n harjoituslta Eläintarhassa mieluummin kuin yksinään, Varkauden

Suomalainen sotilas suorittamassa huimia rekkitemppuja vapaa-aikanaan Rukajärven suunnalla. Tilapäinen rekki on saatu aikaan nopeasti kiinnittämällä rautakanki kahden männyn väliin. Tk.-P. Jänis.

palloilija hiukan maistelisi IKF:n nahkakuulaa ja Siltasaaren mies kävisi jäseniään venytteleiksemässä vaikkapa HPV:n molskilla. Tapaa lakkaamatta lomallakävijöitä, jotka turhaan utelevat oman seuransa taikkapa vanhan kilvoittelijaseuransa harjoitustilaisuuksia. Voitaneen toki tarjota urheilututulle sekä tällainen tilaisuus että välineitä.

Urheilua leireillä.

Aivan erikoinen mahdollisuus on urheilutoimintaan kautta Suomen toimivilla leireillä, niin poikien kuin aikuisten, voitaisipa se ulottaa muihinkin työryhmiin. Leireillä ja talkoissa on useasti jo johtavassa asemassa ja aina varmasti muuten mukana joku urheilumies, joka voisi ottaa tämän toiminnan järjestääkseen. Kaikissa niissä tapauksissa, joissa asutaan yhteismajoituksessa, urheilutoiminta pitäisi suorastaan saattaa pakolliseksi. Muodot voi valita paikallisten olojen ja tarjolla olevien mahdollisuuksien mukaan, mutta ainakin erään urheilulajin otaksuisi luonnostaan kuuluvan tällaisten leirien ohjelmaan: uinnin. Meillä on uintitaidon levittämisessä niin suuria laiminlyöntejä niskoillamme, että on jo korkea aika ryhtyä niitä kohentamaan. Näiltä leireiltä ei pitäisi päästää yh-

tään ainoaa osanottajaa uimataidottomana ja lisäksi: leiri pitääköön kunnianasianaan, että ainakin sen kylän tenavat ja mahdollisesti koko pitäjänkin on opetettava uimaan. Tähän tehtävään sopisi vaikkapa kokonaankin irroittaa jokin leiriläisistä — hänen työurakkansa olisi jo sillä ehkä kaikkein painavin. Ja uinnin ohella leiri voi levittää mitä moninaisimpia muitakin hyödyllisiä urheilutietoja ja -tapoja. En usko, että vakaisinkaan maalaisrahvas pitää urheilua »turhan joutavoimisena» kun se saa käytännössä selityksen mitä varten ja kuinka se tapahtuu.

*

Käytännöllisen urheilutoiminnan ylläpitämistä tärkeämmäksi sodan ajalta jäänee kuitenkin se periaatteellinen selvittely sekä urheiluelämämme että urheilukasvatuksemme tulevasta suuntaamisesta, joka virisi jo talvisotaa vasten, silloin kun kovan todellisuuden valossa jouduttiin arvioimaan urheilun asema ja merkitys voimana olemassaolontaistelussamme. Suunta alkaa vähitellen selvitä, vaikka monia nyt jo ratkaisevan kannatuksen saaneita ajatuksia on käytännöllisellä kokeilulla vielä tarkistettava.

Ensimmäinen näistä ajatuksista on keskittämisajatus niin järjestötoiminnassa kuin kasvatuksessa. Aikaisemmat n.n. valtakunnanliittoa koskevat suunnitelmat ovat suuresti muuttaneet muotoa, sen tilalle ajatellaan nyt suppeampaa, mutta päätösvaltaisempaa ja toimintakykyisempää elintä, joka täydellä arvovalalla ensiksi hoitaisi ulkomaisia suhteitamme ja toiseksisäännöstelisi sisäistä järjestötoimintaamme kokonavassa ja yhteyttäluovassa mielessä. Ei mikään estä sitä, että samalla työsaralla toimii useitakin järjestöjä, mutta jonkun on katsottava, etteivät ne asetu toistensa tielle kilpailu-, kurssi-y. m. toiminnassa jo aikaan ja paikkaan nähden, kuten valitettavasti lakkaamatta on tapahtunut. Lisäksi on urheilumuotoja, jotka tilapäistekijäin ansiosta ovat niin yleiseen kannatukseen kuin valtion ja kunnan tukeen nähden työntyneet arvoltaan painavampien ja kansallisesti tärkeimpien urheilumuotojen edelle, on tarpeettomia urheilulaitoksia elintärkeiden puuttuessa. Tuollaiselle, sanoitinko ko-ordinoivalle elimelle meidän urheilutoimissamme ohjaamisessa ja järjestämisessä on työmaata milteipä loputtomiin.

Sama koskee urheilukasvatusta. Koulujen ja urheilujärjestöjen työ on ensiksi jollakin lailla suunniteltava kokonaisuudeksi ja sitten toimitettava mahdollisimman käytännöllinen työnjako. Tuota kasvatusohjelmaa on viime aikoina ilahduttavan perusteellisesti

pohdittu ja kyetty esittämään käytännöllisiä suunta- viivoja. Oleellista siinä on eräänlainen suorituspakko — ei missään ennätysmielessä vaan tarkoituksessa, että suomalaisiksi mieheksi kerran kasvavan pojanalun on kyettävä hallitsemaan ruumistaan ja kehitettävä se pystyväksi sellaisiin suorituksiin, mitä niin tie kuin käytäntö pitää vastaavalle ikäluokalle vähimpänä vaadittavana sikäli kuin poika on katsottava normaaliksi. Yksimielisiä ollaan siitä, että tällaisen suorituksia vaativan kasvatuksen on ulotuttava niin pitkälle kuin kasvava kansalainen on valtion huolenpidon alainen opiskelija, saadakseen sitten miehisen silauksensa asevelvollisena, minkä jälkeen hän toivottavasti ymmärtää pitää huolta »fyysillisenkin opiskelunsa» saavutuksista eikä vain kirja- ja ammattitiedoistaan. Kirjallisen keikaroinninkin edustajat ovat nyt joutuneet huomaamaan, miten paljon paremmin ja kansaansa hyödyttävämmin he ja heidän poikansa olisivat selvinneet rintamalla ja halon- tekotalkoissa, jos olisivat kirjoistaan ehkä jonkin saivarekohdan yliharppaamalla hankkineet hiukan fyysillistä koulutusta.

Nämä suuret urheilun yhteiskunnallista ja kansallista merkitystä selvittävät neuvonpidot ovat vielä kesken. He ehkä tulevat urheilumiehiltäkin vaatimaan monien tähänasti vakioina pidettyjen arvojen uudestiarvioimista. Siihen on pystyttävä, vaikka kipeältäkin tuntuisi. Näissä asioissa ei nyt ole kuppikunta kuppikuntaa vastaan vaan kysymyksessä on yhteinen ratkaisu, jonka antaa kokemuksista oppia ottanut suomalainen asiantuntemus.

Miihkali.

OIKEUDESSA.

Syytetyn asianajaja: — Todistukseksi siitä, että syytetty teki varkauden vain suuressa puutteessa, voin huomauttaa, että hän otti vain ne satamarkkaa, jotka olivat pöydällä, mutta ei niitä viittä sataa, jotka olivat uunin reunalla.

(Syytetty alkaa itkea.)

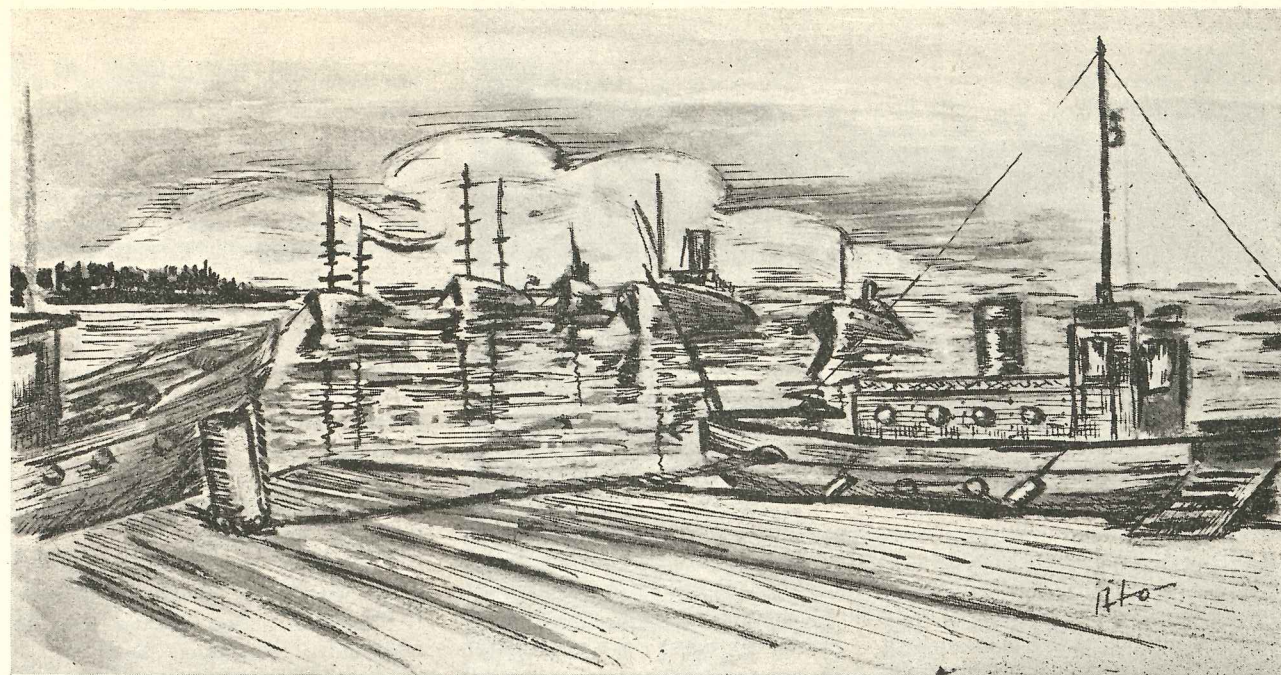
Tuomari: — Mitäs te itkette?

Syytetty: — Kun en huomannut katsoa uunin reunalle.

Filmiohjaaja: — Onko teillä työtä tässä egyptiläisessä kohtauksessa?

Tyttö: — Kyllä, herra.

Ohjaaja: — No miksi ette sitten makaa.

Viikon kestäneen itämyrskyn jälkeen alkoi eräänä toukokuun aamuna puhalttaa lounattuuli, joka toi mukanaan lämpöä ja sumua ja paljon laivoja, jotka olivat lähteneet mitkä Virosta, mitkä mistäkin. Niitä alkoi tippua pitkin iltapäivää. Pienemmät niistä tulivat satamaan asti ja kävivät ankkuriin, mutta suuremmat jäivät ulomma ja asetuivat uimaan piissä. Ne olivat monenkokoisia, monenmallisia ja eri värisiä (useimmat mustia tai valkeita), mutta yhteistä niille kaikille oli se, että ne kaikki nostivat kansallisuuslippunsa perämaston nokkaan merkiksi, että he tahtovat tullia, nimittäin tahtovat, että tullimiehet tulisivat tarkastamaan heidän laivansa ja laivan paperit.

Kello oli niihin aikoihin viisitoista ja viisikolmatta.

Tullivanhin, merikapteeni Malakias Rontu, oli käynyt heti aamiaisen jälkeen nukkumaan ja kun molemmat tullivartijat, Sika-Hemma ja Syökäri Könni, saapuivat tullivanhimman keittiöön ja sanoivat, että: »Eiköhän tuota millään kaleella uskaltaisi herättää, sillä eihän laivoja voi jättää tarkastamatta-kaan, jos kohta onkin sunnuntaipäivä. Ja saahan siitä pyhärahan. Onhan niiden maksettava pyhäraha, kun keskellä Herran sapattia pyytävät tullia.» — »Onhan niiden pyhäraha maksettava», sanoi piika, koska hän tuns iisäntänsä ammatin eikä tahtonut hänen alaistensa edessä olla asioista tietämätön.

Tullivanhin oli aina äreä, kun hänet

EMIL ELENIOUS:

LIIAN KOVA VIRKAPÄIVÄ

kesken unen herätettiin ja se harmi tui hänelle usein sekä pyhänä että arkena, sekä yöllä että päivällä. Ammatti oli opettanut hänet nukkumaan milloin vain siihen tilaisuutta sattui. Tullivartioilla oli sama juttu, mutta heillä ei ollut varaa äreillä, vaikka kesken unien herätettiinkin ja vaikka heidän oli yötä päivää vuoroteltava vartiossa, aina neljä tuntia kerrallaan, ja tarpeen tullen herättää toverinsa ja tullivanhin.

Kun he jonkun hetken perästä kolmisin soutivat laivoille — tullivanhin istuen perällä jouten, salkku vierellään, ja molemmat tullivartijat soutaen, Sika-Hemma peräpiitalla ja Syökäri-Könni keulapiitalla — eivät aluksi puhuneet mitään, tullivanhin ei siitä syystä että hänet oli kesken uniensa herätetty ja molemmat tullivartijat siitä syystä, että pelkäsivät.

Tullivanhin istui hiukan etukumarassa ja polviinsa käsiään nojaten ja oli äreä, mutta ei ajatellut mitään, tuijotti vain tullihaapion harmaiksi maalattuihin karriin ja vaaleammanharmaiksi maalattuihin laitoihin, eikä, kuten jo taisi tulla sanottua, ajatellut mitään.

Tosi kyllä — niin monta kertaa kuin hän tullihaapiossaan istui, äreänä tai iloisena, yksi ajatus kuitenkin majaili hänen tajunnassaan, ja se olisi sanoiksi muutettuna seuraavanlainen: »Niin! On aivan oikein ja kohtuullista, että tullihaapio on kauniiksi maalattu, kun sen sijaan muuten aivan samannäköiset ja -kokoiset kalastajahaapiot ovat mahonginvärisiä, nimittäin tervan ja vernissan sekoituksella siveltyjä.» Sitten hän kuuli puhetta. Sika-Hemma nimittäin kysyi Syökäri-Könniltä (oli kysyvinään Syökäri-Könniltä, sillä todellisuudessa kysymys oli tarkoitettu tullikapteenille, tullivanhimmalle): »Mihinkähän näistä laivoista nyt sitten ensiksi soudettaisiin?», johon tullivanhin vastasi:

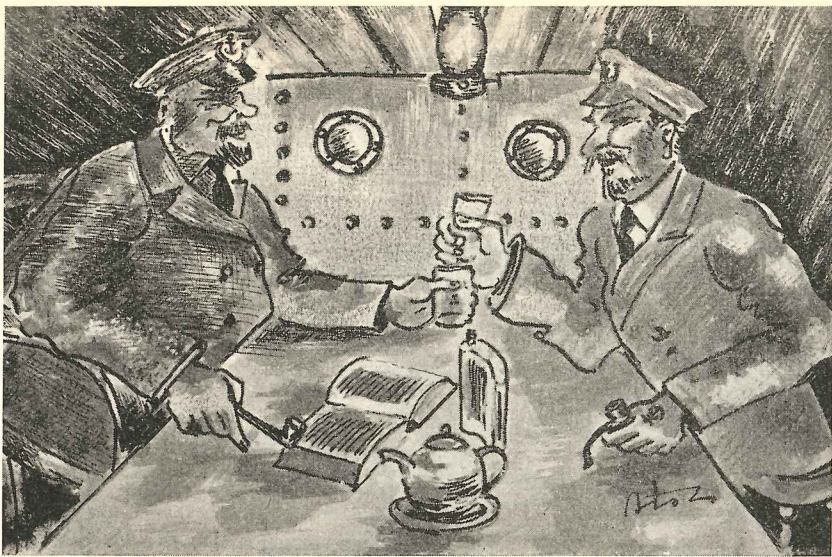
— Uloimpiin.

He soutivat ensin uloimpaan ja suurimpaan laivaan.

Siellä oli mukavaluonteinen ja asianhuomaava kapteeni.

Hän vei tullivanhimman heti kajuut- taansa, otti konjakkiputelin ja muut tarpeelliset kapistukset muun muassa sikarit) esille ja asetti ne pöydälle ja laivan paperien tarkastus, nimittäin ryypäily, tupakointi ja iloinen juttelu, alkoi heti. Lopuksi tietysti tarkastettiin laivan paperitkin ja sinetöitiin kuorma- luukut ja havaittiin että laivalla — ool rait.

Mutta saavuttiinpa senkinlaisiin laivoihin, joissa ei tarjottu mitään. Niissä oli paljon muistuttamisen varaa ja niissä

tarkastettiin huolellisesti jokaikinen merimiesarkku ja komero sekä miesten että päällystön puolella ennenkuin luukut sinetöitiin ja papereihin lyötiin leima ja piirrettiin saaren kaikkivaltiaan tullikapteenin omakätinen nimikirjoitus. Niissä laivoissa ei läheskään aina ollut ool rait. Ne olivat tyhmiä laivoja, mutta onneksi ne olivat vähemmistönä niin kuin tyhmit ihmisetkin. Molempia tullivartijoita, niin Sika-Hemmaa kuin Syökäri-Könniäkin, jurnutti kovasti se, ettei heille annettu edes yhtä ainoaa viinaryypyyä ainoassakaan laivassa. He tiesivät, että se on luvaton ja laitonta, mutta he tiesivät senkin, tiesivät ja näkivät, että heidän esimiehensä humaltuu laiva laivalta yhä enemmän ja enemmän ja se merkitsi paljon, nimittäin paljon ryyppyjä, koska tullivanhin oli tunnetusti kestävä ryyppymies. Mutta, hyvät naiset ja herrat, ei ole ainoakaan Aatamin jälkeläistä koko maan päällä, joka kestäisi humaltumattomana niin monta tullitarkastusta, kahdeksassakolmatta laivassa samana keväisenä sunnuntai-iltapäivänä, huomioonottaen erikoisesti sen, että useimmissa laivoissa, melkeen kaikissa, oli — ool rait.

Kun sitten viimeinen laiva jätettiin keväisen yön pimetessä ja taivaan muuttuessa tummansiniseksi, oli tullikapteeni siinä määrässä sammunut, että hänet oli laskettava laivasta alas veneeseen kuin mikäkin tavarakuli, ja tullivartijat... ai ai kuinka ne olivat suutuksissaan, ihan tosissaan suutuksissaan, siinä määrässä suutuksissaan, että vaikka heidän esimiehensä jäi hiukan epämukavaan ja kieroan asentoon haapion perälle istumaan ja vaikka hänen oikea kätensä jäi retkottamaan partaan ulkopuolelle, jääkylmään keväiseen veteen, ei heistä kumpikaan tahtonut häntä auttaa eikä

hoitaa, istuivat vain piitoilleen ja alkoivat soutaa kohti omaa valkamaa, hyvin hitaasti ja laiskasti, huomioonottaen sen, että kapteenin käsi riippui vedessä.

Lähellä rantaa tullikapteeni ikään kuin heräsi.

Hän alkoi humalaisen katsein hapuilla maalle päin ja lausui:

— Mihin te juupelit soudatte? Hä? Ahaa — omaan valkamaan. Hyvä on. Hyvä on!, mutta soutakaa nopeammin, sillä minun on äkkiä päästävä kotiin ottamaan ryyppi, koska minä selviän muuten. No! Kuuletteko! Ettekö voi soutaa nopeammin? Hä? No olkaa soutamatta sitten. Kyllä minä pääsen tästä loppumatkan ilman apuannekin!

Niin sanoen hän laskeutui alas jollasta mereen ja alkoi kahlata maalle.

Sika-Hemma ja Syökäri-Könni katselevat ääneti hänen menoaan.

Ei.

He eivät olleet pahoja.

Jos he olisivat olleet pahoja, olisivat he soutaneet ja joutuneet ennen esimiestään maihin.

Mutta sitä he eivät tehneet, sillä se olisi ollut hyvin epäkohtelias ja paha teko. Siitä olisi voinut seurata vaikka mitä.

He eivät olleet kostonhimoisia.

He lakkasivat soutamasta ja antoivat esimiehensä kahlata ohi haapion maalle, koska hän oli herra.

Heitä pyrki naurattamaan, kun he näkivät, kuinka tullikapteeni, heidän esimiehensä, jonka suosioista ja epäsuosioista riippuu heidän leipänsä ja leivättömyytensä, kuinka hän kahlasi kainaloitaan myöten vedessä ja piti käsi-arsiaan ja käsiään vaakasuorassa kahden puolen ruumistaan ja kuinka hän askeleiden mukaan heilutteli käsiään niinkuin kävellessä ainakin, ja kuinka

hän katsoi vain yhteen kohtaan: tullihaapion valkamaan, ja kuinka hänen lakkinsa oli painunut silmille, vaikka se äsken vielä oli keljollaan (heistä kumpikaan ei tiennyt, millä ihmeen ajalla hän oli sipaissut lakkinsa nokan noin alas — varmaan sillä hetkellä, kun hän laskeutui jollasta mereen ja oli heihin selin), ja kuinka hänen silmänsä kiiluvat tulisina, ja kuinka hän vähä kerrallaan kohosi ja kohosi vedestä, mutta ei laskenut käsiään alas ennenkuin oli päässyt kuivalle maalle ja alkoi kävelä kotiaan kohti.

Vasta silloin he alkoivat soutaa.

Tullikapteenin virkasalkku oli vielä haapiossa, peräpiitalla.

— Mitäs me tuolle kontille tehdään? kysyi Sika-Hemma toveriltaan ja osoitti sormellaan mustaa salkkua, jossa oli nikkelöidyt heloitukset, kuluneet, ja messinki paistoi jo monesta kohtaa nikkelin alta.

— En ainakaan minä lähde sitä hänelle viemään ennenkuin huomenna, sillä minulla on vilu kuin saatanalla, kun auringonlaskun jälkeen tuli näin viileä ja kun joka laivan kannella sai odotella, milloin se tulee kajuutasta. Ja vilu lienee sinullakin, niin että kyllä meidänkin pitäisi saada ryyppi, tai pari, näin monen tullitarkastuksen jälkeen — vai mitä meinaat?

— Samaa minä meinaan mitä sinäkin, että ryyppi olisi saatava, mutta mistä?

— Antun Nekolta. Hän tuli tänä aamuna luotsausmatkaltaan kotiin, ja hänellä oli kokonainen kaksilitrainen pirtua mukanaan. Näin sen itse.

Sinne he menivät.

Nekko otti heidät mielihyvin vastaan, pannen heti veden kiehumaan ja nostellen laseja pöytään ja siitä tuli kerrassa iloinen yö surullisen päivän jälkeen ja ennen päivän nousua he yhteisesti lauloivat nuoruusaikojensa merimieslaulun:

For it's home, dearie,
home — it's home I want to be,
aur topsails are hoisted
and we'll away to sea.

Sitä nuorena muinoin enkelismannien kanssa veisattiin palattua ihmisten ilmoille Sitkasta, Alaskasta, sieltä pahimalta miestensyöjämereltä. Laulaessa muistui heille mieleen, kuinka laiva paluumatkalla Sitkasta kulki yhä lämpösempiä meriä kohti kaikki topseilitkin avattuina — mutte sehän kuuluukin jo toiseen kertomukseen.

K. M. WALLENIUS:

III.

Tammikuun 27.päivänä 1920 kolme miestä ja kaksi poroa seisoskeli erämaassa kahden valkoisen nauhan risteyskässä, nimittäin Petsamon maantien tekeleen ja vanhan valtakunnan rajan. Lapin talven auringoton päivä oli loihtinut ympäristön hongat ja korpi-kuuset omalla laillaan synkeisiin hahmoihin. Rajan tämän puolen puut olivat ikäänkuin tuttuja, omaisia, omia, mutta toiselta puolen ne tuntuivat tuijottelevan uhkaavina, umpiimielisinä, vähintäinkin alkavien tapahtumien välinpitämättöminä syrjästäkatsojina. Ja joka suuntaan ulottui tätä lumottua, vain joskus raskasmielisen tunturin ryhmyn keskeyttämää metsää monia satoja kilometrejä, tietymättömiä ihmiskohtaloita kätkevä. Ainoana hauraana yhdyssiteenä asuttuun maailmaan oli avattu maantien linja, jonka senkään lumikuoren alla ei vielä ollut maantietä.

— Olisipa kesä ja männynsiemeniä, niin kylväisimme samalla umpeen tämän rajalinjan, jääkärimajuri Wallenius sanoi punaisen neljäntuulen lakin ja peskinkauluksen välistä.

— Ja kahdensadan kilometrin rulla valmista maantietä, jonka kulkiessamme purkaisimme eteemme tästä Petsamoon, äänsi suurporomies »Mosku» saukonhännistä ommellun lakkinsa alta — jota varten hän oli kerran ostanut kaikki saukot Rovaniemen markkinoilta.

Jääkäriääpeli »Miekka» (Kalle Svärd) vain nauroi suksiltansa.

Oltiin nimittäin matkalla valloittamaan Petsamoa Suomelle. Valtausarmeija, kokonaisvahvuudeltaan kuusikymmentä miestä, viipyi vielä Ivalossa ja Virtaniemessä odottamassa hallituksen rajanylityslupaa. Ja päällystö tässä nyt malttamattomuudessaan kurkisteli rajan taakse.

Siellä, rajan takana, asui tietymättömyys. Petsamossa oli mestaroinut eng-

Seitsemän päivää Petsamon historiaa

Valtakunnan vanha raja ylitetään 28. 1. 1920 klo 10.15, kärkenä kapteeni Autti, poromies »Mosku» ja kirjoittaja.

lantilaisia, ranskalaisia, serbialaisia, italialaisia, amerikkalaisia sekä nyt lo-puksi, ympärysvaltain baabelinsekoituksen noustua laivoihinsa, valkovenäläisiä. He olivat kukin vuorollansa linnoittaneet Petsamoa ja pitäneet miehitettynä suomalaisten maailmansodan aikana rakentamat majataloryhmät rajalle saakka sekä täydentäneet niitä sotilasparakeilla. Ja nyt oli ovelta punainen vallankumous pohjois-Venäjällä. Eikä sitten juuri muuta tiedettykään. Tuntematon tuijotteli puunrunkojen takaa.

Päätimme katsoa, minkä näköinen se oli. Ainakin tässä rajan pinnassa. Tosinhan oli vastoin sodan lakeja, että johto yksinään lähtee partioimaan. Mutta erämaasotahan ei noudata minkäänmuotoisia lakeja. Ja niin Miekka pukasi suksensa liikkeelle, ja me kaksi pyörsimme poromme ladulle.

Voimaton aurinko lymyi jossakin taivaanrannan takana. Etelässä ihmiset viettivät jatkuvasti pirtti-ihmisen elämää rauhan lihavuudessa.

Jatkällä on mielikuvitusta. Se ilme-

nee asiain, ihmisten ja paikkojen nimitelyssä. Viimeinen kämppä Suomen puolella oli nimeltään »Isänmaa» ja ensimmäinen Venäjän puolella »Pylly». Sen epärunollisesti virallinen nimi oli sotilasparakki n:o 18.

Lähestyimme »Pyllyä» hieman jännittynein mielin.

— Hanki on rikkumaton, Miekka ilmoitti.

— Savupiipun päällä on lunta, ratkaisi Mosku.

»Pylly» oli siis tyhjä. Tuoreen asumisen jälkiä ei näkynyt. Mutta oleskeltu siellä oli joskus, sen todistavat viinankeittovehkeet. Takkaan olisatanut lunta. Sulatimme sen keittämällä kabvit, mustat ja sakeat.

Tästä oli vielä viisitoista kilometriä lähimpään ihmisasuntoon, Tuikkaseen. Ja niin pyörsimme takaisin jäljillemme. Paluumatkalla ammuimme ukkometson ja sahasimme koivun kyljestä mahtavan pahkan.

»Isänmaan» kämpässä oli sinä iltana kodikasta. Mosku keitteli takassa met-

Retkikunnan johtaja arkiasussaan.

soa. Jääkärikapteeni Autti, joka oli vaihtanut toisiin tehtäviin tarvittavan vääpeli Miekän, vuoli pahkakuppia, ja Majuri istui honkapölkyn päässä kirjoittamassa salamerkkisähkeitä. Kenttäpuhelin pärsi yhtenä, puhelinsanomia tuli ja meni. Solkenaan niitä lähti ministeriöihin, esikuntiin, keskusvirastoihin, maaherroille ja virkamiehille. Lähti ja tuli. Olihan rajanylitys juuri ratkaisukohdassaan ja sen viimeiset esteet murrettava, nimittäin ulkoministerin hidastelu viime hetkessä ja mutkikkaat huoltovaikeudet. Ihmekö siis, että langat olivat kuumina. Varsinkin kun retkikunta oli tavallisuuden mukaan pantu hätiköiden liikkeelle, etukäteen ollenkaan valmistamatta 500 kilometrin huoltoa, josta matkasta 350 km oli hevostietä ja loput enemmän tai vähemmän poroumpea.

Tosinhan saksalaiset upseerit olivat jo kesällä 1918 ajelleet autolla Ivalossa, mutta silloin suunniteltiin todellista sotaretkeä, muulikuormastoja, monenkermaisja viestiyhteyksiä, maanteitä, jopa kapearaiteista rautatietäkin Petsamoon; ja ensimmäiset vuoristojoukot olivat jo Rovaniemellä. Tosinhan majuri Wallenius oli jo syksyllä v. 1918 kutsuttu

Vuoristoprikaatiin Vaasaan valmistaamaan suunnitelmaa retkikuntaa varten Kannanlahteen ja Kuolaan. Ja 27/10 hän jätti asianomaiselle ministeriölle kustannusarvion puhelinjohdon rakentamisesta Kurtilta Kannanlahteen. Näihin aikoihin suunniteltiin nimittäin samanaikaista etenemistä molempiin kohteisiin.

Sitten Jääkäriprikaati 10/10 1919 pyysi lausuntoa majuri Walleniukselta Rovaniemeltä mm. seuraavista asioista:

»1) Voiko ylläpitää yhteyttä eskunnastanne Oulun ja Vaasan kaupunkien kanssa? (puhelimella, telegraafilla, vaike viesteillä.)

2) Onko Teillä yhteyttä Petsamoon Jäämeren rannalla?

4) Löytyykö käyttökelpoisia tietä (vesitie?) Pohjois-Suomesta Petsamoon? (Tie mimmoisessa kunnossa?)

Lausunto lähti seuraavana päivänä. Marraskuun 24. pñä tiedoitettiin, että Kannanlahden retkikunta on peruutettu, mutta Petsamon retki mahdollinen.

Ja vihdoin, joulukuun 20. pñä 1919 oli valtioneuvostolla tavallista juhla-kaampi istunto. Pölyt näyttivät pyyhityn seinien suurikokoisista muutokuvista, eivätkä ministerikään piirrelleet ukonpäitä imupaperiin. Oltiin suorittamassa valtiotekoa. Käsiteltävänä oli kysymys Petsamon miehittämisestä. Pohjois-Venäjän alueen ylipäällikkö, kenraali Miller, oli nimittäin pyytänyt Suomen hallitusta kunnostamaan Ivalo-Petsamon lennätinlinjan sekä avaamaan sen Arkangelin hallituksen reuoppalaisia yhteyksiä varten.

Suomen tie- ja vesirakennushallitus oli nimittäin Venäjän mahtikäskystä ryhtynyt maailmansodan aikana rakentamaan maantietä Ivalosta Petsamoon, täydentämään Venäjän sotatarvikekuljetuksiin käyttämiä talvivyhteyksiä Skibotn—Karunki, Kirkkonie—Rovaniemi ja Kannanlahti—Salla. Kun työt Venäjän vallankumouksen puhjetessa keskeytettiin, olivat valmiina lennätinjohto ja majatalot, mutta maantiestä vain avattu linja. Tehtyä työtä Venäjän valtio ei ollut maksanut, joten se oli Suomen omaisuutta. Nyt kun liittoutuneiden joukot olivat poistuneet Jäämeren rannikolta, jossa valkoiset venäläiset olivat vallassa, ja heidän ylipäällikkönsä lisäksi pyysi Suomen hallitusta huolehtimaan sanotusta lennätinjohtosta, näytti sopiva hetki tulleen

Suomen etujen valvomiseksi konkreettisin keinoin.

Hallitus päätti siis tämän kaiken johdosta lähettää 60 miehen vahvuisen sotilasretkikunnan kunnostamaan lennätinjohtoa, avaamaan majatalot sekä suojelemaan Suomen valtion omaisuutta ja turvaamaan Muurmannin rannikolla olevien Suomen kansalaisten edut, mikäli komennuskunnan voimat siihen riittävät—, mutta tarkoituksena ei ollut mikään alueellinen valtaus. Petsamon ja sen ympäristössä olevan alueen, rannikon ja takalaston liittäminen Suomen valtion alueeseen vuonna 1864 annetun keisarikunnan julistuksen mukaisesti ja huomioonottamalla myös valtiopäivien anomuksen vuodelta 1882 Suomen hallitus oli jättänyt Parisin rauhankonferenssin lopullisesti ratkaistavaksi.

Hallitus tiedusteli yleisesikunnan silloiselta päälliköltä, kenraali Enckelliltä, lähetettävän sotilasretkikunnan vahvuutta. Hän ilmoitti, että 60 miestä on suurin joukko, mitä Lapin erämaissa saattaa liikutella. Tammikuun 5. pñä 1920 hallitus määräsi jääkärimajuri K. M. Walleniuksen retkikunnan johtajaksi. Hän matkusti 5.—6. I. Ouluun kohtamaan silloista pääministeri J. H. Venolaa, jolle koetti osoittaa komenteensa samoissa Lapin erämaissa kahta vuotta aikaisemmin paljon puutteellisemmissä oloissa 1500 miestä, puhumattakaan liittoutuneista, joiden voimat olivat monin veroin suuremmat. Hän vetosi siihen, että Kannanlahden retkestä luopuminen pakotti lisäämään Petsamon retkikunnan vahvuutta. Hän todisti, että punaisen vallankumouksen puhkeaminen Muurmannilla oli vain ajan kysymys. Hän pyysi nyt 300 miestä ja Petsamoon päästyään 1000:ta. Ja hän jätti samassa tilaisuudessa pääministerille kirjelmän, jossa vaati vahvuuden lisäämistä mm. sen vuoksi

»että Petsamon maa voitaisiin miehittää,

että retkikunnan voima herättäisi maa-alueen väestössä heti luottamusta retken vakavaan ja pysyvään tarkoitukseen ja

että ulkovallat käsittäisivät Suomen hallituksen otteen vakavuuden Petsamon maahan.»

Tässä asiakirjassa esitettiin lisäksi muonalaivan viipymätöntä lähettämistä Petsamoon väestön ja retkikunnan tarpeiden tyydyttämiseksi sekä yhdeksän muuta aloitetta siviilihallinnon järjestämiseksi.

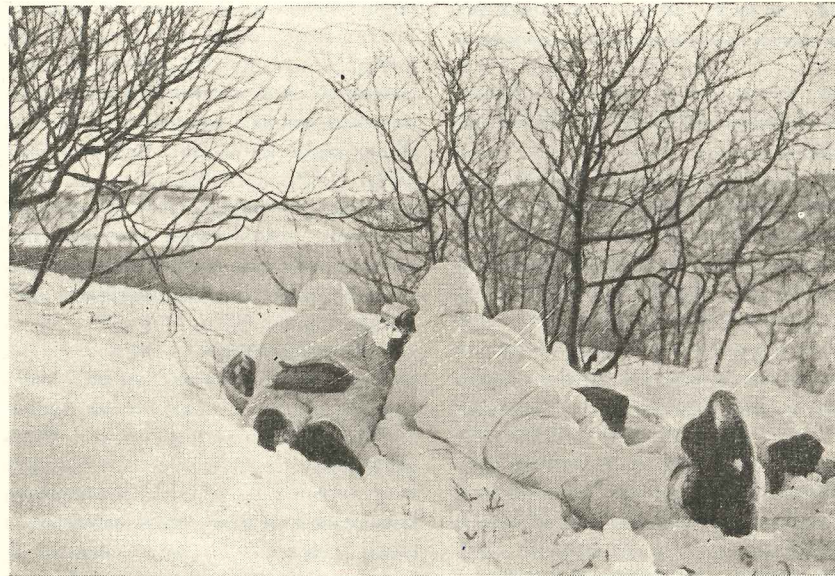
Ei auttanut. Pääministeri vetosi vain yleisesikunnan päällikön lausuntoon. Vihdoin majuri kysyi, mitä hänen oli tehtävä bolshevikkien hyökätessä retkikunnan kimppuun.

Pyytäkää heitä heti keskeyttämään hyökkäyksensä ja odottamaan, kunnes olette asettuneet yhteyteen ulkoasiain ministerin, tri R. Holstin kanssa ja hän radioyhteyteen Moskovaan.

Majuri kumarsi ja lähti. Enempää ei ollut tehtävissä. Retki oli jo syntymässään tuomittu epäonnistumaan.

Sitten hiihrettiin Rovaniemeltä Ivaloon ja Virtaniemeen, joukossa sellaisiakin miehiä, jotka eivät olleet koskaan ennen suksilla seisleet ja jo Saarenkylässä kompastelivat jokaiseen jäätyneeseen hevosenkarkaraan. Mutta kulkautta myöhemmin, Petsamon kyliin laskettaessa he hiihtivät jo kuin herrat. Tottumattomat paelluttivat tietenkin varpaitansa. Lääkäriä ei ollut ja ainoa sanitääri oli palautettava sairaana Ivalosta.

Ja Inarin puolelle tullessa oli vastassa Espanjanrutto. Ihmisiä kuoli satamäärin, talot jäivät autioiksi ja karja sortui janoon suojissansa. Vakavinta oli kuitenkin se, ettei huolto ottanut valmistamattomana sujuakseen. Poroja ei saanut ostaa kuin kuusi, eikä kukaan uskaltanut lähteä mieskourallisen mukana rajan taa, tuntemattomuuteen. Hevoset taas eivät pystyneet kahlaamaan olematonta tietä tammikuussa. Kun huolto vihdoin saatiin auttavasti toimimaan,

Konekivääri valmiina tulenavaukseen.

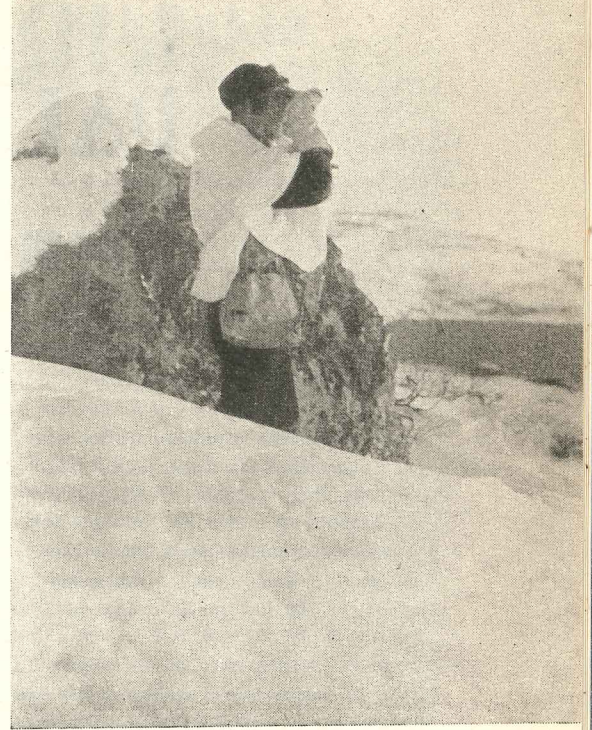
riitelivät etelän sotilas- ja siviiliviranomaiset keskenänsä, onko rajan yli mentävä vai ei. Oli tehty tavanomainen virhe siinä, etteivät komentosuhteet olleet täsmällisesti määritellyt. Ristiriitaisia käskyjä sateli. Ja tärkeät hetket liukuivat käsistä.

Rajantakaiset tiedustelijat ilmoittivat, että Paatsjoen laakson asukkaat olivat paenneet Norjan puolelle. He olivat näihin saakka saaneet elintarvikkeensa norjalaisilla korteilla ja nyt norjalaiset ilmoittivat, ettei se, joka ei siirry Norjaan, saa enää elintarvikkeita. Norja ei katsellut suopein silmin suomalaisten saapumista Jäämerelle. Kaikesta päätäten he toivoivat Venäjän kaaoksesta Petsamoa itsellensä.

Venäläiset eivät olleet myöskään ihastuneita tulostamme. Ulkoministeriössä he koettivat pitkittää menoamme rajan yli. Kapteeni Teshernogorov, joka v. 1918 johti punaisia joukkoja tri Renvallia vastaan, lähetettiin Petsamoon muodostamaan 200 miehen rajavartiosto. Petsamossa pantiin toimeen sotaväenotto ja heinien pakko-otto sekä yritettiin kansanäänestystä. Kiire siis oli.

Majuri pyysi 21.—26. I. neljälätoista eri sähköellä lupaa ylittää raja. Sotilasviranomaiset olivat suostuvaisia, mutta ulkoasiainministeriö asettui jyrkästi vastustamaan. Tähän tapaan vaihdettiin sähköitä:

21/I. 20. — — — menen kolmekymmentä miestä mukani rajan yli kahdeskymmenesnejas — — — Wallenius

Tähystäjä tarkastelee tunturilomasta »suuria tuntematonta»

23/I. 20. — — — odottakaa Suomen puolella rajaa kunnes saatte käskyn täältä siirtyä Venäjän puolelle rajaa — — — Ulkoasiainministeri Holsti

23/I. 20. — — — menen huomenna kaksi miestä mukani yli rajan nautitsin piste ilmoitan milloin joukot seuraavat ja toiminta alkaa — — — Wallenius

24/I. 20. — — — kenraali Miller sähköitse jyrkästi vastustaa menoamme rajan poikki — — — Holsti

Näin oli soudettu ja huovattu tähän 27. päivän iltaan asti. Lopuksi, sanottuna päivänä Jääkäriprikaati antoi käskyn rajan ylittämisestä. Mutta ulkoasiainministeriö oli vedoten valtioneuvoston päätökseen nimenomaan kieltänyt rajan poikki menemisen. Näitä pohdittiin nyt »Isänmaan» kämpässä vuoroin kiroten ja vuoroin naureskellen. Miksi hallitus ja sotilasjohto eivät saattaneet sopia asiaa keskenään Helsingissä? Täällä »Isänmaan» kämpässäkö se oli ratkaistava? Piiput kärehtelivät, metsokeitto porisi ja pahkanlastut lentelivät.

— Nyt minulla on sellainen ratkaisu keksittynä, joka tyydyttää molempain valtiomahtien, sotilaallisen ja hallinnollisen, vaatimukset, majuri sanoi,

KIRJA PALSTA

Suomen taistelu itää vastaan

Einar W. Juva: Suomen taistelu itää vastaan. Otavan kustantama.

Kuinka sattuva onkaan professori Juvan uusimman teoksen nimi: Suomen taistelu itää vastaan. Tämä sukupolvi, jos mikään on saanut käytännössä perinpohjin kokea mitä taistelu itää vastaan todella on. Vajaan neljännesvuosisataan mahtuu tällä kertaa tällaisena omakohteisena kokemuksena kolme sotaa itää vastaan. Mutta niinhän on aina ollut, sillä — kuten tekijä teoksensa alkulauseessa toteaa — läpi koko Suomen historian käy punaisena lankana taistelu itää vastaan. Melkein jokainen suomalainen sukupolvi on saanut käydä omat itäiset taistelunsa. Taistelu itää vastaan on ollut Suomen kansalle kovaa koulua. Se on pitänyt sen jatkuvasti asekuntona, ylläpitänyt ja nostattanut sisua ja kasvattanut sen epäluuloiseksi kaikelle mitä Suomen itäisen rajan takaa on sille tyrkytetty. Nykyisen kaltaisina raskaina sota-aikoina on hyvä palauttaa mieleen sen mitä historia on kansalle edellisten sukupolvien aikana opettanut. Liiankin usein

unohdetaan edellisten sukupolvien kärsimysten kautta saavuttamat kokemukset ja silloin tehdään kovin helposti samoja virheitä, joita esi-isätkin ovat ennen meitä tehneet.

Nykyinen koko Europan taistelu itää vastaan on paljastanut sen peloittavan »tulivuoren», jonka partaalla sekä Suomi että koko muukin Eurooppa on asunut. Venäjä on jo kolmatta sataa vuotta pyrkinyt laajentamaan itseään Europan kustannuksella ja erikoisesti on ainainen vainolaisemme pyrkinyt Skandinaavian herruuteen ja sitä tietä valtameren — Atlantin rantaan. Erikoisesti on bolshevikien hallitsema Venäjä pyrkinyt tähän päämäärään. Sen on paljastanut vihollisemme suunnaton, vielä nytkin aivan ehtymättömältä näyttävä sotamateriaali, sen kouluttama kymmenmiljoonainen armeija, sen sadat ja tuhannet lentokentät ja vihdoin sen teollisuus mikä melkein tyystin on ollut käynnissä sotatekoniston valmistamista varten.

Me, jotka kenttäarmeijassa olemme nykyisen sodan aikana ylittäneet vainolaisen raja-aidan ja päässeet näkemään mitä tuon aidan takana on, me tiedämme

keat kahvit, sitten piippu ja lopuksi porontaljalle pitkäkseen odottamaan aamua.

28. 1. 1920 klo 11,20 Petsamon retkikunta, jonka vahvuus silloin oli 35 miestä ja 30 poroa, ylitti valtakunnan rajan ja saapui Tuikkaseen Höyhenjärvellä klo 14. Seuraavana päivänä tuli ulkoasiainministerin odotettu sähkö, jossa hän ankarin sanoin moitti tottelemattomuudesta, mutta ei antanut palaamiskäskyä. Taas ilmoitimme jatkavamme ja pysyvämme puhelinyhteydessä. Jälleen saimme sähköitse tarpeellisen ojenuksen. Niin jatkoimme etenemistä ja saavutimme Salmijärven 31. 1. 20 klo 17.

Tällä tavoin lähti alkuunsa se retki, joka päättyi Petsamon ensimmäiseen miehitykseen Pekka Vesaisen jälkeen.

millaiseksi kurjuudeksi sekä omamme, että koko Europan elämä olisi muuttunut, jos ryssä olisi saanut rauhassa suorittaa tehtävänsä loppuun saakka. Se, mitä eurooppalaisesta kulttuurista ja elämästä yleensä olisi sen jälkeen vielä ollut jäljellä, olisi ilmeisesti ollut näkemäämme vieläkin kurjempaa. Nykyinen sotamme itää vastaan alkoi todella yhdennellätoista hetkellä.

Millainen on sitten itse teos, joka herättää kaikkia näitä ajatuksia lukijassaan. Professori Juva aloittaa kirjansa alusta, siis siitä historiallisesti jokseenkin epämääräisestä hetkestä, jolloin suomalaiset alkoivat siirtyä Suomeen. Kronologisessa järjestyksessä seuraa teoksessa sen jälkeen sota sodalta, taistelu taistelulta suomalaisten ja slaavien kamppailu suomalaisen Karjalan omistamisesta. Pähkinäsaaren rauhassa 1323 tehtiin Ruotsi-Suomen ja Novgorodin välinen rauha — ensimmäinen »historiallinen», asiakirjatietoihin perustuva rauha, joka jakoi Karjalan kahtia. Tämä rauha oli suomalaiselle heimolle kohtalokas, sillä se jakoi suomalaiset kahden, toisilleen täysin vastakkaisen valtapiirin alaisiksi ja siten siirsi kansallisen Suomen valtion synnyn vuosisadoiksi eteenpäin. Minkälaiseksi olisikaan Suomen kohtalo muodostunut, jos raja slaaveja vastaan olisi silloin saatu kulkemaan pitkin suomalaisen asutuksen itärajaa — jostain Äänisjärvestä — Vienanmereen! Suomi olisi varmaan jo satoja vuosia ollut kansallista valtio ja sellaisena päässyt kasvamaan ja voimistumaan. Ruotsin kaupalliset edut tulivat siten vuodesta 1323 alkaen vuosisadoiksi määräämään Ruotsi-Suomen poliittisen suuntautumisen eivätkä suinkaan Suomen (tai miksei myös Ruotsi-Suomen) sotilaspoliittiset edut. Tämä suuntautuminen tuli olemaan kohtalokasta molemmille maille ja myöhemmin koko Skandinavialle. Ajatelkaamme vain miten helppoa olisi kuluneiden vuosisatojen aikana ollut kapeissa kannasmaastoissa — Suomenlahti—Laatokka—

Äänisjärvi—Vienanmeri — torjua slaavien hyökkäykset. Näitten vuosisatojen aikana olisi Ruotsi-Suomella ollut lukuisia tilaisuuksia — jolloin ryssä on ollut henkitorissaan — työntää valtakunnan rajat suomalaisen asutuksen itärajoille, mutta niitä tilaisuuksia ei ole käytetty hyväksi.

Professori Juvan teos antaa lukijalle mielenkiintoisen yleiskuvan kuluneitten vuosisatojen aikana tapahtuneisiin taisteluihin itää vastaan. Teos on tavattoman mielenkiintoinen, erittäin hyvin ja vauhdikkaasti kirjoitettu ja upeasti kuvitettu. Jokainen suomalainen, joka ei muista kouluhistoriaansa, hankkikoon itselleen tämän teoksen. Se kuuluu jokaisen suomalaisen kodin kirjastoon sillä se kertoo meille niistä taisteluista, joita meidän esi-isämme ja me itse olemme itää vastaan käyneet.

H.

Meriupseerista työmieheksi.

Tohtori *Toivo Kaila* on merkinnyt muistiin ja muokannut kirjalliseen asuun tsaari-Venäjän laivastossa palvelleen komentajakapteeni *Victor von Schwarzin* muistelmat.

Komentajakapteeni von Schwarz on syntyjään Baltian saksalaisia, jonka suku oli jo parin sadan vuoden ajan elänyt silloin Venäjän hallussa olevassa Virossa. Schwarzin vanhemmat muuttivat Pietariin ja siellä hän kävi myös koulunsa, päätyen Merikadettikouluun, mistä vuosisadan vaihteessa tuli upseeriksi Venäjän laivastoon. Tämä muistelmateos on hyvin mielenkiintoinen, täynnä pikku-tapauksia, muistelmia, kaskuja, kuvauksia kummitustaloista ym. Jonkun torpedoveneen mukana lukija saa seurata milloin Konstantinopoliin katsomaan Abdul Hamidia, milloin kaappariretkille Punaiselle merelle ja lopulta seikkailumatkalle Japaniin—Venäjän väliseen sotaan, missä Rozhdestvenskin komentama Venäjän laivasto Tsushiman taistelussa käytännöllisesti katsoen tuhottiin. Melko laajasti Schwarz muistelee myös toimintaansa maailmansodan aikana ja varsinkin kuvaus Venäjän vallankumouksen matruusi-svobodasta Helsingissä 1917 on mielenkiintoinen.

Teoksessa on runsaasti syväpainokuvia ja ulkoasu muutenkin erinomainen. Kustantaja Werner Söderström Oy.

H.

TK-miehiä ja muitakin

Sota koneellistuu ja sen välineet samoin. Kynän ja miekan sijaan on astunut kirjoituskone ja konekivääri ja ensinnämainitulla on myös sangen tärkeä sijansa sotaponnistuksissa. Kokonaiset komppaniat ahkeria kynän ja kameran miehiä parveilee etulinjoilla ja rintamien takana, he antavat ensimmäiset elävät lähikuvat noista suurista historiallisista tapahtumista.

Sotilaalliset syytkin jo estävät, ettei mitään laajoja yhtenäisesityksiä, varsinaista sotahistoriaa vielä voida kirjoittaa operatioista, jotka kuuluvat kovin läheiseen menneisyyteen. Ahkerat *TK-miehet* ovat kuitenkin jo ehtineet sepittää lukuisia kuvauksia Suomen tähtäävistä taisteluista, kansamme valtavista kohtalonhetkistä ja siten tavallaan piirtää sotahistoriallisia ensi vaikutelmia etulinjoilla. Näiksi ensi vaikutelmiksi, jotka sangen suureksi elävöittävät armeijamme taistelua kotirintaman silmissä, voisi nimittää sitä *Otavan* julkaisemaa sarjaa, joka nyt käsittää jo seitsemän eri nidettä, niistä viisi ensimmäistä yhdistettyinä vankaksi kirjaksi. *TK-rintamakirjeenvaihtajat etulinjoilla I—5* kertoo toisen puolustus-taistelumme vaiheita »Pakkorajalta Äänislinnaan, ts. viime kesän ja syksyn hyökkäyssotavaiheet aina Aunuksen pääkaupungin valtauksen saakka syyslokakuun vaihteeseen. Kirjaan yhdistettyjen eri niteitten otsikot jo sanovat, mistä tällöin on kysymys: »Yli rajan», »Motteja lauotaan», »Eteenpäin», »Kannas on vapaa» ja »Äänislinnaan». Jatkoksi on nyt vielä ilmestynyt kaksi yhtä kiintoisaa nidettä: »*Merellä ja ilmassa*» sekä »*Stalinin kanavalle*». Ensimmäinen nimensä mukaisesti esittelee merivoimiamme ja lentojoukkojemme monasti ihmeiltä tuntuvia urotoita ja taas TK-miesten viime niteessä saamme seurata mukana aina tammikuuhun saakka, jolloin rintama siirtyi pohjoisessa ohi Karhumäen aina Stalinin kanavalle saakka.

Nämä TK-kirjeenvaihtajien kuvaukset ovat monasti vaatimattominakin erinomaisen mielenkiintoisia ja elävöittävät koko sotamme kulkua ja tapahtumayhteyksiä sellaisellekin, joka ei ole niitä voinut kovin läheltä seurata. Samaa voi

sanoa myöskin enimmältä osalta muista viime aikoina ilmestyneistä sotakirjoista, niiden kovin erilaisesta laatutasosta huolimatta. Niinpä *Viljo Salmen* teos »*Raja-joelle*» on sinänsä erinomaisen vaikuttava muistelmasarja Kannaksen vapautukseen johtaneista kovista viime syyskesän tuhoamistaisteluista, joissa suomalainen soturi iski salamahyökkääjänä yhtä tuimasti kuin talvisodan aikana osaksi samoilla tantereilla äärettömän epätasaisessa puolustustaistelussa vihollisen masahyökkäyksiä vastaan. Ja taas toinen *Werner Söderström Oy:n* sotakirjauutuus »*Korπισoturit kertovat*» erityisen maininnan rintamasoturien itsensä kertomien elämysten kokoolmana. Teos sisältää nimittäin Repolan-Rukajärven suunnan sotilaiden kesken toimeenpannun kirjoituskilpailun tulokset, yhteensä 34 kertomusta, joista 10 palkittua. Kukin kirjoittaja kuvailee niissä koruttoman vaikuttavalla tavalla tämän sodan jännittävintä elämystään. Nuo kuvaukset ovat kuin salaman välähdyksiä erämaasodan armottoman kovasta todellisuudesta. Tähän samaan sarjaan voisi liittää myöskin WSOY:n julkaiseman »*Voit-tojemme päivät*» — kuvateoksen nykyisestä sodastamme. Se on elävää kuvakertomusta suomalaisen soturin saavutuksista ja nyt ilmestynyt 2. nide esittelee joukkojemme hyökkäystä vanhalta rajalta Tuulokseen, tapahtumia Kies-tingin suunnalla sekä Jäämeren rannoilla, samoin Sortavalan ja Käkisalmen valtausta, Vuoksen ylitystä ja muita Kannaksen hyökkäysoperatioiden ratkaisuvia vaiheita.

*

»Puhu putki, hohota hormi, naura helvetin harakka, pirun rastas rallattele!

— — —

Pane ryssät ryömyllensä, politrukit polvillensa, lumppukuormaksi kukista, lantakasaksi lakaise.»

Manaus on vahva, mutta se onkin suomalaisen kk.-miehen ja loitsun laattijana on itse korsukolportööri *Kalle*

Väänänen, joka nyt on lähtenyt myös-kin runon ratsun selässä vihollista kukistamaan. WSOY:n julkaisema kokoelma »Runoruunalla ryssä päin» on voimailista luettavaa, Väänäsen tunnetulla taidolla sepitettyä. Siinä on mukana vakavaa, vieläpä lujaakin, joka muistuttaa kalevalaisen tietävän sanontoja, mutta taas toisaalla kynä kirjoittaa liikkeelle huumoria, joka vetää vakavimman suun hymyyn. Varmasti suositeltava teos.

Huumoria, voispia sanoa, valloittavaa iloisuutta ja samalla pirteätä, hermoja kutittavaa jännitystä on taatusti myöskin vänrikki Romppaisen, väpeli Ryhmyn ja sotakolli Mörököllin seikkailuissa, joita *Armas J. Pulla* nyt taritsee *Arvi A. Kariston* kustannuksella uuden sarjan lukijoilleen otsikolla »*Oikea antifilatelisti!*» *sanoi väpeli Ryhmy.*» Tämä vastustamaton soturikolmikko seikkailee nyt itärajamme ääriellä ja sen takana Aunuksessa aina Äänislinnaan saakka, touhuaa Otto Ville Kuusisen, Petroskoin Tiltun ja muitten bolshevikisuuruuksien kimpussa, »kalauttelee» lukemattomia polsuja ja tekee muita »rötöksiä», joita on turha ryhtyä kertomaan. Ne on luettava, niin saa todella nautinnon hetken.

Tähän samaan mielikuvituksen kategoriaan, vaikka vakavampina ja jäyhempinä tuotteina tekisi mieli asettaa myöskin kolme uutta sotaromaania, joihin tässä voi puuttua ainoastaan lyhyin maininnoin. WSOY:n 10 mkn sarjassa julkaistu *Kaarlo Erhon* »*Tunturivuorten hakkapeliitat*» vie meidät kahden helsinkilaispojan mukana huimiin seikkailuihin sissiretkillä Jäämeren rannikolla. *Jussi Kukkosen* »*Suomussalmen suksisissit*» taas palaa talvisodan kuuluisille mottitantereille, kun taas *Lasse Jaakkolan* »*Veshelyksen sissit*» on riipaisevan jännittävä kuvaus itäkarjalaisten heimosissien seikkailuista rajantakaisissa erämaissa ja keskellä bolshevikkiarmeijaa. Molemmat viimeainitut Arvi A. Kariston kustantamia.

*

Sodan ensimmäisiä sääntöjä on: Tunne vihollisesi. Venäjä on ollut meidän ikuinen vihamiehemme sekä sodan että rauhan aikana ja bolshevistinen Neuvostoliitto erityisesti. Meidän kovat taistelukokemuksemme ja paljastukset bolshevikkien puuhista rauhanakin aikana ovat osoittaneet, mihin neuvostovalta

Suomeen nähden pyrki. Sen ainoana päämääränä oli Suomen itsenäisyyden ja kansallisen olemassaolon tuhoaminen eikä se siinä kaihtanut mitään keinoja.

Sangen vakuuttavan kuvan tästä antaa Otavan kustannuksella ilmestynyt *Mika Valtarin* teos »*Neuvostovakoilun varjossa*», joka perustuu virallisiin lähteisiin, mutta on samalla jännittävä kuin parhain rikosromani. Mika Valtarin kynä piirtää kuvia bolshevikkien vakoilutoiminnasta Suomessa ja koko siitä valtavan laajasta myyräntyöstä, jota monien vuosien kuluessa harjoitettiin Suomessa Neuvostoliiton lähetystöstä käsin johdettuna aina toiseen puolustustaisteluunme saakka, yhtä totuneesti ja varmasti kuin konsanaan. Se on suomalaiselle ehkä surullista ja masentavaakin luettavaa niiden harhaan johdettujen tai suorastaan vihollisen palkkarengeliksi ryhtyneitten kansalaistemme vuoksi, jotka tähän työhön osallistuivat, mutta samalla teos on voimakas varoitus koko kansamme tulevaisuuden kannalta. Se on jokaisen ajattelevan suomalaisen luettava vakuutusena, että taistelumme tie on ollut ainoa oikea.

Millainen olisi sitten ollut se tulevaisuus, jota bolshevismi täten kansallemme valmisti? Äärimmäinen inhimillinen kurjuus loppuun kehitettynä systeeminä, historian pelottavimpana terrorijärjestelmänä, joka palveli yksinomaan Kremlin diktatuurin mieletöntä kunnianhimoa ja alistti kaiken sen palvelukseen. Sellaisen kuvan voimakkaasti ja asiantuntevasti esitettynä antaa saksalaisen sanomalehtimiehen *Sven von Müllerin* teos »*Neuvostoliitto. Kulisseja ja taustaa*». Teoksen kirjoittaja, joka on toiminut arvovaltaisen Hamburger Fremdenblattin toimittajana, on kauan oleskellut Neuvostoliitossa ja saanut tilaisuuden katsoa perusteellisesti sen todellisen olemuksen maailmalta verhonneiden kulissien taakse. Näin syntyi kirja, joka on tosiaan lukemisen arvoinen bolshevismien eräänlaisena olennaisen luonnepiirteiden esittelynä. Teos päättyy bolshevismien taholta koko Eurooppaa uhanneen kuolettavan vaaran voimakkaaseen korostukseen ja johtaa täten lukijan suoraan siihen jättiläiskamppailuun, joka nytkin parhaillaan raivoaa idässä. WSOY on tehnyt palveluksen suomalaiselle lukijakunnalle julkaistessaan tämän »jättiläismäisen sekasorron nekrologian».

Aivan erilaiseen elämänpääpiiriin, pois sodasta ja bolshevismista joutuu lukiesaan etevän hollantilaisen kertojan *Hans Martinin* sukuromaania »*Aurinkokello*». Se on tarina etevästä liikemiehestä, jonka perhe sitten hajaantuu eri puolille maailmaa rakentamaan omaa elämää. Hans Martin on tukevaotteinen ja varmakälinen luonteenkuvaaja, joka piirroissa on leveyttä ja voimaa. Todella luettava kirja. Teos on ilmestynyt Otavan uusien menestysromaanien sarjassa.

Neuvostoliiton lentokoneet keväällä 1942.

Otavan kustannuksella on julkaistu laajahko kuvateos vihollisemme lentokoneista keväällä 1942. Kirja on ajan-kohtainen ja sen kuvituksen syväpainoasu suurenmoinen. Entisten hyvinkin tuttujen lentokoneiden lisäksi se sisältää kuvaesitykset uusista tyypeistä, kuten Mig-, Jak- ja Lagg-hävittäjistä, samoin kuin joukon kuvia Englannin ryssille lahjoittamista Hurricane- ja Spitfire-hävittäjistä ja amerikkalaisista Tomahawk- ja Airacobra-hävittäjistä. Syöksypommituskoneita edustavat mallit PE-2 ja Jak-4.

Suomi-konepistooli.

Aikaisemmin on Otavan kustannuksella ilmestynyt *P. Huhtalan* julkaisema kalustoteos »*Suomi-konepistooli*», jonka painos on kuitenkin jo useita vuosia ollut lopussa. Nyt on sama kustantaja painanut Oy. Tikkakosken julkaiseman, ja samannimisen käsikirjan. Tämä uusi kirja käsittää lyhyen kalustoselostuksen kuten aikaisempikin. Uutta tässä on pääasiassa vain selostus konepistoolin uusista lippaista. Kirja vaikuttaa enemmän tehtaan esittelyvihkoselta kuin käsikirjalta.

SOTA — KEKSINTÖJEN ÄITI

Kuulostaa paradoksaaliselta, mutta totta kuitenkin on, että sota ei yksin tuhoa taloudellisia arvoja, vaan myöskin luo niitä; ei kuitenkaan välittömästi vaan välillisesti, luo jopa siinä määrin, että eräät kyynikot saattavat toivoa sodan yhä ja yhä jatkuvan — tuskin sentään meillä löytyy näin sydämetöntä henkilöä, joka »kuolemankauppiaana» asettaa tuhansien ihmisten hengen ja terveyden toisarvoiseksi taloudellisten etujen rinnalla.

Sananparsi: »Sota on keksintöjen äiti», pitää eittämättömästi paikkansa. Varmuudella voidaan sanoa, että esimerkiksi ilman ensimmäistä maailmansotaa ei lentokone teknillisesti olisi sillä tasolla mitä se nyt on, ja samaten juontavat monet synteettiset keksinnöt alkunsa näiltä synkeiltä ja raskailta vuosilta. Tähän johtavat syyt ovat täysin tajuttavat.

Sota, varsinkin silloin, kun se laajenee niinkin jättimäiseksi kuin nykyisin käynnissä oleva, on myöskin saartosotaa ja ei ainoakaan maa maailmassa, ei edes monipuolisesti rikas USA, ole omavarainen. Tuonti tyrehtyy tai vähenee huomattavasti ja sodan jatkuessa alkaa ilmetä puutetta yhdestä tai toisesta raaka- tai tarveaineesta. Tämä pakottaa kemistit laboratorioissaan ja insinöörit työhuoneissaan kuumeentapaiseen työhön, sillä sota- ja puolustusvalmius on säilytettävä keinollamilla tahansa. Keksintö toisensa jälkeen näkee päivänvalon, tulee käyttöön ja kehitettäväksi, jää eloon, mutta joskus — niinkin saattaa tapahtua — jää rauhan ja normaalisten aikojen palattua unhoon, tullakseen jälleen esille — uuden sodan sytyttyä!

Nyky sodan aikana tehdyistä keksinnöistä lienee Euroopalle merkittävin Saksassa tehty keksintö valmistaa synteettistä, so. keinotekoista kumia. Menetelmä ei tosin ole uusi, mutta vasta nyt se on kehitetty asteelle, joka tekee valmistuksen taloudellisesti kannattavaksi. Tämä kumi, joka sivumennen sanoen on parempaa kuin luonnonkumi, vapauttaa vanhan mantereen ainakin tältä osalta troopillisten maitten raaka-aineista, minkä saman tekee tanskalainen keksintö valmistaa kotimaisista aineksista täysin kahvin makuista ja hajuista kahviketta — Suomessa me olemme jo tottuneet ruis-vehnäkahviin samaten kuin apila-vadelmanlehti-puolukka-teehenkin!

Oman maamme kohdalta sanottakoon, että ilman polttoainepulaa, sodasta johtuvaa, ei puu- ja hiilikaasutinmootorit olisi niin korkealle kehittyneet mitä ne nyt ovat, joskin kehittämisen varaa on vieläkin. Voiteluöljyjen tarve on kehittänyt jätteöljyjen puhdistuksen meillä suoraaniseksi teollisuudeksi ja kumiteollisuutemme on oppinut yhä enemmän käyttämään kumiromua raaka-aineenaan. Kiitos sodan, on turve päässyt täälläkin kunniaansa. Professori Gustaf Komppa kehittää menetelmäänsä valmistaa turpeesta bensiiniä ja varmastikaan emme ole väärässä, jos sanomme, että ensi kesäkautena nostetaan polttoturvetta suoraan tehdasmaisesti halkojen korvikkeeksi.

Halot tarvitaan nyt muualle! Tohtori Olli Ant'Vuorinen alkaneen kohdakkoin rakentaa suurta puusokeritehdasta, jossa

yhdestä sylestä sekahalkoja saadaan, jäteaineitten lisäksi, ei enempää eikä vähempää kuin — 700 kiloa sokeria, laadultaan esimerkiksi säilömiseen parempaa kuin juurikassokeri. Voidaan sanoa, että juuri puute on pakoittanut tämänkin keksinnön »marssimaan esille» ja sama syy on kehittänyt mm. keinovillateollisuuttamme ja tuonut käyttöön mitä erilaisimpia korvikkeita, aina saippuakorvikkeista alkaen; edellä mainitsimme jo kahvi- ja teekorvikkeet, joista ensiksimmäintuihin lisäisimme voikukanjuuren mainiona sikuriaineena.

Kävisi liian pitkäksi luetella kaikkia hyödykkeitä ja korvikkeita, joita meilläkin jo on käytännössä aina »pärekeistä» alkaen, mutta esittämämme esimerkit todistavat, että sodan aiheuttama puute pakottaa ihmiset kekseliäiksi ja tuo esiin paljon sellaista, jolla on merkitystä ja kantavuutta rauhanakin aikana. Kun vielä lisäämme, että maataloudessa sodan aikana otetaan maasta irti mitä mahdollista on, voimme sanoa, että sodalla on myöskin omat valoisat puolensa. Jokainen käyty kamppailu johtaa meitä yhä suurempaa omavaraisuutta kohden — suotavaa vain on, ettei sodan opetuksia rauhan tultua yltäkylläisyyden halussa unohdettaisi.

Allti.

Majesteettien suosikki.

Vanha sotamarsalkka, kreivi Hamilton oli kuningas Aadolf Fredrikin ja kuningatar Eleonoran suuressa suosiossa ja hänellä oli jonkinlainen erikoisoikeus tehdä ja sanoa majesteettien läsnäollessa mitä hänen mieleensä vain juolahti.

Eräänä iltana kun keskusteltiin uskonnollisista kysymyksistä ja sotamarsalkka oli lausunut mielipiteensä eräistä uskonlauselmista, huudahti kuningatar:

— Te, herra sotamarsalkka, uskotte siis tosiaankin helvetin olevan olemassa! Hyi!

— Niinpä niin, Hamilton vastasi tyynesti, sillä jos helvettiä ei ole olemassa, niin se ei tuota minulle mitään vaaraa, mutta jos se on olemassa, niin teidän majesteettinne saa varoa itseään!

— — —

Kuningas harrasti suuresti, niinkuin tiedetään sorvaamista, ja olikin taitava sorvaaja. Mielellään hän antoi ystävilleen muistoksi tämän taitonsa tuotteita. Niinpä hän kerran antoi Hamiltonille puisen nuuskarasian, jonka hän oli itse sorvanut. Sotamarsalkka tietysti kiitti nöyrästi, mutta lisäksi:

— Minun täytyy kuitenkin myöntää, että pitäisin enemmän kuninkaasta, joka sorvaamisen asemasta harjoittaisi kultasepän ammattia.

VARAPOLIISI DESANTTIVAHTINA

Tulee tässä mieleen muisteloita talvisodan ajoilta. Yritettiin jo vapaussotaan, mutta ei kelvattu, vaan pantiin jonkinlaiseksi esikuntakriivariksi. Mutta se on jäänyt unohtumattomasti mieleen, kun Sihvo poikkesi Sortavalaan ja torvet puhalsivat tuon komean »Kauniin Karjalan». En ollut kuullut sitä milloinkaan aikaisemmin, mutta mitenhan lie ollut, se veti vettä silmänurkkiin. Kaiketi se oli isänmaallista innostusta ja toivonkyynel pian koittavasta vapardesta. Siitähän silloin taisteltiin niinkuin monesti ennen ja niinkuin tehdään varsinkin nyt.

Taisinpa suistua raiteilta, kun ryhdyin muistelemään muinaisia. Mitäpä siitä. Niillä asioilla ja sekoilla on arvonsa, jotka eivät koskaan kuole. Me menemme maan rakohon, kuten vanha tietous sanoo, mutta noittenkaan aikojen muistot eivät unohtu milloinkaan. Karjala oli silloinkin niin sanoakseni lavastanut päänäytöksen ja se hoiti näytelmän loppuun. Nyt on Karjala myöskin ja varsinkin nyt joutunut kantamaan raskaimman taakan. Mutta se on kantanut kuormansa kunnialla ja kestänyt kantamuksensa paremmin kuin ehkä mikään muu heimo olisi siitä selviytynyt.

Pakostakin tulevat tällaiset asiat mieleen, vaikka tarkoituksena on lyhyesti pakinoida siitä, millä tavoin valtakunnan pääkaupungissa valmistauduttiin ottamaan vastaan ja nujertamaan mahdolliset desantit talvisodan aikana. Olihan meitä koko komppanian vahvuinen »porukka» varapoliisikomppaniassa, jossa ei tiedetty, tuleeko meistä sotilaita vai poliiseja. Kyllä se kuitenkin oli enemmän poliisihajuista silloinen koulutus, vaikka oltiinhan sitä maastossakin ja pihalla tehtiin »pikommia» sen kuin kerittiin. Sakki oli sekalaista, mistä piireistä lie ollut koottua. Ilmotusten perusteella ne kaiketi oli saatu kasaan. Tämän kyhääjä oli nyttemmin tehtyjen tiedustelujen nojalla vanhin mies koko komppaniassa, mutta ei siellä ikävaarille annettu arvoa, vaan pantiin milloin perunatetteriin milloin jynssäämään käymälöitä. Ei siitä kiistaa tullut, työ kuin työ ja käsky kuin käsky. Oltiinhan sotilaallisessa komennossa. Poikien pokka saattoi välistä laskeutua jopa pannuhuoneeseen, jos »luti» liikkui lähistöllä, mutta varsin usein pokeripojat heiluivat myöhään yöhön myöskin lääkärin vastaanottohuoneessa. Tämä kävi päänsä senvuoksi, että »lääkitsemysylikeisari» otti mielellään osaa tähän jaloön peliin. Taisipa pahan kerran hävitä toisille jermuille, jotka olivat häntä taitavampia. Nyt näyttää hänkin joutuneen uudelleen remmiin, kuten monet muutkin silloisen varapoliisikomppanian pojat.

Sanoin tuossa edellä: pojat, mutta kyllä ne alkoivat olla eräitä poikkeuksia lukuunottamatta jokseenkin kaikki jo aikamiespoikia. Mikähän oli mistäkin syystä silloin päässyt rintamapalveluksesta vapaaksi, joka tapauksessa miehiä silloin oli tarjolla komppaniaan enemmän kuin tarvittiinkaan.

Mitä tällaisella komppanialla oli tehtävää? kysyttäneen.

Toisen luokan nostomiehistä taikka muista ruununraakeista koetettiin tehdä vaihtoehtoisesti sotilaita taikka poliiseja, jotta heitä voitaisiin tarpeen tullen käyttää kotirintamalla. Monet halusivat tosin päästä etulinjoille, mutta sitä ei heille sallittu. Tämä porukka hoiteli vakinaisen poliisin ohella vartiopalvelusta pääkaupungin pimeillä yöllisillä nurkilla ja auttoi rauutenkin säännöllistä virkavaltaa sen tehtävissä.

Varapoliisikomppaniaa, joka oli sota-ajan tuote ja jollaista ei nyt käytävän sodan aikana liene perustettu, ei ole sekoitettava sotapoliisiin, jonka tehtävät ovat melkoiselta osaltaan toiset. Desanttijuttu on luonnollisesti molemmille yhteinen, mutta sotapoliisien työskentelyalue on rintamalla ja sen lähistöllä, kun taas nyt puheena ollut varapoliisikomppania eli kansanomaisesti sanottuna »rättipoliisi» toimi nimenomaan pääkaupungissa ollen sen vaikutuspiirinä kuitenkin koko Uudenmaan lääni. Muissa lääneissä ei tällaisia yksiköitä liene ollutkaan olemassa.

Varapoliisikomppania teki vartiopalvelusta, kuten edellä jo mainittiin, vakinaisen poliisin ohella. Komppanian patrullit olivat öisin liikkeellä kierrellen kaupungin syrjäisiimpää kolkkia. Harvoin tarvittiin antaa varoitusta valustamääräysten rkkomisesta, eikä monestikaan ollut pakko pysäyttää autoja, jotka liikkuiivat liian kirkkain valoin. Silloin tällöin tavattiin henkilöitä, joilla ei ollut tarpeellisia papereita, mutta heille annettiin armonaikaa, koska henkilöllisyystodistusvaatimukset eivät vielä olleet kaikkien tiedossa. Mutta ylensä oli yöliikehteminen siihen aikaan varsin hiljaista ja siivoa.

Komppanian lyhyenä vaikutusaikana sattui jos jonkinlaisia hauskoja situatioita, jotka kukin vaatisivat oman lukunsa. Ja ehkäpä niistä joku vielä aikanaan kirjoittaakin muistoksi jälkipolville ja osoittaakseen, että »olinhan siellä minäkin». Tässä yhteydessä ei ole aihetta kajota asiaan leikin kannalta. Pannaan nyt vain paperille lipeäkalamaisessa muodossa joitakin kuivia piirteitä komppaniasta, jonka olemassaolosta tuskin tietävät muut kuin siellä olleet.

Tulkoon vielä mainituksi, että komppaniassamme oli kunnianarvoisa joukko nykyisiä ja entisiä aliupseereja, jotka kyllä osasivat »kuranssata» jokaista äijää, joka vähänkin alkoi vikistä vastaan. Komppania asusti jokseenkin kaiken aikaa entisen aliupseerikoulun kasarmissa Maurinkadun varrella, josta esitetään kuvia tämän jutun yhteydessä, mutta muutti joitakin päiviä ennen hajoittamistaan Pohjois-Pohjalaisen Osakunnan taloon. Siellä heitettiin yli-ikäiset omille teilleen ja loput jäivät väkeen, ennenkaikkea aliupseerit, jotka olivat hoitaneet puheena olleen »puutiikin». He olivat tehneet sen minkä ihminen ja pappi voi, mutta joukossa olevia jukuripäitä ei paras vääpelikään pystynyt nujertamaan. Mutta se siitä. Eiköpähän noita kommentarioita voitane joskus toistekin ladella, jos lehden tila sen sallii.

Ent. Varapoliisi.

Pietari Suuri ja laivuri Vanderholt

Muuan hollantilainen laivuri, Vanderholt nimeltään, oli kuullut puhuttavan äsken perustetun Pietarin kaupungin suurista rakennuspuuhista ja että tsaari Pietari, joka oli määrännyt uuden kaupungin hallituskaupungiksi, harrasti erittäinkin kaupan ja laivaliikenteen kehittymistä valtakunnassaan. Hän päätti senvuoksi etsiä sieltä onneansa ja varusti laivansa merikuntoon. Eräältä Amsterdamilaiselta tuttavaltaan hän sai Pietarin satamakapteenille suosituskirjeen, jossa tätä kehoitettiin hankkimaan laivurille rahtia. Tämä oli ensimmäinen muukalainen kauppalaiva, mikä Nevalla oli liikkunut. Kun hollantilainen laiva saapui ja tervehdykseksi jyräytti kolme kanuunan laukausta, sattui Pietari Suuri olemaan rakennuksenalaisessa linnassa. Hän antoi kuulustella, mikä tarkoitus laivan matkalla oli, ja saamansa vastaus miellytti häntä niin suuresti, että hän päätti vähän ilkamoida hauskan muukalaisen kustannuksella. Hän käski satamakapteenin heti laivan rantaan saavuttua tuoda laivan päällikön tsaarin asuntoon, huonoon talorähjään amiraliteetin vieressä ja ilmoittaa, että talonomistaja oli nykyisin kauppias joka voisi antaa auttaa häntä neuvoilla ja työllä. Jotta pila tulisi täydellistä, sekoitettiin asiaan keisarinnaakin, joka pukeutui aivan poroporvarillisesti, venäläisen kauppiaan rouvan kuosiin.

Tsaari otti hollantilaisen laivurin erittäin ystävällisesti vastaan ja yhdessä miehet sitten söivät leipää ja juustoa sekä polttelivat piippua. Hollantilainen sillävälin katseli ympärilleen tuvassa ja rupesti arvelemaan, jotta tuskimpa hänelle tuommoisen talouden isännästä olisi suurtakaan hyötyä.

Nyt tuli keisarinnaakin näkyville. Laivuri kääntyi tämän puoleen ja sanoi, että hän oli tuonut hänelle mukanaan palan juustoa, niin hyvää, että hän luultavasti ei koko elämässään ollut saanut semmoista. Keisarinna kiitti laivuria ja tarjosi hänelle kätensä. Kun emäntä oli laivurille suuresti mieleen, nouti tämä palasen palttinaa ja pyysi hänen teettämään siitä itselleen paitoja muistoksi.

— Kas niin Kati, huudahti Pietari piippuaan karistellen, nyt sinusta tulee korea kuin keisariinna. Semmoisia paitoja sinulla ei vielä koskaan ole ollut päälläsi.

Palkaksi vaati laivuri yhtä suuteloä, jonka Katariina hänelle keisarin luvalla ja tämän nauraessa aivan sydämenpohjasta antoikin jonkunmoisella teeskennyllä arvokkuudella.

Miehet polttelivat piippujaan ja joivat votkaa. Hollantilainen tuli yhä iloisemmalle tuulelle. Vihdoin kun hän oli saanut tsaarilta lupiin lastin Hollantiin, ei hän enää voinut hillitä itseään, ilosta toiveensa pikaisesta täyttymisestä, ja esitti uudelle asiaystävälleen veljenmaljan.

Äkkiä astui Pietarin suosikki ruhtinas Menshikov, joka edusti häntä kaikissa valtioasioissa, ritarimerkeillä koristetuna huoneeseen, hattu kourassa. Laivurilta menivät silmät seposelälleen, mutta Pietari viittasi ruhtinasta heti poistumaan.

— Hitto soikoon, veliseni, sinulla näyttää olevan täällä suuria tuttavuuksia, tuumasi laivuri. »Tuo näytti minusta aatelismieheltä.»

— Se ei merkitse mitään, vastasi tsaari. Jos olet täällä vain kahdeksan päivää, käypi sinulle aivan samoin. Täällä on koko joukko tuommoisia köyhiä aatelismiehiä kuin tuokin,

ja minut on pari semmoista saanut vainuunsa. Koeta karttaa heitä, veliseni! Ne liehakoivat mielellään ja käyttävät hyväkseen tähtiänsä ja ritarinauhojansa, mutta ei pidä antaa pettää itseään semmoisella narripelillä.

— Kiitän veliseni — koetan pitää varani! vastasi hollantilainen. »Terveiks’, kaikkein rakastettavimman vaimosi menestykseksi.

Velimiehet saivat lasinsa pohjaan, juuri kun äsken tulleen vahdin päällikkö astui sisään saamaan käskyjä lausuen:

— Pyydän teidän käskyjänne, keisarillinen majesteetti!

Hollantilainen hypähti pystyyn ja katseli kysyvänä väliin upseeria, väliin tsaaria. Silminnähtävästi tahdottiin pitää häntä narrina.

— Älä vaivaa itseäsi, veliseni, virkkoi hän hymähtäen tsaarille. Kenpä tietää, kumpi meistä on suurempi narri, sinäkö pyntättyine, teeskentelevine aatelismiehinesi ja upseerinesi vai minä laivan lastineni.

— Usko vaan, veliseni — kaikki on totta, lausui Pietari. Minä olen tsaari ja olen suuresti iloinen, että olen päässyt tuntemaan semmoisen kunnollisen ja hauskan miehen kuin sinut.

Nyt näki hollantilainen, miten asia todellisesti oli, ja polvistuen mahtavan hallitsijan edessä hän pyysi anteeksi vapaata käytöstänsä, jota äsken oli osoittanut.

Tsaari, josta seikkailu oli tuntunut sangen hauskalta, nosti hymyillen ylös pelästyneen anteeksipyytäjän ja antoi hänen suudella keisarinnaa kädelle. Sitten hän lahjoitti hänelle 1.500 ruplaa ja laivalastin tavaroita ja määräsi, että hänen laivansa, niin kauan kuin se pysyisi merikelpoisena, saisi kaikista maksuista vapaana käydä venäläisissä satamissa.

Moitteet ja itseluottamus

Oikeudenmukainen arvostelu ihmisistä ja olosuhteista on aivan toista kuin alituinen yksipuolinen moittiminen, mikä muutamilla ihmisillä on kehittynyt eräänlaiseksi taudiksi.

Mikään ei ole kuitenkaan niin arveluttavaa kuin epäoikeudenmukainen moittiminen, ja sellaiseen menettelyyn monet vanhemmat ja käskijäasemassa olevat henkilöt tekevät valittavan usein itsensä syypäiksi.

Huolimatta siitä, että monetkin ihmiset vaikuttavat itserakkailta, aliarvioivat useimmat kuitenkin sisimmässään itseään. Ja jos tällaiset henkilöt ovat ulkoapäin tulevien ainaiten moitteiden maalitauluina, he tulevat väkisininkin epävarmoiksi ja, kuten edellä mainittiin, menettävät itseluottamuksensa. Ainoastaan hyvin voimakkaat luonteet voivat haitatta vastustaa ulkoapäin tulevaa painostusta tarpeeksi voimakkaasti.

Jokainen tietää omasta kokemuksestaan, miten pieni todella ansaittu tunnustus taikka kiitos vahvistaa itsetuntoa ja ikäänkuin antaa ilmaa siipien alle. Moittiminen on aina kuitenkin helpompaa sekä ihmiselle luontaisempaa kuin kiittäminen. Käskijäasemassa olevien henkilöiden pitäisi silloin tällöin muistaa antaa tunnustus alaisilleen, silloin kuin he sen todella ansaitsevat.

**NURMEKSEN KAUPPA
OY**

NURMES

KOTKAN AUTOTUONTI

Oy. KOTKA . Korkeavuorenkatu 9

General Motorsin edustaja

AUTOKORJAAMO

AUTOMAALAAMO

AUTOKOULU- JA PAJA

Puu- ja hiilikaasuttimia

PUHELIMET:

Johtaja 836, myymälä 832,
korjaamo 58

**KOUVOLAN KIRJAPAINO
OY**

KOUVOLA

VIENTIHÖYLÄÄMÖ O.Y.

TURKU . Puhelimet 626 ja 3545

- Rakennusaineita
- Ovia
- Ikkunoita
- Puutaloja

Pyytää tarjouksia!

VELJEKSET JUKOLA OY

SEKATAVARAKAUPPA

SAVONLINNA - Ahonkatu 5 - Puh. 219

H. PAAKKUNAINEN

MAITO- JA RUOKATAVARAKAUPPA

SAVONLINNA - Puh. 260

**MARKIN KUKKA-,
SEPPELE- JA SIEMENKAUPPA**

SAVONLINNA - Puhelin 258

ARE Oy. JYVÄSKYLÄ

Puh. 1960 vaihde

OY HUUKKALA

KOKKOLA . Yksipihlaja

^{s/s} POHJOLA

liikennöi jälleen luonnonkauniilla reitillä

TAMPERE—RUOVESI—VISUVESI—VIRRAT

Puh. Tampere 3915, Ruovesi 18, Vaasa 4151

KONETEOLLISUUS OY.

HELSINKI

MÄKELÄNKATU 62 - PUHELIN 75065

Valmistaa

Sähkömoottoreita, hiomis- ja kiilloituskoneita

Matkustakaa laivoilla:

**ÅLAND I
ÅLAND II
PORTHAN**

*luonnonihanien seutujen kautta ja
oppikaa tuntemaan saaristoa reitillä*

Turku — Maarianhamina

**Höyrylaiva Osakeyhtiö
ÅLAND**

TURKU

**AURAN
KULTASEPPÄ OY.**

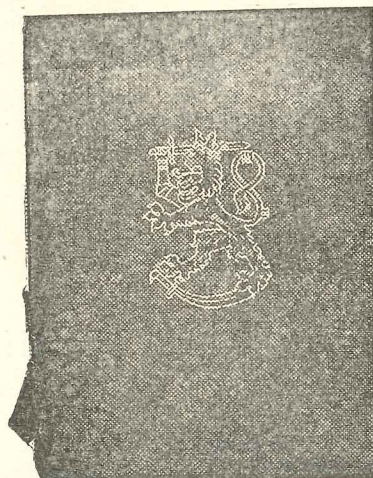
TURKU

KUNNIAMERKIT ja OMISTUSKIRJAT

arvonsa mukaisesti säilöön ja kodissa kunniapaikalle!

OMISTUSKIRJAKANSIO

Koko 410 x 300 mm.
Kannet ovali-
pumatonta kovaa
pahvia, päällystetty
valituissa, hillityn
arvokkaissa värisä-
vyissä. Leijona on
kultaupotuspainettu.
Sisälehdet ovat kuu-

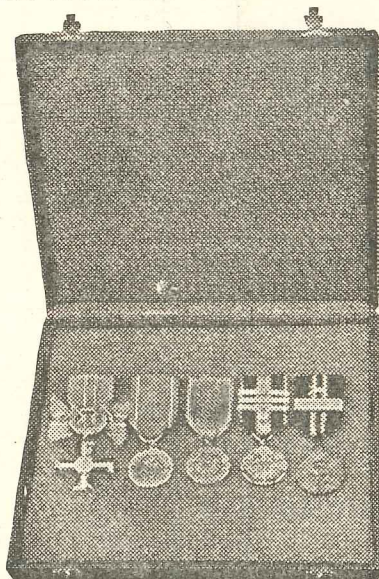

senoksa-
koristeisilla
kulmakiinnikkeillä
varustetut. Saata-
vana kahdessa eri
asussa.

Kansiota seuraa oh-
jesääntö kunnia-
merkkien kanta-
misesta.

KUNNIAMERKKILIPAS

Lipas on valmistettu parhaita
työtapoja noudattaen fanee-
rista ja vahvasta pahvista. Pää-
lystys on nahkajäljittelyä tarkoi-
tukseen sopivissa värisävyissä.

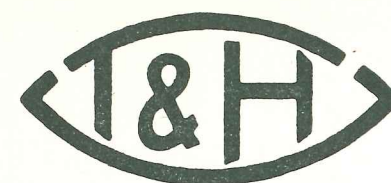
Lippaan kansi on somistettu
kultaupotetulla leijonalla. Si-
sus on paperikangasta, sekä
asianmukaisesti pehmustettu.
Saatavana kahdessa eri asussa.

Saatavana kirja-, paperi- ja
osuuskaupoista, sotilas- ja ur-
heilutarvikkeita myyvistä liik-
keistä ja sotilaspukimoista.

Kustantaja ja tukkumyyjä: KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ SÄILÄ
Helsinki E, Pursimiehenkatu 3, puh. 666 43. Postisiirtotili 61 09

Helsinki 1942. K. F. Puromiehen Kirjapaino O.-Y.

Konetehtas Uuttaamo Bakeliittitehtas

OY.
TYÖKALU- JA HAMMASPYÖRÄTEHDAS

HELSINKI - PÄLKÄNEENTIE 16
PUHELIMET 75 757 & 75 758

Lukijalle.

Teitä varmaan miellyttää julkai-
summe. Toimittakaa sille uusia
ystäviä hankkimalla viisi uutta
vuosikertatilaajaa. Tilausmaksu-
han on vain 80 mk vuosikerta.

Vaivanne palkkioksi maksamme
Teille tavanmukaisen hankinta-
palkkion ja järjestämme lisäksi
pienen iloisen yllätyksen.

Levittämällä julkaisuamme
tulette maanpuolustustyötä.

ASEMIES

HELSINKI. PURSIMIEHENKATU 3
PUH. 66 643

Suosittelimme
hyvänmakuisia
maksavalmisteitamme:

HEPATONICUM

Verta parantavaa, hermostoa ja koko eli-
mistä tehokkaasti vahvistavaa lääkettä.

HEPATOR "extra"

Tuoreesta maksasta valmistettua väkevöityä
uutetta verennäivetyshäiriön ja muiden veren-
vähyyshäiriöiden hoitoon.

Saatavana kaikista apteekeista.

ORION- lääkkeitä

HÄMEEN TYÖVÄEN SÄÄSTÖPANKKI

TAMPERE

OY. EXCELSIOR AB.

(EXO)

Metallitavaratehtas

EPILÄ